

Arbeten af

Helena Westermarck:

(Albert Bonniers förlag i Stockholm):

FRAMÅT.

Berättelse. Pris 2 kr. 75 öre.

(Söderström & C:o förlag i Helsingfors):

Ur Studieboken I.

Berättelser och utkast.

Också ett lefnadslopp. — Aftonstämning. — Ett socialt problem. — I marginalen af en musei-katalog. — I ungdomen.

Pris 2 mk 75 p.

Ur Studieboken II.

Berättelser och utkast.

Plikt. — I kunskapens förgårdar. — Ett fragment. — Ett intermezzo. — Hemma. — En bouppteckning. — I en gammal trädgård i Bretagne.

Pris 2 mk 75 p.

LIFVETS SEGER.

Berättelse. Pris 2 mk 50 p.

I FRU ULRIKAS HEM

INTERIÖR FRÅN FARMÖDRARNAS TID

AF

HELENA WESTERMARCK

HELSINGFORS.
SÖDERSTRÖM & C:O FÖRLAGSAKTIEBOLAG.

I FRU ULRIKAS HEM

INTERIÖR FRÅN FARMÖDRARNAS TID

HELENA WESTERMARCK

HELSINGFORS. SÖDERSTRÖM & C:O FÖRLAGSAKTIEBOLAG.

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1900.

Förord till den elektroniska utgåvan

Romanen av **Helena Westermarck** (1857-1938) ingår som första delen i författarens trilogi *Teckningar och minnesskrift från adertonhundratalet* och åtföljs av ***Ljud i natten*** (1903) och ***Vandrare*** (1911).

Detta verk har hämtats från **Nationalbiblioteket i Helsingfors**. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i april 2014 av Bert H.

I.

Familjen på Lindby.

Herren Gud sade:
»Vare marken förbannad för din skull! Med vedermöda skall du nära
dig af henne i alla dina lifsdagar, törne och tistel skall hon bära åt dig. Du
skall äta ditt bröd i ditt anletes svett.»

På farstutrappan stod fru Ulrika. Det var midt på dagen med bländande solsken öfver snön, hon måste skugga

med handen öfver ögonen till skydd för detta starka marssolsken, som kom snötäcket att glittra så olidligt skarpt och stickande, medan de korta skuggorna från gärdesgårdar och kala liflösa träd och buskar drogo ihop sig till endast smala blå streck, som icke gåfvo blicken någon hvila, utan alldeles försvunno i ett öfverflöd af ljus.

Fru Ulrika var klädd i en enkel slät åtsittande klädning af hemväfdt rutigt bomullstyg med en schalett i trekant fästad öfver urringningen vid halsen. Från köket hade hon kommit, hit ut, tyklädningsärmarna voro ännu uppkaflade öfver armbågarna, och ett stort hushållsförkläde täckte hela främre delen af kjolen.

Helt säkert stod hon icke här blott för sitt nöjes skull eller för att här förnöta en sysslolös stund. Ihärdigt spanande gick hennes blick utåt landsvägen, som redan af den begynnande snösmältningen fått en stark skiftning i brunt och grått, där den slingrade sig fram mellan gärdesgårdarna ända ut till skogsbrynet och försvann i den svartblå hemlighetsfulla skogen, hvilken längst bort skönjdes lik en mörk mur med en litet ojämnt uddad kant upptill mot den höga molnfria blå marshimmelen.

Fru Ulrikas högväxta gestalt lutade sig tillbaka mot dörrposten. Där var hos henne något smidigt, snabbt och hurtigt i hållning och åtbörder, som vittnade om att hon förde ett rörligt, verksamt lif, och hennes händer, med hvilka hon allt emellanåt slätade ned sitt tjocka ljusa hår, som den skarpa marsvinden slet och ref i, voro stora och välformade, men hvarken fina eller hvita, arbetshänder.

När hon emellertid, trots sitt ihärdiga spanande icke lyckades upptäcka någon på vägen, drog hon med ett otåligt ryck ned klädningsärmarna öfver sina armar, som redan hunnit blifva alldeles röda af den sträfva marsvindens smekningar, vände sig otåligt om och tog i dörrlåset för att gå in, dåhon vid en sista öfverblick varsnade en mörk punkt längst borta vid skogsbrynet och blef stående kvar med handen på låsvredet för att se, om det ändtligen var den väntade. Hon såg den mörka punkten hastigt lösgöra sig från bakgrunden och närma sig längs den smutsgrå landsvägen. Om en liten stund stannade en häst och släde nere vid gårdsgrinden, och en karl i fårskinnskantad lädermössa och grå vadmalskläder kom långsamt uppför backen med en korg i handen.

Jo-o, mamsellerna hade kommit lyckligt och väl hem — allt stod till efter vanligheten på Östankärr — alla hade bedt hälsa och sektern skickade korgen med hvad som fanns i den. Och sedan var där ännu ett bref, karlen drog långsamt brefvet ur fickan och räckte fram det, men om det var till herrn eller frun, det visste han icke, han kunde icke läsa skrifvet.

Fru Ulrika tog brefvet. De voro henne välbekanta dessa långsmala hemgjorda kuvert af groft brunaktigt papper, förseglade med ett sigill, däri tre initialer konstfullt slingrade sig inom hvarandra. Också utanskriften var skrifven med den välkända prydliga handstilen: »Till Högädle Herr Lars Peter Ehrendt», stod där.

Med korgen på armen och brefvet i handen skyndade hon uppför trappan. Sedan honomsorgsfullt läst den yttre dörren för att utestänga kylan, gick hon tvärs öfver farstun till en annan dörr, som förde in till en liten mörk sal. Här stod invid fönstret ett klumpigt rödmåladt fällbord med ena skifvan uppslagen, och emellan detta och den stora skänken rörde sig fröken Lovisa ifrigt sysselsatt med middagsbordets dukning.

»Det här har kommit från Östankärr, Lova,» sade fru Ulrika, i det hon lade brefvet på bordet och ställde korgen på en stol samt begynte packa upp innehållet.

»Hvad är det, Ulla?» Systern skyndade fram och stack näsan nästan ända ned i korgen. En sådan sändning var något sällsynt och följaktligen mycket intresseväckande.

»Kaffe, socker, kanel, russin,» räknade fröken Lovisa upp, i det hon åter hastigt drog näsan tillbaka för att icke utsätta den för faran af en sammanstötning med fru Ulrikas flinka fingrar, som snabbt plockade den ena struten och påsen efter den andra ur korgen.

»Ingenting vidare, — ingenting alls till mig!» ropade hon med ett uttryck af sviken förväntan, när den tomma korgbottnens rutiga flätverk kom i dagen. »Finns där verkligen ingenting till mig, Ulla? Och ändå lofvade Ann-Sofie och Mina skickabåde tambur-garnet till mitt broderi och det nya kragmönstret och två alnar bombasäng till foder, men där finns ingenting, säger du. Fy, de stygga flickorna, som inte hållit ord!» Fröken Lovisas röst

uttryckte så mycken ledsnad och gråtfärdig bedröfvelse att fru Ulrika medlidsamt sökte trösta henne.

»Se så, Lova lilla, var inte ledsen nu, lugna dig, — det kommer säkert med nästa bud. Minas löften äro icke mycket tillförlitliga, de likna väder och vind, men hvad Ann-Sofie lofvat, det håller hon. Jag tror det förhållit sig så med den här korgen att den gjordes i ordning, innan flickorna kommo hem, och sedan blef det inte mera tid för dem att lägga ned alla de där sakerna. Ty, ser du, när svärfar en gång packat korgen och satt locket på, är det inte för någon ann att gå och öppna den igen, må du veta. Du får vänta och öfva tålamod, kära Lova!»

»Tålamod — tålamod!» kom det snarstucket från den tilltalade, »alltid bara vänta! Undrar just hvem som alltjämt öfvar tålamod! Och har jag icke fått vänta och bida lifvet igenom?» tillade hon halfhögt för sig själf, i det hon vände sig om och återtog den afbrutna dukningen.

Fru Ulrika som begynt ställa undan påsarna och strutarna i sin stora skänk, hörde icke systerns inkast eller svarade åtminstone intet därpå. FrökenLovisa for hastigt med handen ett par gånger öfver ögonen, medan hon radade fram tallrikarna på bordet. Ingendera hade fäst sig vid en liten flicka, som under tiden kommit in i rummet. Hon kunde vara omkring fem eller sex år gammal, ett tjockt duktigt barn med röda kinder och en fet hvit nacke, där en hårdt tilldragen ljus flätstump slog en lustig liten knorr lik svansen på en liten gris.

»Russin!» ropade hon och sträckte sina små feta händer upp efter påsarna på bordet, »farfar har skickat russin till Frigga, det har han lofvat.»

Men de små feta händerna möttes af en så eftertrycklig smäll att de hastigt drogo sig tillbaka, medan ansiktets belåtna leende förbyttes i en mycket skamsen och bedröfvad min, mungiporna drogo sig plötsligt nedåt och läpparna begynte darra.

»Har jag inte sagt Frigga, att barn aldrig få röra något utan lof?» bannade modern. »Jag vet inte, om farfar skickat russinen till dig, det står i brefvet, Frigga får vänta tills pappa kommer — barn måste lära sig vänta.»

Den lilla flickan gned tyst sin hand, som blifvit alldeles röd af bestraffningen, sköt ut underläppen och såg med en melankolisk blinkning på ögat, huru modern flinkt samlade ihop alla de återstående påsarna och strutarna och ställde in dem på öfversta hyllan i skänken och sedan beslutsamt vred omnyckeln i låset två gånger. I detsamma öppnades dörren till förstugan och en man steg in med hälsningen: »Godmiddag».

»Här är till dig, Lars Peter,» sade fru Ulrika och räckte fram brefvet.

Den inträdande var en lång, gänglig gestalt i hemväfda och hemsydda grå vadmalskläder med byxorna nedstuckna i ett par grofva, våta smorläderssstöflar. Hans hy var brunröd, såsom den blir af mycket vistande i fria luften, men likväl gjorde ansiktet ett blackt och färglöst intryck, emedan hår och mustascher voro ljusare än hyn och de stora vattblå ögonen med deras litet undrande förlägna blick voro kantade af hvita ögonhår. Det ägde icke ett spår af intelligens, detta ansikte, det uttryckte endast okonstlad redbarhet, liksom mannens tunga, klumpiga gång och grofhudade händer vittnade om att han sedan barndomen varit kroppsarbetare.

Medan han läste brefvet, lade sig hans låga panna i djupa veck. Han fortfor emellertid att tyst läsa den långa skrifvelsen till slut och räckte den sedan tigande öfver till hustrun. Men fru Ulrika hade knappt kommit genom de första raderna, innan hon läste högt:

— — — »Håll noga räkning öfver inkomster och utgifter. Sådana räkningar som dina förra dugaej mera — ej heller sådana likvider. Vår saks ställning är allvarsam och måste allvarsamt behandlas.

Endast den reglering jag gjorde, var i stånd att bereda och stadga din framtida säkerhet, ditt bestånd, ditt lugn och din utkomst. Hundrade gånger och ändock mera säger jag: tacka din Gud, tacka din far därför! Det är redan nära på att jag tillfullo blifvit missnöjd med ditt oförstånd, som uppretat mitt välviljande hjärta, men också endast det som blef din ursäkt, ty hade ditt hjärta, Lars Peter, haft del i denna din villfarelse, då, min gosse, hade jag lämnat dig åt det öde du själf valde. Men just det att jag såg ditt hjärta vara lika godt som alltid, fredade mig från denna olycka, lugnade mitt hjärtas uppror och kvarhöll det i den goda författning det alltid mot dig varit och däri det med Guds hjälp alltid skall förblifva.

Medan jag skrifver detta, väntar jag hem mina flickor. Mitt hjärta svider af längtan efter dem. Föret är kinkigt och kölden amper. Men för en brors och kära vänners skull reste mina flickor ut, när man i sådana ärenden stadder är, tänker man ej på väder, ej på före.

Klockan är redan 12, men ännu synes på snöbädden ingen gnisslande släde, ännu synas ej mina flickor. Mina pulsar slå fortare, min längtan ökas, Ann-Sofie, Wilhelmina, skynden, skynden —faderskärlekens feber är i annalkande, skynden att den släcka!

Specerierna, som jag packat ned i korgen för att återsända med budet, äro mitt vanliga beting till slöserskan Ulrika, struten med russin är till lilla Fredrika från farfar. — — Nu har jag mina flickor i min famn, bort med pennan, hit med mina barn!

Din hulde fader

Carl Adolf Ehrendt.»

»Gud bevare mig, hvad menar svärfar med att räkningarna inte duga!» utropade fru Ulrika, så snart hon slutat läsningen. »Arbeta vi inte från morgon till kväll? — Göra vi inte allt hvad i vår förmåga står? — Kunna vi arbeta mera eller bättre? — Och ändå är svärfar missnöjd med räkningarna och likviden! Jag är viss på att de voro riktiga, han måste själf misstaga sig.»

»Nej, nej,» svarade mannen med ett i högsta grad bekymradt utseende, »far vet hvad han säger. Jag kan bara icke förstå, hvad som ej var enligt öfverenskommelse.»

»Kan du inte bevisa att vi gjort allt hvad vi förmått för att fylla villkoren till punkt och pricka? Du börjar arbetet klockan fyra på morgonen och unnar dig knappast matro, och inte sitter jag heller precis med händerna i kors. Mera kan ingen begära, svärfar måste en gång vara nöjd.»Mannen svarade intet. För hvarje gång Ulrikas lifliga sinne föranledde henne att rycka i kedjan, kände han endast att denna kedja var starkare än att hans eller hennes vilja mäktade slita den. Dessutom var han fullt och fast öfvertygad om att fadern med sina omsorger endast afsåg hans och hela familjens bästa, denne far, som var så klok, så öfverlägsen och kunskapsrik. Om fadern fordrade mycket, var det därför att hans hjärta en gång blifvit grymt sviket, och om fadern ogillade något, var det som af honom ogillades, otvifvelaktigt tadelvärdt.

Lars Peter tog upp papperet, skrifvet med faderns fina sirliga stil, och begynte med pannan i djupa veck genomläsa de långa uträkningarna, medan han förebrående påminte Ulrika, som ställt sig bredvid för att också läsa detta papper:

»Minns allt hvad vi hafva far att tacka för.»

Medan de båda höllo på med granskningen af de misshagliga räkenskaperna, hade fröken Lovisa gått ut och återvändt från köket, bärande ett stort fat rykande fårkött stufvadt med potatis, tätt i hälarna följd af lilla Fredrika, som för större säkerhets skull höll henne i kjolen. Efter aga och förebråelser tog flickan alltid sin tillflykt till mostern, ty med barnets säkra instinkt kände hon sig kunna räkna på hemligt förstånd från det hållet.

Sedan fröken Lovisa ställt fatet ifrån sig, toghon den stora nyckelknippan på bordet. Nu skulle barnet hafva sina russin. De voro ju ämnade till henne, hade det stått i brefvet.

Den lilla flickan såg med förtjusning, huru den stora nyckeln vreds om i låset och dörren, som eljes obevekligt dolde alla de åtrådda läckerheterna, sprang upp. Hennes små händer kramade den bruna pappersstruten, som de ändtligen fingo rå om, och likt ett snålt litet djur fyllde hon genast munnen med så mycket den möjligtvis kunde rymma.

Fröken Lovisa och barnet fingo i ostörd ro fullfölja sitt uppsåt, ty fördjupade i sina räkenskaper hvarken sågo eller hörde föräldrarna hvad som försiggick. Omsider måste dock ångan från det fyllda fatet stuckit husets herre i näsan, ty han riktade blicken mot bordet och utbrast längtansfullt med en plötslig erinring om sin hungriga mages kraf: »Å fårstufning!»

Åsynen af denna hans favoriträtt väckte hans synnerliga förnöjelse, ty färskt kött var en sällsynthet på det i hvardagslag ytterst tarfliga bordet. Sedan bordsbönen blifvit läst, gjorde han ett kraftigt angrepp på det rykande fatet.

Medan han åt, talade han sällan. Det kunde icke falla honom in, som varit uppe och i arbete från klockan fyra på morgonen, att förslösa sin dyrbara middagstimme med onödigt prat. För öfrigtvar han en tystlåten man, blyghet eller oförmåga att finna ord för sina tankar gjorde att han vanligtvis teg. Och i dag hade yttermera faderns bref förtagit honom all lust att tala; han kunde minsann behöfva samla sina tankar för att reda ut den här intrasslade saken.

På fru Ulrika hade faderns klander haft en motsatt inverkan. Icke kunde hon under tystnad höra denna anklagelse, och sedan hon erinrat sig alla hushållsangelägenheter under den förgångna månaden, förgäfves gissat, förmodat och brytt sin hjärna med att finna på någon enda onödig utgiftspost i den stränga hushållningen, förklarade hon bestämdt att fadern misstagit sig. Hon var trött vid denna ständiga misstänksamhet, sade hon, det måste en gång blifva annorlunda. — Emellertid var fru Ulrika i besittning af en kvinnas förmåga att fästa sin uppmärksamhet vid flera saker på en gång, midt under det hon funderade och kalkylerade, varsnade hennes påpassliga öga att lilla Fredrika icke åt.

Var Fredrika sjuk? — Nej — men hon var icke hungrig.

Lilla Fredrikas ovanliga likgiltighet för den goda mat, som bestods, väckte moderns misstankar, och när sanningen ändtligen kröp fram ur stammande ord och rodnad och förlägenhet, blef det uppenbart att flickan redan förtärt hälften afrussinstrutens innehåll och att tanken på den förestående njutningen af den andra hälften helt och hållet vände hennes uppmärksamhet från middagen, ehuru hon i vanliga fall alldeles icke var någon kostföraktare.

Det blef åtminstone en tröst för lilla Fredrika att moster Lova fick dela den stränga näpst, som följde efter sanningens uppdagande. Lovisa var alldeles för efterlåten, hon rent af skämde bort flickan, påstod fru Ulrika harmset. Icke hjälpte det att fröken Lovisa till sitt försvar anförde, att russinen varit ämnade åt Fredrika och att Ulrika var allt för sträng. Slutet på den stränga moderliga visan blef i alla fall, att lilla Fredrika med stor bedröfvelse ånyo måste åse russinstrutens försvinnande i skänken till straff för att den olofligen tagits därifrån. Sedan svängdes hennes stol med karmen mot bordet, och när den lilla flickan en stund i denna belägenhet fått öfverväga, huruvida hon ändå icke föredrog att äta middag, vändes stolen tillbaka mot bordet, hvarefter hon utan vidare motsägelser förtärde allt som modern lagt på hennes tallrik.

På eftermiddagen sutto fru Ulrika och fröken Lovisa vid sybordet, som stod litet ostadigt på sin ena stora fot midt under skifvan, med två väldiga nåldynor, hvilka svällde ut på ömse sidor i form af två tjocka valkar, klädda med grön damast.Fröken Lovisas små fina fingrar förde nålen snabbt upp och ned och lämnade efter sig långa raka sömmar med nästan omärkliga styng. Fru Ulrika stod med saxen i hand och mätte och vände sitt tygstycke på alla upptänkliga vis, skakade på hufvudet, vände tyget ånyo, lade åter pappersmönstret därpå, men kunde omöjligt få styckena att passa inom hvarandra, såsom de borde göra det.

De båda systrarna voro mycket olika hvarandra. Där fröken Lovisa satt, tecknade sig hennes lilla hufvud på en lång fin hals och med en vacker rak profil lik en silhuett mot fönsterrutan. Hennes hår var omsorgsfullt fästadt med en hög kam uppe på hjässan och hängde vid tinningarna ned i två knippen lockar; hela hennes lilla person gaf intryck af näpen och kokett prydlighet; hennes rutiga bomullsklädning, som var utskuren vid halsen, satt förträffligt, och hade sådana vida ärmar, som nyss kommit i bruk, och en remsa i fållen, också enligt sista modet.

Fru Ulrikas bomullsklädning var så rät och slät en dräkt gärna kunde vara, och ingen tanke på nya moder spårades i dess snitt, men den dolde icke att gestalten var smidig och ståtlig, att halsen var hvit och kraftig och med en vacker hållning bar upp hufvudet, som hade en klar frisk hy, stora mörkblå ögon och ett ljust hår, hvilket helt enkeltblifvit uppfästadt i en tjock fläta, men liksom på trots mot denna behandling krusade sig öfver hjässan och lockigt och glänsande föll ned mot tinningarna.

»Det går inte — nej, det går slätt inte, — Lova.» Fru Ulrika lade otåligt bort saxen. »Vi ha för lite tyg.»

Systern tog tyget, svängde pappersmönstret ett par gånger fram och åter och fick genom någon outgrundlig sinnrik beräkning bitarna att precis passa inom hvarandra.

»Så skicklig du är, Lova! Här kunde jag stått hela kvällen, utan att finna på det.»

Fröken Lovisa höll läpparna stramt hopknipna och klippte med van, säker hand tyget efter mönstret.

»Jag har intet handlag med sömnad och sådant där,» sade fru Ulrika, i det hon lät blicken följa saxens snabba, säkra rörelser. »Kanske kommer det sig däraf, att du fordom där hemma ställde och ordnade för oss alla med kläderna. Präktigt att ha dig här, så mycket som det nu igen på våren blir att sy och laga — först barnens kläder — så Lars Peters nya skjortor och — ja, det tar ingen ände på allt som här finns att göra.»

»Aldrig kunde jag tro, när jag för sju år se'n i Stockholm följde dig ombord och såg dig segla af, medan jag själf stod kvar på stranden och viftade med näsduken och grät, att du då för alltid resteifrån oss,» sade fröken Lovisa med klagande stämma. »Då var inte tal om annat än ett halft års besök hos släktingarna här i landet. Och aldrig kunde jag tro att jag själf skulle komma öfver till Finland.» — Fröken Lovisa hade alltid med tungsint blick sett, huru olikt lifvet gestaltade sig mot hvad hon trott och drömt därom.

»Å, stackars Lova, har du inte ännu kunnat försona dig med Finland?» log fru Ulrika. »Vänta bara, det blir väl bättre med tiden ... vänta, vänta, rätt nu en vacker dag gifter du dig själf här och blir bofast i landet.»

»Gud bevare mig!» genmälde fröken Lovisa förskräckt, »så kärft och kallt och ödsligt som här är! ... Och människorna likna isbitar ... och solen skiner icke riktigt och ...»

Men fru Ulrika, som var vid muntert humör, lät sig icke afskräcka:

»Prata du om köld, minns du inte huru sjudande varm Färlingen var? Många veckor hafva minsann inte förgått, sedan den dagen han för mig förklarade, huru högt han älskade dig. Där inne i förmaket gjorde han knäfall gång på gång med bön att jag hos dig skulle lägga ett godt ord för honom. Aldrig har jag sett en människa bära sig åt som han gjorde. Han grät, så det gaf eko i rummet och vred sina händer och var som galen, när han taladeom, att du icke velat hafva honom, men att du dock aldrig kunde gå ur hans tankar. Han kommer säkert igen, om du så bara ger ett tecken med lillfingret.»

»Så du talar, Ulla,» svarade fröken Lovisa halft brydd och halft förargad. »Färling skulle jag inte vilja gifta mig med, om jag än piskades därtill — fastän din svärfar tror att hvem som helst kan vara god nog åt en fattig flicka,» tillade hon harmset med en knyck på sin stolta nacke. »Huru var det han skref till er, när jag skulle komma hit: 'Tillred åt denna fluga en fridens boning, där intet stör hennes sömn, intet nattvak förslappar hennes nerver, intet barnskrik jagar hennes drömmar på flykten — och ändå är det efter sådant för egen räkning den hönan springer'.»

Fröken Lovisas läppar darrade, när hon anförde de förolämpande orden och hon fortfor häftigt: »Men det vet du väl, söta Ulla, att jag ingenting ondt menade med hvad jag skref till Ann-Sofie såsom svar på inbjudningen att komma hit öfver. 'Oaktadt jag är svag till krafterna som en fluga, skall jag dock hjälpa Ulrika med hvad som behöfves, men nattvak och barnskrik gör mig oförmögen till allt', stod det i mitt bref. Jag kände mig så svag och alldeles förbi efter allt nattvaket med Heddas barn, och i den sinnesstämningen hadejag skrifvit brefvet, som din svärfar läste, ehuru det var afsändt till Ann-Sofie.»

»Lars Peter och jag ha aldrig tänkt annat än att du var hjärtligt välkommen till oss,» svarade lugnt fru Ulrika, som var van vid systerns allt för känslosamma uppfattning af lifvets mångskiftande förhållanden. »Och godt vore, om du äfven kunde trifvas här. Men jag kan väl förstå att du ibland längtar tillbaka till det glada lifvet i Sverige och till morbrors vackra hem med alla de förnäma och distinguerade personer, som där gingo ut och in!»

»Och du, Ulla, har du aldrig känt någon längtan hem till Sverige?» frågade fröken Lovisa.

Systern skakade på hufvudet. »Jag är hemma här,» svarade hon bestämdt. »När jag kom hit, skedde det med en

hemlig aning eller önskan att jag skulle stanna kvar. Aldrig ett ögonblick har jag känt mig som främling här, tvärtom kändes det nästan som att komma hem. Fastän jag bara var tre år, när far stupade i kriget och mamma förde oss öfver till sin släkt i Sverige, har jag städse ansett Finland för mitt fädernesland. Som barn gick jag alltid och drömde om, huru det var i Finland. Vid tanken på, att far dog för Finlands skull, tycktes mig det landet bättre än alla andra länder på jorden.»

Så väl fröken Lovisa i dessa ord kände igensin syster Ulrika, sådan hon fordom varit, full af galna, förflugna upptåg och tankar, olik alla andra, och som, oaktadt förmaningar och bannor, aldrig kunnat uppfostras till ung dam med sätt att skicka sig och manér, passande för hennes stånd. Från systrarnas tidigaste år hade deras far, den unge kaptenen, som 1808 stupade i striden för sitt land, varit ett föremål för deras högsta vördnad och beundran. Den äldre Lovisa kunde väl knappt minnas sin far annorlunda än som en matt skuggbild, men hans namn och hans gärning hade för dem kommit att stå såsom en symbol af allt hvad jorden kunde rymma af heder, pliktkänsla och upphöjda tänkesätt. Och då drömmarna likna den som drömmer dem, var Lovisas drömbild blifven ädlingen med den stolta hållningen och det ridderliga tänkesättet, som ställde honom oändligt högt öfver den låga, simpla hopen. Hade han lefvat, skulle aldrig fattigdom och förödmjukelse fått trycka sin hårda tunga prägel på hennes och hennes syskons ungdomstid. Tanken på att faderns minne framför allt kräfde heder och aktning för det gamla namnet hade gifvit fröken Lovisas hufvud det stolta draget och hennes lilla sirliga person den strama hållningen. Fröken Lovisa var högmodig, sade människorna.

Men Ulrikas drömbild hade varit lik en flammande längtan efter det som var dristigt och frittoch stort i världen, ty för friheten hade ju fadern kämpat och gifvit sitt lif för den. Och samman med denna bild hade hennes fantasi väft bilden af det land, för hvilket fadern låtit sitt lif. Så hade den okände fadern och det okända landet kommit att stå för Ulrika i ett underbart skimmer af fagra ungdomsdrömmar.

Ulrikas dristiga drömmar och galna hugskott hade fordom gifvit Lovisa orsak till många bannor och mycket ogillande, men när hon nu efter sju års skilsmässa återfunnit sin syster Ulrika såsom en helt annan människa än den yra glada flicka hon under tusen förmaningar följt ombord i Stockholm för den äfventyrliga resan öfver till Finland, hade Lovisa heller icke varit belåten med den inträffade förändringen. Alla de forna drömmarna voro sin kos, Ulrika gick helt och hållet upp i det landtliga grofva arbetet. Och om fröken Lovisa fordom skakat på hufvudet åt de förflugna tankarna, såg hon nu med bedröfvelse, huru »rustique» hennes syster blifvit, och huru intet spår af den »distinction» och »education», som hos en dam af hennes stånd alltid borde framskymtat, mera kunde skönjas hos Ulrika.

När eftermiddagens solljus småningom bleknade bort till skymning, lade systrarna undan arbetet. Fröken Lovisa vek omsorgsfullt ihop sömnaden och vecklade samman lapparna till små hårda rullar,som hon noggrant band om med smala remsor af tyget.

Kunde de icke göra en promenad i skymningen, innan aftonsysslorna begynte? — Jo visst, och då skulle fru Ulrika med detsamma sticka sig in i ladugården för att se om den sjuka kon och sedan in till Lindströmskan för att höra, huru det gick med mattväfven. Fru Ulrika hade alltid många järn i elden.

Om en stund sågs fröken Lovisa i stoppad kofta med en schalett på hufvudet gå utför backen till grinden, där hon mötte fru Ulrika, som kom från ladugården, och så följdes de båda systrarna åt.

Marshimmelen hade i solnedgången antagit en genomskinligt blekgrön färg. Det var ännu kallt, i luften låg denna rifvande marsköld, som kändes dubbelt skarp och bitande mot kvällen, när allt som om dagen tinat upp i solskenet åter frös till is, hvilken skimrade och blänkte på marken mellan resterna af smutsig grå snö och slog ett hårdt glänsande ispansar kring grenar och kvistar, som om dagen varit mjuka och fuktiga; och denna blanka isdräkt gaf ett ännu starkare intryck af död och orörlighet, än vinterns mjuka snötäcke. Uthuslängorna och stallet med sin matklocka på taket kastade långa blå skuggor öfver snön i kapp med trädgårdens äppelträd, som ritade upp ett konstigtsammanflätadt mönster under sina grenar, där snön blifvit jämnt och hård tillpackad af marssolens varma famntag. Luften var alldeles lugn; röken från bagarstugan steg rätt upp; en och annan matt stjärna tändes, men blott som en blek aflägsen ljusglimt, utan glans eller strålande sken, och månens skära syntes

som en svag töckenbild.

Så långt ögat nådde, låg bygden död, tyst och stilla.

Detta öde, fattiga, glest bebodda land låg försänkt i djup sömn, i en dvala, liknande döden; orörliga som naturens krafter under marsköldens fjättrar lågo ock andens krafter här under en blytyngd. Och dock hade det stora, allsmäktiga underbara lifvet icke upphört, ty lif kan icke förgöras, ej heller betvingas: det reser sig i oanade nya former, när de gamla förintas, det skjuter otaliga friska skott, när en gren hugges af, det gräfver sig hundra nya vägar, när en stänges till. Under den hårda tunga ytan bodde lifvet kvar, under det fula skrofliga omhöljet, under den döda yttre formen funnos lifvets frön, där reddes de till återvaknande, liksom naturen gömde vårens hemlighetsfullt föryngrande brusande lif i marsmånadens vintriga famn.

II.

Lars Peter funderar.

Genom skogsdungen vid åbranten, längs den smala trampade stigen, som ledde ut till fälten, kom Lars Peter vandrande hemåt. Han hade alls ingen blick för marseftermiddagens mystiska ljusdunkel, för de underbara färgskiftningarna i solnedgången öfver fälten eller för den blånande skogen, som fångade den sista gula solstrimman lik en lång lysande rand uppe vid trädtopparna. Hela denna omgifning ägde han ju ständigt för ögonen och hade haft den så lifvet igenom, därför tycktes den honom ingenting att särskildt fästa sig vid. Just dessa samma fält, gården därborta med uthuslängorna och den gulmålade byggningen bakom äppelträden utgjorde och hade alltid utgjort en del af hans dagliga lif med dess omsorger och bekymmer. I den gamla byggningen med dess hedersvakt af höga gamlaträd bodde visserligen ock hans lifs sällhet och lycka; där var hemmet med Ulrika och barnen, men då äfven denna lycka dagligen, och liksom självffallet stod vid Lars Peters sida, tänkte han mindre på den, än på de många vedermödor, svårigheter och bekymmer hvarje dag hade i beredskap för honom i ständigt nya och växlande former.

Hela eftermiddagen hade det återigen icke varit annat än obehag och förtretligheter. Under vintern hade han låtit företaga en dyr reparation af sågen, en byggmästare, som påstått sig förstå sitt yrke i grund och botten, hade blifvit ditkallad från Borgå, men i dag, när arbetet afsynades, visade det sig att Lars Peter blifvit lurad, ja, riktigt skamligt dragen vid näsan. Hade man någonsin i världen sett en stupränna ställd såsom denna kanalje till byggmästare ställt henne? Och det värsta var att man icke mera fick tid till att göra om arbetet, ty vårfloden kunde hvilken stund som helst tränga vattnet öfver dammen, och då måste man bara tacka sin lycka, om icke både damm och såg ströko med. Ja, Lars Peter såg redan alldeles tydligt hela förödelsens styggelse för sina ögon. Vidare skulle badstugugnen muras om, men i två veckor hade den stått halffärdig, emedan muraren supit sig full och ej synts till sedan dess. Och så var det glasmästaren, som lofvat lämna in fönsterglas iförbifarten på väg från staden men icke hållit ord. Till alla dessa vedervärdigheter och bekymmer kom yttermera faderns bref, som Lars Peter mottagit vid middagen.

Han gick och grämde sig öfver svaret, som ofördröjligen måste skrifvas, ty fadern fordrade att brefven punktligt besvarades, fordrade ordning, noggrannhet och snabbhet på allt vis. Sedan fadern själf flyttat öfver till Östankärr och lämnat Lindby i Lars Peters händer, uppställde han som en oeftergiflig fordran de mest ingående redogörelser för allt hvad som skedde på Lindby, allt, från det största till det minsta måste han känna till. Torpare och annat folk, som med lass och foror gjorde stadsresor, måste på väg till Helsingfors ständigt vika in till Östankärr med bref. Öfverbringaren af brefvet undfägnades af den gamle sektern egenhändigt med en sup brännvin för besväret, men hände det någongång att den gamle herrn, medan han tog sin regelbundna promenad i sin trädgård, där han dagligen vandrade ett fastställdt antal steg, varsnade en Lindby-torpare, som beredde sig att

vika af till höger i stället för att stanna vid Östankärrs gårdsgrindar, hejdades denne af ett dundrande kallelserop, och sedan tillmälena »fähund», »skurk» eller »hundsfott» haglat öfver karlen i gengäld för Lars Peters underlåtenhetssynd, affärdades han meden sträng och onådig hälsning till »unge herrn» att ovillkorligt skrifva med nästa bud.

Själf skref fadern nära nog hvarje dag; de hemgjorda kuverten af brunt groft papper förseglade med faderns välkända signet, hvilka stadsresandena förde med sig till Lindby, innehöllo ofta en diger pappersbunt. Hvad Lars Peter beundrade dessa bref, skrifna med faderns sirliga prydliga handstil! Det tycktes honom som skulle fadern skrifvit allt detta utan minsta möda, precis såsom det borde skrifvas, medan Lars Peter själf med svetten i pannan affattade svaren, som vållade honom oändligt hufvudbry både med sammansättningen och stafningen, oaktadt de likvisst blefvo mycket tafatta och tarfliga, jämförda med faderns. Han var icke ämnad till skrifkarl, det visste han. Ibland på kvällarna, när han uttröttad af dagens många omsorger och bestyr satte sig ned till skrifningen, kunde det hända att han somnade med pennan i handen och vaknade, af det att han slog hufvudet mot bordskanten, med samma förskräckelse, som han fordom utstått, när han af fadern ertappades sofvande vid skrifboken.

Denne far var så kunskapsrik, skicklig, klok och öfverlägsen på allt vis och Lars Peter hade från barnaåren blifvit lärd en så obetingad lydnad och en så fullständig underkastelse, att något lösslitande från den faderliga maktens ochmyndighetens fasta grepp aldrig på allvar blifvit ifrågasatt. Om den mänskliga naturens medfödda frihetslängtan någon gång under tidigare år föranledde honom att söka gå sina egna små krokvägar, hade denna frestelse endast haft till följd, liksom fordom det israelitiska folkets affall, att den faderliga maktutöfningen blifvit än mera oinskränkt. När Lars Peter i barndomen läste orden: »Vi skola öfver allting frukta och älska Gud», visste han till punkt och pricka hvad därmed menades, ty de orden uttryckte fullkomligt hans känslor för fadern.

Men om denna från spädaste år inplantade undergifvenhet i förening med en viss maklighet och tröghet i Lars Peters eget lynne, hindrat honom att någonsin på allvar sätta upp sin vilja gentemot faderns, ägde han i ersättning för de försakelser han härigenom underkastade sig, den tillfredsställelsen och det styrkande medvetandet att han, sådan han var, i allt väsentligt gillades och godkändes af denne far. Och med den himmelshöga tanke han hyste om den absoluta giltigheten af faderns åsikter, blef vissheten härom ett icke ringa mått af beröm, som Lars Peter Ehrendt sålunda med godt samvete kunde tillerkänna sig själf.

Han var okunnig, men hvad betydde det väl, när han otaliga gånger hört sin far försäkra, att hans Lars Peter var just sådan fadern önskade atthans son skulle vara. Huru ofta hade han icke hört fadern yttra, att all lärdom, alla kunskaper, alla böcker i världen icke förmått skänka honom glädje eller frid. Den enda verkliga och sanna lyckan låg dold i den visa anordningen att människan skulle äta sitt bröd i sitt anletes svett, och det kunde endast en landtbrukare göra. Allt annat var idel fåfänglighet, uselhet och förgänglighet. Den store franske författaren Rousseau, som fadern läste och ofta anförde, hade sagt — ja, hvad han egentligen sagt, det visste Lars Peter strängt taget icke, men af faderns yttranden hade han kommit till den slutsatsen, att fadern och Rousseau ansågo Lars Peter Ehrendts hederliga okunnighet bättre än de flesta andra människors slyngelaktiga och oredliga visdom, hämtad ur böcker.

När Lars Peter under denna eftermiddags vandring från sågen hem öfver fälten än en gång i tankarna genomgick den klandrade redovisningen, hade han verkligen funnit utgifter, som möjligtvis kunnat undvikas. Ulrika var icke sedan barndomen van vid den ytterliga omtänksamhet fadern fordrade, hon kunde icke iakttaga den misstänksamma, allt omfattande sparsamhet fadern ansåg nödvändig, och Lars Peter tviflade till och med på att hon någonsin skulle kunna lära sig detta. Hon var hurtig, gladlynt och flitig, men hennes tankar flögo snabbtoch obetänksamt som muntra fåglar i solsken, och innan man visste ordet af hade hon inlåtit sig i ett eller annat företag, som icke kunde slutföras utan kostnader. Det var icke för egen räkning hon önskade något, aldrig sökte hon förmåner för egen del, men hon var af naturen frikostig och gifmild, hon ägde en sådan stor, god, moderlig hand, som icke kunde afhålla sig från att hjälpa och gifva och skapa trefnad omkring sig. År efter år hade hon genomdrifvit små förändringar och förbättringar trots det motstånd, som alltid i början mötte hennes planer. Hon fick sin vilja fram under skämt och munterhet, genom små fintliga öfverraskningar och tusen uppfinningsrika

infall och förevändningar. Allt blef vanligtvis sist och slutligen bra såsom Ulrika ställde det, ty hon var den gamle sekterns förklarade gunstling. Hennes hurtighet, muntra lynne och icke minst hennes vackra, ståtliga utseende hade förvärfvat henne svärfaderns bevågenhet i ovanligt hög grad. Och den gamle herren brukade också antyda, att detta var en förmån, som icke kom hvem som helst till del och som borde uppskattas därefter.

Ibland, när den gamle herrn var vid godt lynne, hördes han prisa sin svärdotters mod och hurtighet, — som gjorde henne olik vanligt kvinnfolk, sade han. För främmande berättade han gärnaen händelse, som tilldragit sig första året efter Ulrikas giftermål en vinterdag, när hon och hennes svägerska Wilhelmina varit resta på besök till granngården. Emedan de dröjt något längre borta än bestämdt var, hade gamle sektern, otålig som vanligt, i skymningen oupphörligt vandrat genom rummen för att se, om »slarfvorna» icke redan syntes till. Då hade han plötsligt varsnat en släde komma i hvinande fart utmed landsvägen. Han kände igen lilla gula släden från Lindby med det röda stoet för. Någon stod upprätt i släden och piskade på hästen, som om färden gällt lifvet, och ett stycke bakom sågos två lurfviga djur, hvilka lågo i loppet liksom två svarta streck utmed vägen, medan afståndet mellan dem och släden ständigt minskades. Gud i himmelen! Djuren voro vargar och Ulrika var det som stod där med tömmarna i hand. Innan ännu den gamle herren hunnit ut på trappan, kom släden susande uppför backen in på gården. Snabbare än ord förmådde utsäga, hade den färden gått. Och om icke Ulrika i samma stund hon ryckte tömmarna till sig och piskade på hästen, med kraftig hand lyft den lilla dränggossen från hans plats på baksätet och gömt honom nere på slädbottnen, hade han säkert blifvit vargarnas rof. När Wilhelmina kom in i förstugan, dånade hon, så det behöfdes både valeriana och liljekonvaljs-brännvinför att återkalla henne till sans, men Ulrika sände bud efter en af torparne, som var skicklig skytt, och sålunda hade bestarna, sedan de en god stund suttit kvar nere på åkern, ändtligen fått sin bane. »Visa mig något fruntimmer, som bättre gör sin sak,» ändade sektern vanligtvis sin berättelse om äfventyret.

I det Lars Peter erinrade sig sin fars sätt att lägga ut denna händelse, begynte han känna sig betydligt bättre till mods. Ulrika ägde faderns gunst, hon var klok, hon visste huru hon borde taga den gamle mannen för att åter ställa honom till freds. Och om hon än på kvinnors vanliga vis blef mångordig, när hon fick gifva sitt missnöje luft, var hon dock aldrig halsstarrig, utan kunde fås att »taga sitt förnuft till fånga» som Lars Peter brukade säga. Ty Ulrika var dock mån om att behålla sin ställning såsom den gamles förklarade gunstling.

Medan Lars Peter tänkte öfver sitt svar till fadern, hade han hunnit ut till landsvägen, där han ett stycke framför sig varsnade Ulrika och Lovisa, som återvände hem. När de stannade vid en videbuske, gick han fatt dem.

Videts små fjuniga hängen hade redan begynt titta fram, trots den ännu skarpa marskölden, men de tryckte sig försiktigt tätt intill kvistarna ochaktade sig väl att helt och hållet kasta af det hårda bruna skalet, som kunde vara godt att behålla likt ett skyddande pansar, ur hvilket de jämt och nätt vågade skåda ut i den onda, kalla världen.

»Det är roligt att se en skymt af våren, som så länge låtit vänta på sig,» sade fröken Lovisa och bröt några kvistar för att taga hem med sig och hålla i vatten och få blommorna att slå ut. Men hon passade tillika på att sticka in en anmärkning om att människorna i Finland voro lika styfva och kärfva som marskölden, och att det sannerligen i umgänget med dem kunde vara försiktigast att behålla skalet omkring sig till skydd mot den ovänliga kölden liksom videt gjorde.

Ulrika gaf icke akt på systerns ord emedan hon var upptagen af att räkna ut, när en ko skulle kalfva, men Lars Peter måste säga att svägerskan Lovisa var en alltför känslosam person.

På kvällen satt husets herre och skref:
— — — »Gud låte oss som sig bör kunna mot en så på allt sätt dyrbar far vara det vi borde vara, men att blifva så fullkomlig i allt som söta far, är omöjligt. En stackare är jag, det är visst och sant, men hvad skall man göra, stackare måste också finnas till; väl vore i sådana omständigheter om de likvisst icke skulle skada andra med sin uselhet.Ulrika är oskyldig till de beskyllningar söta far gör henne. Det enda hon ständigt grufvar sig öfver är att rätt kunna hushålla så, att vår gode far skall vara nöjd med henne. Hon ser att alltför mycket går åt, och flera gånger har hon ju ock fått höra att hon ej hushållar som sig bör. Men med hvarje dag upptäcker jag allt flera goda egenskaper hos Ulrika, med hvarje dag blir hon mig allt kärare, hon är så god, så hurtig, så glad, det är mig

omöjligt att kunna berömma henne som hon förtjänar. Jag hoppas att jag alltid skall vara lika nöjd med henne, som jag hittills varit.

När jag sitter och skrifver, sitter min goda Ulrika ofta bredvid mig och syr. Ibland springer hon ut och ser om sin gröt, men dröjer hon där något länge och jag får ledsamt, går jag och har henne in med mig. Så gör hon äfven ibland med mig. När jag en dag gjorde i ordning kalfkättarna, kom hon och berömde mig och sade, att jag var snäll och flitig. Vi äro lyckliga, och ett är säkert: vi skola af allt hjärta bjuda till att vara sådana som vår gode fader fordrar.

Jag har hela denna vecka haft så mycket att bestyra vid sågen och med andra arbeten, så det varit omöjligt för mig att hinna skrifva så ofta som min gode fader önskar. Jag har haft många förargelser och motigheter med sågen, medbagarstugan och glasmästaren, det nötet, som icke hållit sitt ord. När jag återvände från resan till Borgå, hade alla här varit tämligen nyktra och beskedliga, utom Jussila och Henrikson, som tagit ved, granris och några tallar längs stranden vid Nyåkers-träsket. Henrikson grep jag på bar gärning och han fick sig duktigt på ryggen. Jussila låg i sängen, när jag kom dit, och han fick äfven ryggen full, och skall få göra flera dagsverk som plikt och afbetalning. Ledsamma saker att skrifva om och ännu ledsammare att ha att göra med, men efter söta far vill veta huru det står till här, så berättar jag allt hvad jag kommer ihåg.

Gud bevare vår dyre fader och oss allesamman från allt ondt; Gud styr allting till det bästa, bara man förlitar sig på honom. Hade man ej den tillflykten så vore allt annat bara strunt. — Hälsa söta mor och syskonen, Gud uppehålle och styrke min gode far önskar min fars intill döden trofaste och lydige son

Lars Peter Ehrendt.»

III.

Dagens arbete.

På kvällarna tvinnades ljusvekarna, och lilla Fredrikas knubbiga fingrar gåfvo sig all möjlig möda med att få veken jämn och en sticka trädd genom öglan. När ljusstöpningen var förbi, skulle tvålkokningen komma, och sedan stundade brännvinsbränningens tid. Den ena sysslan bara följde efter den andra; fru Ulrika var i rörelse från morgon bittida till sena kvällen.

Från fönstret, där fröken Lovisa vanligtvis satt med sin sömnad, kunde hon se sin syster gå af och an öfver gårdsplanen med uppkaflade ärmar och en liten schal om axlarna. Kölden hade ändtligen gifvit vika. Vårens förebud susade i luften flera dagar i förväg, och så kom omslaget med stadigvarande solsken och mildt söfvande blidväder. Man riktigt hörde, huru snön smälte; vattnet dröp från takenoch sparfvarna kvittrade och förde oljud under takdroppet. Där förnummos så många yrvakna, glada och förhoppningsfulla vårljud under den höga molnfria himlen.

Fröken Lovisa såg Lars Peter komma ut på trappan, där han ett ögonblick stod och blickade omkring sig, liksom förvånad och nöjd öfver den inträffade förändringen, sedan styrde han brådskande stegen nedför backen ut mot vägen till ån. Säkert hade vårflödet åter ställt till oreda och förargelse vid kvarnen.

Fru Ulrika skyndade fortfarande fram och åter öfver gårdsplanen, troget följd af lilla Fredrika. Den lilla flickan hade visserligen fått tillsägelse att stanna inne och vänta, tills allt blef i ordning i bagarstugan, men bannorna öfver de våta skorna och strumporna hade gått in genom Fredrikas ena öra och ut genom det andra; hon stod lika litet att hejda som en hundvalp låter afhålla sig från att springa folk i fötterna, nafsa efter alla föremål han ser och sedan uttrycka sin hjärtinnerliga fägnad och yrvakna glädje öfver all den oreda han ställt till. Den rebelliska glada våren hade också gjort sig till den lilla flickans bundsförvant, det välsignade vackra vårvädret var säkert orsaken

till att fru Ulrika denna dag öfversåg med en olydnad, som eljes alltid strängt bestraffades.Medan fröken Lovisa satt vid sitt arbete, hade hon god tid att anställa betraktelser öfver sin syster Ulrika, som hon efter den långa skilsmässan återfunnit så förändrad. Ulrika hade blifvit fliten själf. Tidigt på vintermorgnarna sågs hon redan vid spinnrocken, sist af alla gick hon till sängs på kvällen, i alla sysslor var hon väl förfaren och med allt hvad till huset hörde, höll hon sträng uppsikt och ordning. Den tiden systrarna växte upp i sin morbrors hem i Stockholm, hade den ordentliga Lovisa alltid suckat och klagat öfver Ulrikas håglöshet och flyktiga sinnelag. Ulrika hade varit både lat och slarfvig med de fina handarbeten, som skulle utgöra deras egentliga sysselsättning, och i hvilkas förfärdigande Lovisa uppnått en beundransvärd skicklighet. Aldrig hade Ulrika kunnat sitta stilla vid sådana arbeten, som anstodo en dam af hennes stånd, och blef hon rent af nödd och tvungen därtill, utfördes arbetet i flygande fläng, så det dugde till slätt intet. Vanligtvis fick hon uppbära sträng näpst och många bannor för sitt handlingssätt, och det sparades icke på dystra förutsägelser om kommande olyckor, som hennes obetänksamhet skulle draga både öfver henne själf och familjens öfriga medlemmar.

Men trots dessa mörka framtidsutsikter och detta allmänna ogillande, hade Ulrika alltid varit glad. Och i sin glädje sjöng hon. Ingen visste någonsinnär och huru hon lärt sig sjunga och spela, men bådadera kunde hon, och aldrig hade fröken Lovisa, sedan systern lämnat hemmet, hört någon annan locka så vackra toner ur det gamla klavéret, som dem Ulrika fått fram, förstärkta med klangen af hennes unga, starka, okonstlade stämma. Och alltid hade där funnits längtan och oro och många förflugna tankar i Ulrikas sång. Lifvet hade för systrarna förflutit lugnt och enformigt i deras morbrors gamla aristokratiska hem, där allsköns gammaldags sedvänja strängt iakttogs. Aldrig hade Lovisa känt sig frestad af något begär att låta tanken eller foten löpa utom dess skyddande hägn, ehuru Ulrika alltid funnit det för trångt. Hvad ville Ulrika, hvad önskade hon, hvad längtade hon efter? Det hade aldrig någon vetat, allra minst kunde Ulrika själf gifva något besked därom. Fråga våren, hvarför den bänder och bryter med oro och längtan, hvarför den gäckar och vinkar med aningar och önskningar, med förhoppningar och löften, med regn och med solsken!

Men när fröken Lovisa jämförde Ulrikas nya hem med det gamla hemmet, blef skillnaden enligt hennes uppfattning så stor som mellan natt och dag. Lifvet i Finland var icke blott tarfligare och fattigare, det saknade därjämte den förfining och det behag gammal nedärfd sed och bildning tryckt pådet gamla hemmet i det gamla landet. På Lindby rådde idel slit och släp med tunga grofva sysslor från morgon till kväll, ett arbete, som gjorde händerna stora och grofva och tankarna låga och jordbundna. Fröken Lovisa fann att detta dagliga kroppsarbete låtit Ulrikas gestalt utveckla en nästan opassande sundhet, och hon hade med fasa skådat snitten på Ulrikas klädningar och skodonen af landsskomakarens klumpiga tillverkningar. Aldrig syntes Ulrika ägna en tanke åt de förpliktelser det medförde att hennes mor varit en friherrinna Gyllenkrona samt hennes far en finsk officer och att hon själf från födelsen burit namnet v. Rohr, hvars sköld var gammal och äkta, ehuru den icke mera förgylldes af guldets glans.

Också i systerns förr så glädtiga sinnelag spårade fröken Lovisa en förändring. Ulrika gaf sig icke ens tid numera till att vara riktigt glad för allt det arbete hon jämt fäste tankarna vid. Och ehuru fröken Lovisa fordom ogillat just denna sorglösa glädje, saknade hon den nu. Att systern icke ägde något klavér sårade äfven fröken Lovisa, som ansåg ett instrument vara ett nödvändigt ting för en dam af Ulrikas stånd och med hennes »education» — »A, det blef föga tid öfrig numera till att sjunga och spela,» slog Ulrika bort Lovisas fråga hvarför intet klavér fanns i huset. Men fröken Lovisa förstodmer än väl att orsaken icke var den uppgifna. Hon hörde en dag med djupaste grämelse att Lars Peter, som haft för afsikt att köpa ett gammalt klavér, hvilket bjöds ut på en auktion i socknen, lät planen förfalla, emedan gamle sektern förklarat den vara »rätta sättet att af en last vilja göra en dygd.» — Huru fröken Lovisa än begrundade saken, utmynnade hennes betraktelser alltid i en djup suck öfver att Ulrika blifvit »grufligt rustique», och därtill voro det afskyvärda landet och de afskyvärda förhållandena orsaken .....

Nu hördes fru Ulrikas röst ropa bakom fönstret att allt var i ordning. Fröken Lovisa vek noggrant ihop arbetet och tog lille Carl Fredrik vid handen, när hon gick ned till bagarstugan. Där kokade vattnet redan i den stora murgrytan, så det både sjöd och bubblade. När det slogs i sån, där ljuskärnan stod för att hållas varm, hvirflade den heta ångan ut och svepte alla gestalterna i rummet i ett stort hvitt moln, så de tycktes upplösas till

skuggbilder. Sedan skingrade sig molnet åter och blef hängande som stora våta droppar vid väggarna och fönsterrutorna, som skiftade i alla regnbågens färger.

Lilla Fredrika doppade ihärdigt sina vekar upp och ned i talgen och stod jämt i vägen för de andra. Hennes ljus blefvo öfverhöfvan tjocka nedtill och smala uppåt samt fula och skrofliga på allt vis, mensjälf var hon mäkta förnöjd öfver sitt verk och räknade oupphörligt huru många ljus hon hade, i det hon för hvarje gång rörde vid dem, tills hennes knubbiga händer och hela hennes runda ansikte slutligen skeno af flott. Men när lille Carl Fredrik blef sömnig och begynte gråta af trötthet och otålighet, var det slut med Fredrikas nöje. Hon måste följa honom upp till byggningen. — Fy skam! Frigga som var stora flickan — gick på sjette året — och inte ville se om sin lilla bror!

Sedan barnen blifvit bortskickade, gick arbetet raskt undan. Det ena ljuset efter det andra hängdes vid brödspetten, som lagda öfver två stolkarmar, utgjorde torkplats. Men när fröken Lovisa råkade till att fälla ett spett med en lång rad välformade ljus i golfvet, gaf hon luft åt sin länge återhållna harm öfver de bristfälliga redskapen. Hvarför hade inte Ulrika ett ljusbord, ett sådant som begagnades hemma i Sverige?

Fru Ulrika svarade, att det mången gång varit fråga om att låta göra ett dylikt, men att snickaren jämt hade fullt upp af annat arbete.

I hög grad misslynt öfver sina förolyckade ljus, undrade Lovisa om icke gamle sekterns sparsamhet var orsaken till att ljusbordet saknades, men hon sade det icke, emedan hon visste, att Ulrika icke var belåten med sådana anmärkningar.Plötsligt utbrast fru Ulrika, liksom angelägen att jaga bort systerns misstämning: »Vi få främmande Lova.»

Utsikten till ett afbrott i den landtliga enformigheten kom fröken Lovisas ansikte att klarna. »Hvem väntas hit?» frågade hon nyfiket.

Fru Ulrika gaf sig icke tid att svara genast, ty vattnet i sån hade kallnat. Först sedan nytt hett vatten blifvit islaget och hon doppat ned en veke i kärnan för att öfvertyga sig om att talgen var lagom tjock, genmälde hon:

»Lars Peters bror Carl Gustaf väntas hem och hit till Lindby — men det är en hemlighet, du får inte tala om saken, Lova.»

Fröken Lovisa nickade till svar med högst intresserad uppsyn. Det gällde den där gamla familjehemligheten, som hon aldrig fått riktigt klart besked om. Hon visste, att en af Lars Peters bröder mot sin stränge faders vilja lämnat hemmet, men när hon en gång sport Ulrikas svägerskor Ann-Sofie och Wilhelmina därom, hade Ann-Sofie tvärt klippt af frågan med det skarpa svaret att hon ingenting visste af det Lovisa frågade, och därefter hade heller icke Wilhelmina vågat yttra ett ord, ehuru hon tydligen brunnit af begär att säga något.

»Du kan gärna tala om historien för mig, Ulla,» sade fröken Lovisa med inställsamt öfvertalande röst.Sedan hon utlofvat sträng tystnad, berättade fru Ulrika hvad Lars Peter yppat för henne af den gamla historien.

Carl Gustaf var äldste sonen, ett år äldre än Lars Peter. Han hade från sin tidigaste barndom haft en brinnande håg för läsning och studier, men hans far hade icke gillat denna böjelse, emedan han bestämt sina söner för landtbrukarens yrke. Den kloke sektern ansåg Finlands ställning efter lösryckandet från Sverige, så osäker, så vacklande, så på allt vis bekymmersam att en förutseende far icke utan ångest och oro kunde se sina söner omfatta något annat lefnadskall än landtmannens, hvilket väl medförde många mödor och besvär, men i gengäld skänkte själfständighet och oberoende. De yngre sönerna Lars Peter och Simon hade varit hörsamma och lydiga, men Carl Gustaf hade icke kunnat finna sig tillrätta på den bana hans far valt för honom. Carl Gustaf hade haft sin egen mening om allt, han hade velat veta allt, se allt, lära allt, han hade icke låtit sig nöja med att bara gå på åkern, i stallet och i ladugården. När han emellertid fann sin far obeveklig, rymde han en natt från hemmet och begaf sig till Åbo akademi, där han blef både student och magister. Men fadern förbannade honom, fädernehemmets dörr blef för alltid stängd för honom och hans namn fick aldrig nämnas i hans forna hem.Medan fru Ulrika berättade, lyste i hennes ansikte ett återsken af den hemliga beundran och den instinktlika sympati människorna städse känt för en hvar, som vågat sätta sig upp mot en allsmäktig styresman.

»När väntas han hit?» sporde fröken Lovisa.

»Det vet jag ännu icke. Lars Peter hade inte på långa tider hört af sin bror, när han nyss af kusin Henrik på Henriksberg fick denna underrättelse om hans hemkomst. Jag tror att han i två år vistats i utlandet såsom lärare och sällskap för en sjuk ung grefve eller baron, men att denne dött och Carl Gustaf därför återvänder hem. — Å bevare mig väl!» ropade fru Ulrika till, i det hon plötsligt erinrade sig arbetet, som blifvit alldeles åsidosatt genom hennes intresse för den gamla historien. Vattnet i sån hade åter kallnat, talgen hade stelnat och elden upphört att brinna.

Husmodersinstinkterna fingo taga ut sin rätt och jaga alla gamla historier på flykten. Stöpningen gick åter flinkt undan, tills långa rader af gula glänsande ljus, tjocka nedtill och lagom afsmalnade uppåt hängde öfver spetten. Slutligen, när de korta lyktljusen och dankarna skulle stöpas, fick fröken Lovisa ropa lilla Fredrika dit. Den kallelsen var flickan icke sen att hörsamma. Hon kom sättande öfver gården i fyrsprång med flygande hår ochupplösta skoremmar och hängaf sig åt sin verksamhet med ett af ifver och talg skinande ansikte. — —

På eftermiddagarna sågs arbetet alltid i full gång i köket, som var stort och rymligt, väl till pass för alla de sysslor där utfördes. Där var lågt till sparrarna i taket, väggarna voro hvitlimmade, och fin sand strödd öfver golfvet. Borta i en vrå stod det brunmålade träskåpet med hvita mjölkbunkar på hyllorna och på väggen midt emot öppnade spiseln sitt jättestora sotsvarta gap, som fått en krans finskuret enris till prydnad omkring sig. Furubordet framför den väggfasta bänken var renskuradt efter middagen, och den stora väggklockan i sitt fordral med klumpiga röda rosor på himmelsblå botten, lät höra sitt högljudda knäppande samt förkunnade, allt efter som halftimmar och timmar framskredo, tidens flykt genom en blå göks gälla kuckurop. Genom fönstrens små grönaktiga rutor, mellan krukorna med unga georgin- och balsaminplantor på fönsterbrädet strömmade eftermiddagssolskenet in. Det gäckande glada solskenet gjorde väfven både randig och rutig för flickan, som i väfstolen mellan de båda fönstren med jämna taktfasta slag angaf spolens susande snabba fart genom ränningen.

Solskenet drog upp en lysande ljuskant kring fru Ulrikas högväxta gestalt, där hon satt vidspinnrocken. Halsklädet hade hon kastat öfver stolkarmen, så att halsen och nacken med den ståtliga resningen blefvo bara. När solskenet kom upp i håret, lyste det liksom glimmande guld, slog en gloria öfver hjässan och virade sig ned kring tinningarna. Det sprutade också ut sina strålar öfver de lätta luftiga grå ullkardorna, som den ena efter den andra af fru Ulrikas flinka fingrar drogs ut till en fin tråd, hvilken snabbt nystades upp kring rullen, under det spinnrockshjulet surrade omkring liksom med en hvirflande krets af blåskimrande stoft öfver sig.

Fröken Lovisa satt rak och prydlig som vanligt och redde ut en trasslig härfva på garnvindan. Allt emellanåt böjde hon sig ned och hjälpte tillrätta lilla Fredrika, som satt bredvid henne på golfvet och klippte långa smala remsor af brokiga lappar till mattväfnad samt nystade upp dem i nystan, stora som hennes eget runda hufvud. Fredrikas händer stretade af alla krafter med den slöa saxen och röd af ifver sköt hon ut underläppen. Som oftast måste hon afbryta sitt arbete för att jaga bort Carl Fredrik liksom man schasar undan en besvärlig fluga, som likväl oupphörligt återvänder. Den lille gossen styrde om och om igen sina osäkra vaggande steg mot Fredrikas brokiga nystan, hvilka för honom ägde det förbjudnas hela tjuskraft. Hans små klumpiga försök upptäcktes dock alltid af systerns vaksammaöga och bestraffades utan förskoning af hennes raska små händer, ty hennes egen erfarenhet hade ju lärt henne att straffet följer olydnaden i spåren. Men när brodern begynte gråta, och detta hade till följd en sträng moderlig befallning att Fredrika skulle vara snäll — fy, stora flickan, som inte skämdes att slå lille bror! — då mäktade hon icke utgrunda de hemlighetsfulla orsaker, som tilläto gamla människor att straffa henne men förbjödo henne att straffa den stygge Carl Fredrik. Och under begrundandet af denna lifvets svårlösta hemlighet antog Fredrikas ansikte ett så hotande uttryck att brodern afstod från sina plundringståg och vände sin håg mot lättare eröfringar. I samma stund han hörde sin mor stämma upp en sång, voro både tårar och nystan glömda. Han ställde sig vid hennes sida och angaf med sitt knubbiga pekfinger takten, när hon sjöng:

»Krystallen den fina som solen månd' skina som stjärnorna blänka i skyn. Jag känner en flicka i dygden den fina, en flicka i denna här byn ...»

Någon öppnade farstudörren och en mansröst stämde in i sången:

»Min vän, min vän och älskogsblomma, ack om vi kunde tillsamman komma!»»Kusin Henrik!» utbrast fru Ulrika som steg upp och sköt spinnrocken ifrån sig. »Kusin Henrik kommer utan att vi sett den gula schäsen åka upp, kommer köksvägen lik hvilken landsstrykare som helst.»

»När den sköna stänger borgdörren med sju lås och insegel, måste en vandrande riddare söka sig fram på smygvägar», skämtade den inkommande, i det han hälsade, och fru Ulrika erinrade sig att ingen läst upp stora dörren den dagen.

Den som såg herr Henrik Ekestam första gången kunde svårligen gissa sig till hvarken hans ålder eller samhällsställning. Han föreföll att vara omkring trettio år, men när hans ansikte på ett vanställande sätt sammandrogs af nervösa ryckningar, blef det med ens många år äldre, och hans mörka öfver pannan uppkammade hår samt mörka mustascher voro redan grånade. Egentligen var ansiktet vackert, dragen ägde denna färdiga fasta form, som blifvit gamla släkters arfvedel, och under de tunga nervösa ögonlocken hvälfde sig ett par stora, mörkblå ögon, som gömde både djup och glöd. I hans dräkt gjorde sig samma motsägelse gällande. Den var vårdslös och slarfvig af groft hemväfdt tyg och en snitt, som inrymde få medgifvanden åt modets fordringar, men den bars på ett omedvetet förnämtvis, som dock sist och slutligen gjorde dräkten till något oväsentligt.

»Flitiga och alltid i arbete,» anmärkte herr Henrik med en blick omkring sig, »i kusin Ulrikas hem lägger minsann ingen händerna i kors — å, se lilla Fredrika, se huru hon går på! Ja, ja, hvad bitti görs, det bittida hjälper,» tillade han i det ansiktet drog ihop sig till ett smärtfullt uttryck. Men när hans blick föll på väfstolen, där flickan obekymrad om herrskapets afbrott i arbetet, fortfor att slå hvarf på hvarf till det grofva lärftet, framkastade han frivolt liksom för att jaga bort någon pinsamt aggande tanke: »särkväf till pigornas ofvan- och nedandelar, förmodar jag!»

Fru Ulrika, som var van vid de hastiga skiftningarna i hans lynne, låtsade icke om anmärkningen, utan bjöd sin gäst stiga in. Men fröken Lovisa rodnade och stramade upp sig, och herr Henrik, som lade märke härtill, betraktade henne ironiskt.

Genom matrummet kommo de in i förmaket, som gjorde ett tomt och ödsligt intryck med sina få, tunga möbler och sin litet instängda luft, hvilken länge på våren bibehöll en viss fuktig kyla, emedan rummet vintertid vanligtvis stod oeldadt eller endast till hälften uppvärmdt för att man skulle spara på veden. Herr Henrik gick genast fram till fönstret, lyfte varsamt på glasen öfver krukorna medmyrten- och geraniumsticklingarna och granskade trälådornas sådd af plantor för trädgården.

»Jag är alltid rädd att taga af för mycket,» svarade fru Ulrika på hans anmärkning att rosorna blifvit alldeles för litet skurna, »men det är heller inte bra, ty då bli de långa och gängliga liksom mina i år. — Om kusin Henrik förstår sig på blommor?» vände hon sig till systern. »Jo, det kan du lita på, växter och blommor sådana som hans på Henriksberg, har du aldrig sett maken till.»

Fröken Lovisa hade med förvåning iakttagit den sällsamma gästen. Det var första gången hon såg honom, ty sedan hon på senhösten kommit öfver till Finland, hade hon under vintern vistats hos släktingar i olika delar af landet och först nyligen blifvit bofast hos sin syster Ulrika på Lindby. Herr Henrik, som varsnat fröken Lovisas till hälften förvånade, till hälften ogillande min, vände sig på sitt häftiga vis till henne.

»Det har jag efter mor,» sade han, »min smak för växter, blommor och allehanda vackra ting, menar jag. Mor var inte lycklig, hon, skall jag säga kusin Lovisa — det får väl heta så, eftersom vi äro släkt — därför ville hon se något vackert omkring sig åtminstone, kan jag tro. Blommornas prakt och doft, färg och glans kan komma en stackare att glömma många vedervärdigheter. Världenger inte stor glädje, därför må enhvar se till, huru han kan skaffa sig någon fröjd — sak samma på hvad sätt,» — tillade han cyniskt. Hans hållning blef åter vårdslös, hans ansikte förvred sig till en grimas, det såg ut, som om han plötsligt förlorat all tro på att lifvet kunde rymma något vackert eller godt.

Den tystnad som följde efter hans ord, afbröts af Lars Peters inträde. — Allting gick på tok för honom nu igen, uppåt väggarna, rakt åt fanders bar det. Vårflödet hade rifvit lös dammluckan, muraren var fortfarande osynlig och timmermannen hade icke hållit ord. Lars Peter torkade förargad svetten ur pannan.

Herr Henrik utstötte ett litet gnäggande, som skulle föreställa skratt. »Så, så, Lars Peter, alltjämt sjunger du samma visa, alltjämt är du samma jordens träl! Gamla herrn är en sträng husbonde han, hva'? — och du ... nå hvad angår det mig,» afbröt han och begynte leta i sina fickor. »Här kommer jag med ett budskap, som äger ett visst samband med bemälde gamle herre — min synnerliga respekt för honom,» tillfogade herr Henrik med en spefull bugning, när han ändtligen fick tag i det bref han sökte.

»Någonting, som rör Carl Gustafs hemkomst?» förmodade fru Ulrika, med en mycket nyfiken blick öfver till brefvet i herr Henriks hand.»Kusin Ulrika är alltid snabb i tanke och gärning,» gycklade herr Henrik, men ett uttryck af uppriktig beundran lyste i hans tungsinta ögon.

»Nå, hvad säga ni om saken?» sporde han, sedan brefvet blifvit uppläst.

Lars Peter for med handen öfver pannan, vred sig på stolen och sökte efter ord. »Det är nu som så att,» ... började han med det favorituttryck, som vid kritiska tillfällen minst ofta lämnade honom i sticket ... »Det är nu som så att far hade rätt — men Carl Gustaf hade också rätt på sitt vis, och om man ... när man ... nej, jag ger tusan i att reda ut den saken, jag vet bara att jag gråtit många tårar därför. Far och Carl Gustaf, som ha skarpt förstånd och stora kunskaper må väl veta hvad de göra.»

Herr Henrik kunde icke tillbakahålla en ironisk förmodan att ingen af Lars Peter väntade en lösning af den gamla tvisten. »Men hvad skola vi svara på brefvet, hvad säger kusin Ulrika?» vände han sig otåligt till husets fru.

»Jag — jag tänker vi önska Carl Gustaf välkommen hem, tusenfaldt välkommen hem,» svarade fru Ulrika bestämdt.

»Bra, mycket bra!» ropade herr Henrik, i det hans ansikte åter fick ett vackert lifligt uttryck. »Kusin Ulrika ser rakt till hjärtat — välkommenhem!» upprepade han och knäppte med fingrarna. »Det är vackra ord. En som länge irrat omkring i främmande land kan väl aldrig höra ljufligare hälsning. Hvarför röra i de gamla historierna om hvem som hade rätt och hvem orätt? — Fast, ta mig fan, om inte Carl Gustaf gjorde rätt,» tillfogade han med ett kamplystet uttryck i ansiktet. — »Nå, det må de två omsider afgöra med hvarandra; hufvudsumman af saken är att vi bjuda honom välkommen hem. Jag skrifver ännu i kväll, och så hafva vi väl honom här vid midsommartid.»

Lars Peter tog icke vidare del i samtalet. Underrättelsen om broderns hemkomst skänkte honom icke odelad glädje. Han, som bättre än någon annan kände sin fars sinnelag, visste huru djupt kränkt fadern varit af sin äldste sons handlingssätt. Det var icke blott sonens ohörsamhet, som väckt denna måttlösa vrede, därtill hade kommit för den stolte sektern den grymma förödmjukelsen att veta sitt aktade namn neddraget och släpadt fram af tvetydiga omdömen i hvar mans mun den tiden hans son på ett så uppseendeväckande sätt lämnade hemmet. Ehuru den gamle mannen numera aldrig talade därom, var såret icke läkt. Någon gång hördes han yttra, att hans hjärta blifvit sönderslitet, och det var intet tomt tal, ty den äldste sonens rika begåfning hade dock i hemlighet utgjort fadernsstolthet. Afsikten att leda denna rika intelligens mot det framtidsmål han ansåg bäst och förnuftigast hade otvifvelaktigt varit en för honom dyrbar uppgift. Ju äldre fadern blef, desto djupare hade känslan af den kränkelse och förödmjukelse han lidit gräft sig in i hans sinne, och desto svårare var det öfver hufvud taget att i något afseende förmå honom ändra sina en gång fattade åsikter. Lars Peter tviflade därför på att en förlikning mellan fadern och Carl Gustaf kunde äga rum.

För egen del kände Lars Peter föga håg för ett så vanskligt värf som att mäkla fred. Han styrde i allmänhet ogärna tankar och steg ut mot okända svårigheter och faror. Om blott han själf och de för hvilka han bar ansvaret, befunno sig i säkerhet, kunde för öfrigt händelserna torna upp sig huru de behagade, det rörde honom icke. — Han såg med en ogillande blick bort till Ulrika, som med herr Henrik talade om huru försoningen mellan fadern och Carl Gustaf skulle åvägabringas. Fruntimmer hade jämt några förflugna tankar i hufvudet och man kände sig

aldrig säker för hvad de togo sig till, tänkte Lars Peter.

Herr Henrik fortfor hela aftonen att drifva skämt och gyckel, som han mest alltid gjorde. Det sättet hade han antagit för att människorna icke skulle genomskåda hans innersta tankar och känslor ochse att de voro finare och vackrare än hans ord och lefverne. Fröken Lovisa blef både hvit och röd, både ond och förlägen vid hans tal och det eggade honom yttermera att fortsätta.

Sedan han rest, förklarade fröken Lovisa bestämdt, att hon i systerns ställe aldrig skulle öppnat sina dörrar för en sådan person. Men fru Ulrika svarade, att »kusin Henrik» ägde många goda egenskaper, som icke vid ett första sammanträffande trädde i dagen.

IV.

Skymning.

När herr Henrik åkte hem i den bleka vårliga skymningen, hördes i skogen tusen underbara nyvaknande ljud, hvilka ännu blott svaga som en aning trängde fram genom den döda tystnad vintern kvarlämnat. Djupt nere i jorden kämpade lifvet oaflåtligt mot den dödande kylan, inom knopparnas hårda skal dolde det sig, men det växte, det svällde, det vidgades för att en dag med omotståndlig makt bända, bryta och spränga sina stängsel och träda fram utan att någon makt i världen kunde hindra det.

Medan hästen gick fot för fot, iakttog herr Henrik de välkända vårförebuden, som städse förefalla så nya, ehuru de hvarje år komma igen. Vårens röster väckte hos honom en stark förnimmelse af att lifvets underbara stora krafter endast kunde arbeta sig fram genom oaflåtlig kamp. I sådana stunder,då herr Henriks önskningar voro renast och nådde högst, fylldes hans sinne af en sällsam smärtfull trånad efter något, som var bättre, var större än det han vanligen omgafs af. Men sedan fanns alltid något, som drog ned dessa önskningar, drog dem tillbaka mot djupet igen, innan de hunnit stadga sig till föresatser. Foten, som han önskade styra in på nya vägar, vände om till de gamla trampade stigarna, handen som han lyftat af begär att gripa något högt och stort, dignade maktlös ned, besudlad af jordens stoft. Lifvets väg tycktes honom allt mörkare, allt svårare, allt villsammare år efter år.

Herr Henrik tänkte på huru fru Ulrika uttalat sitt »välkommen hem» för Carl Gustafs räkning. Hade icke hennes ord liknat en stor moderlig välkomsthälsning till alla som hemlösa irrade omkring i den kalla världen. Hon ägde denna glada frikostiga godhet, som helt naturligt och utan en fråga räcker handen fram mot dem som behöfva hjälp. Det var den egenskapen hos fru Ulrika, som först tagit herr Henrik fången.

Fru Ulrikas far hade räknat släkt med Ekestam’marna, och familjen på Lindby hade i allan tid stått på god fot med sina närmaste grannar på Henriksberg. Sedan fru Ulrika genom sitt giftermål kommit till Lindby, hade detta ställe blifvit liksom den enda fasta punkten i herr Henriks oregelbundnaoch oroliga tillvaro, den punkt till hvilken han, trots alla förvillelser, dock ständigt återvände. I fru Ulrikas närhet väcktes hos honom önskan att lefva lifvet på ett värdigt sätt. Och hennes goda, praktiska råd voro en hjälp i hans oordentliga ungkarlshushåll.

När han första gången såg sin »kusin Ulrika», hade han tänkt att ankomsten af en så ung och vacker fru skulle medföra ett muntert afbrott i den landtliga enformigheten. Han begynte genast göra sina lofvar kring den unga värdinnan på Lindby, under den skadeglada förutsättningen att den dumme Lars Peter kunde förtjäna ett skrämskott. Ty om någon, som äger en skatt icke ser upp med ögonen, må han skylla sig själf, ifall skatten är försvunnen, när han omsider lyfter blicken från jorden. Men under umgänget med fru Ulrika förändrades oförmärkt herr Henriks känslor. Hon vann ett välde öfver honom, sådant ännu ingen annan ägt. Instinktlikt hade hon uppfattat hans egendomliga och rikt begåfvade natur, innan hon ännu riktigt lärt känna honom. Och denna stora, ömma medkänsla hade likt ett vårregn fallit på de förbrända fläckarna i herr Henriks själ.

Dock gafs där tider af veckors och månaders skam och förnedring, då han icke såg henne, då de känslor, som i hennes närvaro flammade upp hoshos honom, blefvo endast bleka ljusglimtar, svaga gnistor, som släcktes, när dryckeskämparna eröfrade Henriksberg och dränkte allt lif i den stora syndafloden. Då vardt herr Henrik åter vanmäktig till den kamp lifvets stora makter kräfde.

Medan herr Henrik växte upp, hade han sett föga vackert och godt omkring sig. Hans far hade varit en häftig, våldsam man, med starka drifter och otyglade begär. Och hans mor hade varit en blek, fin, tyst dam. Hon var icke lycklig, hade herr Henrik nyss sagt till fröken Lovisa. Lyckans sol hade icke värmt henne, och hon vissnade småningom bort. Aldrig kunde sonen minnas att han sett henne le, knappt hört henne tala. Hon var underlig och mjältsjuk och tidtals liksom från vettet, sades det. Hon hade haft en hop barn, som alla dött, några vid födseln, eller innan de ännu skådat dagens ljus, andra endast få år gamla — alla utom ett enda vid späd ålder. En hel rad små kistor i familjegrafven vittnade om alstringskraften hos den gamla släkten, men intygade tillika att dessa talrika telningar redan vid roten tagit någon obotlig skada, så de vissnade bort, utom den enda, som blef vid lif. Herr Henrik mindes sin mor alltid tyst och blek, sörjande någon af hans bortgångna små bröder eller systrar, och liksom för att trösta sig skötande sina blommor, med hvilkas uppdragandehon lyckades vida bättre än med barnens vård. Han ärfde hennes passion för blommor. Växthusen på Henriksberg, dem han uppförde när han tog godset i besittning, kostade vanvettiga summor, bortkastade pengar, som gåfvo rakt ingen ränta, förklarade klokt och förståndigt folk i socknen. Därför befann sig äfven herr Henrik jämt i penningeförlägenhet, ehuru Henriksberg var en stor och högst värdefull possession, men som man sår, skördar man, och den som slänger sina pengar ut genom fönstret, får själf se till, hvar han finner dem igen, framställde de kloka saken till en varning för alla obetänksamma skönhetsdyrkare. Dessutom slukade dryckesgillena på Henriksberg icke små summor. Det var en känd sak att de varade flera dygn å rad, och att hvarken värd eller gäster nyktra sågo solen gå upp eller ned hela den tiden.

Herr Henrik var en odugling, en slarf och en högst egenartad person, sådan var den allmänna åsikten i socknen. Denna redligt uttalade och högst ärbara öfvertygelse hindrade dock icke de bästa familjerna i omnejden att eftersträfva herr Henrik som måg, ty hade man bara en gång en karl i sina händer, kunde klokheten alltid finna på medel att omforma honom, och det att sitta som nådig fru på ett stort fideikommiss kunde väl också uppväga åtskilliga obehag och svåra stunder för en ung kvinna.Men herr Henrik var en vild fågel, som icke lät sig fånga. Han dref skämt och gyckel, och gjorde med sina djärfva ord och later de unga flickorna blossande röda från hårfästet ända ned till urringningen om deras blottade hals och barm. Ingen af dem kunde smickra sig med att hafva hållit denna vilda fågel i sin hand. — — —

Fru Ulrika hade, sedan hon följt herr Henrik ut och sett honom resa af, blifvit stående på trappan. Kvällen var så ljus och vacker. I det hon lyssnade till de hemlighetsfulla ljuden, som bådade naturens pånyttfödelse, erfor hon en ung sund människas omedelbara glädje öfver att ljuset, lifvet och värmen skulle återvända. Hela kvällen hade hennes tankar sysselsatt sig med den okände Carl Gustafs person. Var det att undra på om hon i tankarna gjorde honom till en hjälte, han som gått sin egen väg?

Medan hon stod kvar på trappan, kom Lars Peter ut. Det var ingen god underrättelse han bragte henne, hon kunde se det på honom, innan han ännu talat. Men när hon hörde att Lindbys bästa mjölkande ko skulle föras till Östankärr, flammade en rodnad upp i hennes ansikte och hon svarade häftigt att kon icke kunde undvaras på Lindby. Sedan förmådde hon icke hålla tillbaka en bitande anmärkning om att den som alltid tyst underkastade sig,slutligen icke mera visste hvad som var rätt och hvad orätt.

Lars Peter stirrade häpen på henne. Hvad ville detta motstånd säga? Han var väl van vid att Ulrika på sitt lifliga vis gjorde en eller annan invändning mot faderns bestämningar men dock slutade med att »taga sitt förnuft till fånga». När han nu förgäfves väntade på denna vanliga undfallenhet, brast hans tålamod, som under dagens lopp blifvit öfver höfvan pröfvadt. Vreden kom för Lars Peters långsamma natur sent till utbrott, och vid de tillfällen, då den fick väldet öfver honom, kände han sig mer än eljes oförmögen att kläda sina tankar i ord samt tog vanligtvis sin tillflykt till någon handling, som genom sin våldsamhet uppenbarade hans sinnesuppror. I det han

mellan tänderna mumlade något, gick han in och slog dörren så våldsamt igen efter sig att det gaf eko i huset.

Men fru Ulrika stod fortfarande kvar och såg ut i den löftesrika, ljusa vårkvällen. Och hennes tankar rörde sig kring honom, som vågat gå sin egen väg.

V.

Folkets röst.

När brännvinspannorna sluppit lösa efter den stränga fångenskapen i socknemagasinet, blef det en bråd tid. Det brändes natt och dag, de stora pannorna sände ut öfver landet en flod, som var efterlängtad och afskydd, som var åtrådd och förbannad, som var älskad och hatad, som hade det hälsobringande vattnets klara färg men eldens hemliga förstörande egenskaper. Ingenstädes blef den mottagen med likgiltighet, ty den medförde ett alltför stort tillskott i inkomsterna för att icke hvar man skulle begagnat sig af den välsignade tid, då handteringen högtidligt tilläts af lag och författning. Så blef brännvinet ett skiljemynt, som i gårdarna gafs i utbyte mot dagsverke och forlöner, mot vedhuggning och stockforsling, mot redligt arbete ochdyrbar människokraft. Och en mäktig bundsförvant blef det, som frestade och lockade och dårade med en eldström i blodet, med tusen ostyriga galna tankar i hufvudet, med tusen löjen i ansiktet, med tusen fukter och otuktiga rörelser i later och skick. Men när den galne hotade att blifva öfvermäktig den vise, som släppt honom lös, fanns hustaflan till hands för att sätta tygel på galenskapen. Man härskade med käpp och färla, man räknade med dumhet och okunnighet, man styrde med blicken på brännvinspannan och pekfingret på hustaflan — ty utöfver landet låg blytung sömn och dvala.

Men trots människornas slöhet, likgiltighet, vanvård och onda anslag, kan lifvet icke utrotas, det gömmer sig blott och bidar sin tid. Genom hemlighetsfulla outgrundliga krafter arbetar det sig fram. Då kommer den stund, när dvalan måste vika. Den bådas af drömmar, som oroa sömnen; den förkunnas af enstaka röster, som varsla om underliga syner. Men enstaka röster äro svaga, de dö som ljud för vinden; och drömmarne, som omtala sina syner, säljas af sina bröder. Först när rösten nått ned till tusentals människobröst och där gifvit genljud tillbaka, får ropet tordönets kraft, mångdubbladt bäres det då öfver vidder, öfver afgrunder, genom skogar och ödemarker fjärran omkring, så det aldrig förklingar.Men i nådens år 1830 låg dvalan dödstung öfver landet. — Dock var det vårens hemlighetsfulla sömn med drömmar och syner under den döda ytan.

*

Så snart bud sändes från herrgården, infann sig halta Greta till bränningstiden. Det hörde till gammal god sed på Lindby att hon skötte sysslan, så hade hon gjort med all heder i tjugu år, allt sedan hon blef änka.

När halta Greta kom upp till gården, stödd mot käppen, var hon ändå hufvudet högre än vanligt kvinnfolk. År efter år tog hon sina pannor i besittning, hon skurade den stora kopparpannan, tills den sken och blänkte som ett solsken från hatten till pipen, och de små reningspannorna och allt det öfriga tillbehöret putsades och fejades med ett sådant nit, att det icke kunde råda mer än en tanke om hvilken makalös ordningsmänniska halta Greta var. Gärna tog hon också ett berömmande ord för besväret, hon kastade gärna själf fram någon anmärkning, som gaf osökt anledning till berömmet, medan hon gick där och underhöll den eviga elden, som aldrig fick slockna. Trots sitt sysslande med brännvinet, var Greta absolut nykter, och hennes ärlighet stod höjd öfver allt tvifvel. Men hennes sinne och tunga ägde en rifvande skärpa, somenhvar minsann gjorde klokast i att undvika, ty det var lika obehagligt att råka ut därför, som att utsätta sig för en kall störtskur, då vattendropparna i fallet frysa till is och nästan flå huden af ansiktet.

För folket i gården blef det fest, när halta Greta härskade i bryggstugan. På kvällen efter slutadt arbete sågs den ena efter den andra förstulet styra stegen till halta Gretas kungarike. Godt var där att sitta i ugnsvärmen med de

trötta valkiga händerna i kors, och om gumman var vid blidt lynne, kunde det allt hända att den som skickligt förstod lägga sina ord och vara henne i lag, listade sig till en sup: »en smaktår för att pröfva hvad halta Gretas brännvin det året dugde till». Ty trots sitt barska yttre och sitt häftiga sinne ägde halta Greta ett lättrördt hjärta, som aldrig i längden tillät henne att säga nej, i synnerhet icke till karlar. Huru många hårda ord halta Greta än hade till öfverlopps för manfolk i allmänhet, var hon dock i själfva verket vida strängare mot sitt eget kön. De unga pigorna i gården visste, att deras hjärteangelägenheter lågo i öppen dag för halta Gretas obarmhärtiga blickar. Enda sättet att hämnas och värja sig blef deras hänsynslöst framkastade fråga, hvarför Greta icke själf gift om sig, eftersom man ändå visste att det icke varit så helt med det nej hon gifvit en af sina friare, ty Kalle hade sett dagensljus så länge efter det Gretas man lagt sitt hufvud till den eviga hvilans ro, att pojken aldrig i världen kunde vara hans. När halta Greta måste bita i denna beska anmärkning, föredrog hon alltid att lämna själfva mysteriet oförklaradt, och affärdade den näsvisa frågan med orakelsvaret, att ingen borde vara tokig mer än en gång i lifvet. Men sin förargelse spottade hon ut i form af en häftig anmärkning om karlars oordentlighet och osnygghet i allmänhet, och riktade tillvitelsen som en ljungande anklagelse mot gamle Norberg, hvilken satt vid ugnen och som oftast lät tobakssaften stritta öfver hennes nyskurade golf.

Den gamle soldaten från 1808 bemötte slika utfall med manligt öfverlägset lugn, på sin höjd kände han sig föranlåten att valka tuggbussen öfver från ena kinden till den andra. Norberg med träbenet hade under bränningstiden sin utvalda plats närmast ugnen. Han höll sig orubbligt till ordstäfvet: »den som sviker i dryckjom, sviker ock i androm styckjom», och kom därför hvarje dag troget vandrande till gården från soldattorpet, där han »rådde sig själf, utan att kvinnfolk bråkade med honom».

Han hade sina undantagsförmåner, den gamle soldaten, som i kriget tjänat under fru Ulrikas far. Kaptenen hade varit hans ideal, och sedanfru Ulrika kom till Lindby, öfverflyttade han sin beundran och trohet på henne. Hon var kaptenen upp i dagen, påstod han, lika vacker och ståtlig, hurtig och glad; den gamle soldaten förbannade sig på att fru Ulrika var »det fagraste blomster jorden bar».

Men när Norbergs historier om kriget och kaptenen hotade att öfverflygla halta Gretas egna minnen, täppte hon med den makt och myndighet ämbetet i bryggstugan gaf, till munnen på den gamle pratmakaren med orden: »sitt inte han och skryt och skräfla, Norberg!»

Det var tecknet på att Greta själf ville tala om sektern och hans familj. Gretas berättelse började alltid med en djärf utmaning till den nya tiden.

»Hvad kan det nytta er att veta, huru det var förr,» begynte hon, i det hon satte sig på pallen midt på golfvet, drog upp knäna, knäppte ihop händerna om dem och vaggade fram och åter, medan hon talade. »Ni vill veta huru vi hade det; — hvad gagnar det er? Nu är en annan tid. Men det minns jag, att det kom regn efter solsken och vår efter vinter då liksom nu, det slog aldrig fel. Men i mycket var det olika, och alltid var det bättre förr än nu.»

Greta visste godt besked om allt som händt på Lindby, ty hon hade kommit till gården redan isekterns fars, gamle bergsrådets, tid. I Ehrendtska släkten hade alltid funnits två sorters folk: de galna och de kloka. De galna voro galnare och de kloka klokare i den släkten än folket var mest, bedyrade Greta. Galen var bergsrådets bror, som under svenska tiden varit med i Stockholm, när de sköto kungen. Stort klokare var heller icke sekterns bror Peter, fastän han gudnås icke saknade lärdom, ty föräldrarna hade rent af »måkat bildning på honom». Men den lärdomen och klokskapen skyddade icke för sorgen.

»Jag var just kommen som ung jänta hit till gården, och ingenting att skämmas för heller den tiden,» upplyste Greta med stolthet, »för den som såg mig under ögonen. Frun var svartsjuk med besked, hit kom inte en piga, som hon inte misstänkte och hackade på, fastän bergsrådet inte var en af de värsta, men frun gaf sig aldrig någon lefvande ro, hon trodde alltid bara att något skedde bak ryggen på henne.

En dag, när jag bar in kaffebrickan, så — pang, smällde där till en örfil, som gjorde mig yr och tokig i hufvudet.

'Där har du för dina oförskämda ögon,' sade frun, som stod bredvid mig alldeles hvit om näsan.

'En kan väl inte alltid gå med ögonen i golfvet heller,' svara' jag och spände dem i henne —för si, ögon i skallen

har jag haft och bruk har jag också gjort af dem,» bekräftade halta Greta under åhörarnas munterhet.

»Men bergsrådet blef ond, och då var han inte god, ska jag säga. 'Har du sett någon af pigorna gå tung från gården för min skull, Fredrika?' sade han till frun. — 'Nej,' måste hon svara, så arg hon var. Från den dagen blef det slut med smällandet, aldrig rörde hon mig sen med ett finger.

Sorgen kom hit till gården liksom den kommer allestädes. Peter var det, som förde den med sig. Han hade aldrig rast eller ro; när han var hemma, skulle han bara till Åbo till akademien, men när han var där, ville han hem. Ingen kunde stå honom emot, så vackert som han lade sina ord. — 'När jag kommer hem, lysa fönstren mig till möte och träden buga sig och känna mig igen', skref han en gång till föräldrarna. Och han kom och for, tills han inte orkade mera utan blef sittande här sjuk och eländig. 'Maktstulen' var han, det kunde hvar och en se, som förstår något, fastän doktorerna gåfvo sjukdomen konstiga namn. En maktstulen har ingen lefnadslust och ingen arbetsförmåga, sjuk är han icke precis men modet är borta. Han trånar och dör, om inte den rätta hjälpen kommer i tid. För sådan sjukdom vet ingen ann' än en 'klok kvinna' bot, men naturligtvis var Peter alltförboklärd för att vilja söka den hjälpen. Och så dog han.

Annat var det med sekteren. Ordentlig och rejäl var han redan som gosse. Han hörde till de kloka, ja, han var bestämdt den klokaste af dem alla. Lärd blef han också, fastän det icke var ett sådant 'ståhej' med den lärdomen som med Peters. En hög herre kunde han blifvit i Stockholm, men han trifdes inte där utan skulle hem, ty det där fasthållande vid hemmet utmärkte dem alla, både galna och kloka. Bra blef det på Lindby, när han tog tyglarna i sin hand, men sorg fick också han af sin son.»

Vid denna punkt i berättelsen kom häftig opposition från en af åhörarna.

»Carl Gustaf var en så präktig ung herre att maken inte finnes,» högg drängen Janne i. »Jag som växte upp med honom, vet hurudan han var. Men fadern var för sträng. Mera arbete skulle han utföra och mera stryk måste han taga emot än någon af oss andra, inte var det att undra på om han rymde sin väg. Men allt det han talte om ur böckerna som han läste, det kan jag aldrig glömma, och mig lärde han skrifva.»

»Därför är Janne så högfärdig af sig,» flinade en af flickorna.

»Högfärdig eller inte,» snäste Janne, »visst har jag den högfärden att vilja behandlas som folk.Carl Gustaf var den ende, som inte behandlade mig som ett djur, jag skulle också ha rätt att lära och veta något, sade han. Ni må nu huru mycket som helst berömma gamle sektern, men inte känner han till någon annan ordning än arbete eller prygel. — Nå, nå, själf har han fått skeppan full, han lär inte haft en lugn stund mera på Lindby, sedan Carl Gustaf gick sin väg, och gamla frun hon har inte sett en frisk dag sedan dess, sägs det. Inte kan en undra på att de ej mera ville bo här, fastän det väl stod hårdt på för sektern, innan han lät Lindby gå sig ur händerna — han hör inte till dem som gärna gifva något ifrån sig. Men han härdade väl inte ut med att hvar natt ligga och vänta på de svarta hästarna som ...»

»Hu då, så han talar, Janne,» skreko de båda pigorna på en gång.

Men drängen lät icke hejda sig, och tog förresten gärna en liten hämnd på henne, som kallat honom högfärdig.

»Det vet hvar man,» fortfor han, »att en svart vagn med svarta hästar för åkte upp på gården här mången natt. Ögonen lyste som kol och gnistor frustade ur munnen på hästarna; hvem som satt i vagnen, det låter jag nu vara osagdt, men när här bultades på dörren, måste sektern öppna, därför att han stängt dörren för sin egen son ...»»Se så, nu kan det vara nog med dumheterna,» skrek halta Greta, som med kvinnlig intolerans icke kunde lida andra än fördelaktiga omdömen om sin afgud. — »Ut med er allesamman, se ni inte, att jag har brådtom! Häng inte i fötterna på folk, som arbetar!» fräste hon och begynte slamra med sina pannor.

Hade man en gång råkat att förarga halta Greta, var det så godt att genast rymma fältet, ty den aftonen fanns ingen utsikt mera att njuta en droppe af hennes nektar.

Men när Greta med häftiga ord och storvulna åtbörder körde sällskapet på dörren, fick dock den gamle soldaten, som för träbenets skull blef den siste i ordningen, stanna ett ögonblick i farstun för att i smyg tömma det

sedvanliga glaset. Trots all harm och förtret kunde Gretas kvinnliga hjärta icke förneka sin inneboende medlidsamhet; Norberg hade ju vandrat den långa vägen hemifrån enkom för supens skull.

Medan gumman fortfor att syssla i stugan, såg hon genom fönstret Janne smyga efter flickorna på loftet. Såsom klokhetens och det sunda förnuftets anhängarinna lät hon fnysande af förargelse den föraktfulla anmärkningen undfalla sig, att manfolk och kvinnfolk på det hela taget var sig likt — af samma ull allihopa. — Efter det hon en stund tystbegrundat saken, kom dock det förmildrande lilla tillägget, att hon i alla fall bättre kunde lida manfolk. Sedan vände hon sig åter till sina pannor och stämde för att hålla sig vaken upp visan:

»Staffan var en stalledräng, vi tackom nu så gärna. Han vattnar sina fålar fem, allt vid den ljusa stjärna. Dagen syns ej mer, fast stjärnorna de lysa.»

Den ena versen af Staffansvisan följde på den andra, medan halta Greta skötte sina pannor. Ju mera hon brände, dess större blef vinsten för den familj hon vördat och tjänat hela sitt lif.

VI.

Kvällsbetraktelser.

Ett par andra ögon än halta Gretas hade äfven iakttagit Jannes smygvägar i den ljusa vårkvällen. Husets herre, som satt vid sitt skrifbord, svor till, när han genom fönstret såg, hvart Janne styrde stegen. Han kunde icke tåla lättsinne, — men å andra sidan var Janne en så duktig dräng, att man väl därför måste se en smul genom fingrarna med honom — och för resten fingo pigorna skylla sig själfva, om någon olycka hände. Efter denna lugnande reflexion försjönk husets herre åter i läsningen af brefvet, som låg framför honom på bordet.

Huru Lars Peter än bar sig åt, kom han alltid att stå som en brottsling gentemot fadern. När Ulrika så bestämdt förklarat att kon icke kunde föras till Östankärr, emedan hon behöfdes på Lindby,hade Lars Peter skrifvit och bedt om uppskof, men fadern tycktes blifvit mycket missnöjd med förslaget.

Han skref:

»Jag vet hvad jag begär — jag vet hvad jag fordrar. Jag önskade kunna säga detsamma om er därborta. Men beklagligtvis se ni för mycket på er egen fördel, och för litet eller intet på min. Är det på detta sätt jag handlat med eder?

Det är skam af dig och ännu större skam af Ulrika att så betacka mig för min godhet och välvilja, då fråga uppstår om en mjölkkos hitsändande. Jag säger ännu en gång, att jag vet hvad jag begär — jag vet hvad jag fordrar — jag fordrar ej utöfver billighetens gräns.

Jag vet att den ifrågavarande kon kan umbäras och att ni den förutan ha behöflig mjölk. Jag fordrar den ej af egennytta. Jag fordrar den som ett behof för att kunna uppfylla mina förpliktelser mot dem jag åtagit mig att oafbrutet förse med mjölk. Det är skam att sålunda behöfva förklara mig inför eder. Ni borde veta att jag intet sådant gör utan en trängande orsak. Ni borde hellre själfva fördraga en liten olägenhet för att bespara mig en sådan. — Nu ej vidare därom. — Ni behålla den ifrågavarande kon — jag behåller min oxe. Punkt.»

Faderns missnöje var tungt att bära, värst var anklagelsen för otacksamhet. Lars Peter hade svårtatt reda sina tankar, när han kom till slutet, där det stod:

»Jag låg i natt och grubblade öfver förhållandet till mina barn — och från dessa betraktelser leddes jag snart till den önskan att i försynens hand kunna blifva ett välsignelsebringande verktyg till den kommande dagens lycksalighet. Sömnen flydde från mina ögon. Jag kan omöjligt lefva nöjd och dö nöjd, innan jag med Guds bistånd så vidt jag förmått, beredt edert, mina älskade barns framtida väl, innan jag får se eder alla nöjda och

bärgade. Tacka Gud att du har en far, som vakar och vill vaka för ditt och dina syskons väl.»

Lars Peter hade ofta blifvit erinrad om att han ägde många orsaker till tacksamhet, och han erkände det äfven med all möjlig ödmjukhet. För allt hvad han ägde: lif, hälsa, hus och hem, gård och grund, stod han i skuld till Gud och sin fader. Men där fanns i detta förhållande en dunkel punkt, angående hvilken han aldrig kunnat eller vågat föra sin tanke till slut: hvarför skulle han, trots sin uppriktiga åstundan att göra det rätta, ständigt fela, medan fadern med Guds hjälp alltid befann sig på den sidan, där rätt och sanning lyste? Dock var det endast i stunder, då han alltför mycket nedtrycktes af de dagliga bekymren, sådana tankar trängde sig på honom, eljes var han icke mycket upplagd fördjupsinniga betraktelser, han nöjde sig med att taga sakerna sådana de voro. Erfarenheten bekräftade äfven det förnuftiga i den faderliga ledningen. När Ulrika, adertonårig, ung och glad kommit öfver från Sverige, inbjuden att såsom släkting vistas en tid i det Ehrendtska hemmet, hade den kloke fadern gjort Lars Peter uppmärksam på att Ulrika just vore en sonhustru efter hans sinne. Och huru hade icke lyckan med henne trädt in under Lars Peters tak! För att rätt uppskatta Ulrika behöfde Lars Peter blott jämföra henne med sin syster Hedda, hvilken, efter sitt giftermål glömt all den glädtighet och behagsjuka, som gjort henne så intagande som flicka. Hedda hade blifvit knarrig och grälsjuk, var klen och svag till hälsan, födde barn hvart år och lät oordning och ofrid härska i hemmet.

Visserligen hade heller icke Lars Peters och Ulrikas lif förflutit utan pröfningar. När Carl Fredrik föddes, var Ulrika döende — två år å rad slog skörden fel, — ett år härjade sjukdomen i ladugården, men Lars Peters från ungdomen i undergifvenhet öfvade sinne fann en tröst i vissheten att det måste så vara: kvinnan måste föda barn med stor vedermöda, och mannen måste äta sitt bröd i sitt anletes svett, så hade det blifvit bestämdt ifrån världens begynnelse. Alla de skiftningar i Ulrikas karaktär, som Lars Peter icke gillade eller förmådde tyda,ansåg han vara yttringar af den kvinnliga naturens flyktighet och oberäknelighet, hvarför intet afseende borde fästas vid dem.

Det hade väckt hans missnöje att Ulrika alltför mycket sysselsatte sig med Carl Gustafs stundande hemkomst. Han hade allvarligt afrådt henne från att på något vis söka ingripa i den uppgörelse, som skulle stå mellan fadern och den återvändande sonen, ty en sådan inblandning från hennes sida skulle endast draga olycka öfver dem alla. Men trots förmaningarna till Ulrika hade Lars Peter icke kunnat undgå att röna inflytande af hennes lifliga intresse för brodern. Genom hennes frågor och tal hade hos honom månget halfförgätet barndomsminne åter blifvit väckt till lif, och Carl Gustafs bild hade åter trädt fram för honom ur den glömska tiden lagrat däröfver.

Lars Peter mindes brodern från den tid de tillsamman åtnjutit undervisning af fadern. Allt hvad Lars Peter långsamt inhämtade, hade Carl Gustaf lärt utan möda, ja, han tycktes nästan veta allt förut. Men för alla praktiska värf hade han haft en oöfvervinnelig afsky, ehuru faderns järnvilja genomdref att sönerna tidigt på morgnarna gingo ned i stallet för att rykta och vattna hästarna och i trädgården för att rensa och gräfva. Fadern, som själf konstfärdigt arbetade med knif och svarfstol, kunde icke förstå,hvarför Carl Gustaf icke ens förmådde tälja en slät pinne. Men emedan bristande vilja ansågs vara skulden härtill, blef straffet ofta strängt.

Carl Gustaf bar alltid en bok med sig i fickan. Den var orsaken till att hästarna blefvo hvarken ryktade eller vattnade, att ogräset stannade kvar i trädgården och att knifven skar honom i fingrarna, så han jämt fick gå med dem ombundna. Men för sina syskon berättade Carl Gustaf de underbaraste historier, som han läst i böckerna. Han visste besked om allt. Och när han berättade, tycktes världen blifva så märkvärdigt stor och rik och gården därhemma så förunderligt ringa och obetydlig. Till och med hade Lars Peter ibland med en rysning af förskräckelse iakttagit att den öfver allting fruktade och beundrade fadern själf krympte ihop vid Carl Gustafs tal. En gång hade brodern yttrat, att fadern icke bort fresta honom med kunskapens frukt, om det icke varit meningen att låta honom äta däraf. Då hade Lars Peter förfärad sprungit sin väg, ty sådana ord vågade han icke lyssna till.

Alla Carl Gustafs böner att få ägna sig åt studier lämnades utan afseende. Emedan fadern själf under ett långt lifs erfarenhet lärt sig skatta ringa den yttre glans och ära människorna i allmänhet eftersträfvade, höll han obevekligt fast vid sin åsikt att endast landtlifvet kunde bereda hansbarns verkliga lycka. Och när han därtill skådade ut mot framtiden, såg han Finlands ställning efter lösryckandet från Sverige så vacklande och osäker, att en hvar

förståndig man måste känna sig manad att främst tänka på eget lugn och egen säkerhet.

Sedan Carl Gustaf en tid förgäfves sökt finna sig tillrätta i det kall, som blifvit honom påtvingadt, fattade han beslutet att i hemlighet lämna hemmet för att begifva sig till Abo akademi. Det skedde en mörk och stormig höstafton, sedan kvällsmaten blifvit äten. När de yngre syskonen och tjänarna gått till sängs och fadern bjudit godnatt och stängt dörren till sitt rum, kom Carl Gustaf med en liten väska i handen nedsmygande från vindskammaren, där han och Lars Peter bodde tillsamman. Tårarna strömmade utför hans kinder, när han sade farväl till modern och brodern, och han öppnade farstudörren så sakta och varligt som en tjuf om natten. Modern grät, såsom skulle hon gråtit bort alla sina tårar på en gång, men ingen yttrade ett ord af fruktan för att faderns skarpa öra skulle förnimma något ovanligt ljud i den sena timmen.

Lars Peter smög sig efter brodern ut på gården ned till grinden, där den unga hingsten, som Carl Gustaf med egen hand födt upp, stod spänd för gårdens uslaste kärra. När Carl Gustaf varsnade brodern, slog han armarna om hans hals och badhonom blifva en bra karl i det kall han valt, samt bedyrade vid allt hvad heligt var, att han själf icke kunde handla annorlunda än han gjorde. Framför allt varnade han Lars Peter för att ljuga, ty den ena lögnen drog den andra efter sig, så det slutligen blef till ett helt nät af oredlighet, hade han sagt. Sedan hade han försvunnit som en skugga i natt och mörker.

När Lars Peter smög sig in tillbaka, knarrade farstudörren. En iskall kåre af förskräckelse lopp utöfver ryggen på honom och tänderna slogo mot hvarandra af skrämseln, när han hörde faderns dörr öppnas och faderns röst fråga, hvem det var som gick därute.

Lars Peter svarade, att han bara släppte in en af hundarna, som blifvit utestängd. Då hade fadern genmält, att det var rätt och godt att behandla djuren väl, och så kom yttermera ett vänligt godnatt, innan Lars Peter hörde fadern stänga sin dörr.

Det var första gången Lars Peter ljugit, han mindes broderns varning och kände sig därvid fördömd af Gud och människor. Hela den natten fick han icke en blund i sina ögon af sorg öfver broderns flykt och förfäran öfver sin egen synd. — Men samtidigt hade han lärt att icke ens fadern kunde genomskåda allt. Aldrig lät han honom heller ana att hans lydige son Lars Peter haft någonvetskap om den förlorade sonens brottsliga förehafvande. Sedan den stunden hade Lars Peter kommit att då och då draga sig ur förlägenheter genom en eller annan liten nödlögn.

På bordet i sin kammare hade Carl Gustaf lämnat ett bref, däri han förklarade sitt handlingssätt. När fadern läst det, stängde han sig inne i sitt rum, och skref till svar en förbannelse öfver den son han älskat högre än alla sina öfriga barn, och när brefvet var färdigt, samlade han familjen omkring sig och läste upp det för att betaga en hvar annan lusten att följa den vanbördiges exempel. — — —

Lars Peter hörde de stränga orden, kände hur förskräckelsen snörde ihop hans strupe, han ville ropa Carl Gustafs namn, men det fick aldrig nämnas i hemmet — aldrig — aldrig — dock måste han utsätta sig för faderns vrede — han måste, ty Ulrika stod där och såg på honom med ögon, som lyste af vrede och förakt och ... Han vaknade till medvetande om att han satt kvar vid skrifbordet. Uttröttad efter dagens arbete hade han under sina funderingar slumrat in och väcktes af att han slog pannan mot bordskanten.

Hastigt grep han pennan och skref snabbt, så att intet tvifvel mera kunde tränga sig mellan vilja och plikt, att han ofördröjligen skulle sända denko fadern önskade. Sedan detta var gjordt, skyndade han in i sängkammaren för att lägga sig. —

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Och blytung låg dvalan öfver landet i nådens år 1830.

VII.

Döda minnen och lefvande tankar.

Midsommaraftonen kom en resande i skjutskärra längs landsvägen i södra Nyland, där kullarna höjde sig jämnt så mycket att hästen ibland måste streta uppför en backe och sedan fick öka på farten, när det bar nedåt igen. Hästen hade icke blifvit ansträngd, ty den resande satt försjunken i tankar och aktade hvarken på honom eller på skjutspojken, som slumrat in bakpå kärran. Den enformiga vägen, hvilken strök fram genom skog och stenbunden mark med småskog, som här och där blifvit nedhuggen för att lämna rum åt en åker, en äng eller ett potatisland kring någon enstaka människoboning, påkallade heller icke hans uppmärksamhet.

Då öppnade sig plötsligt från en backe en vidsträckt utsikt, som han icke kunde undgå att fästa sig vid. Den tvingade sig på honom, därför attden var så välbekant. Han måste låta sin blick flyga fram öfver de böljande grågröna sädesfälten, som gingo i vågor för vinden, och med ens fördunklades af djupa skuggor, när solen gömde sig bakom något af de seglande hvita sommarmolnen, men lika hastigt skakade alla skuggorna af sig igen, så snart den flyktiga midsommarskyn hastat undan; han måste låta blicken famna de gröna ängsmarkerna och hagarna med betande kor, tills plötsligt en skog af mörka barrträd med ljusa fläckar af löfträdsgrönska kastade sig emellan och spärrade vägen, men då måste blicken bland detta virrvarr af grönt girigt plocka upp strimmor och flikar af något blått, blått, som skimrade och blänkte. Och det blåa blef till den solbeglänsta ytan af en af de otaliga insjöarna eller de otaliga hafsvikarna, alla barn af samma mäktiga moder hafvet, som på kraftiga armar lyft Finland mot ljuset. Där borta, där det gröna och det blå blandades i solljus, skymtade ett tak fram högt och spetsigt. Högre var det än andra tak och högre och större rummet därunder än människors boningar. Det var den gamla gråstenskyrkan, som kunde skönjas vid stranden och som antog allt bestämdare former, ju närmare den resande nalkades dem. Han måste skåda detta landskap med rörelse, därför att det var de nejder, där hans barndom förflutit.Vid den öppna platsen framför kyrkan tillsade han skjutsgossen att stanna. Liksom af instinkt hade pojken vaknat upp, när man närmade sig kyrkan, hade ryckt i tömmarna och manat på hästen. När han nu såg sina bemödanden att få det lata djuret i gång tillintetgjorda, kände han sig både häpen och kränkt af denna tillsägelse, som fullständigt trotsade hans egna innersta instinkter och den gamla goda seden att åka i sporrstreck genom kyrkbyn. Han envisades att icke lyda, men den resande drog själf i tömmarna och steg ur, i det han gaf körsvennen befallning att fara den återstående biten väg till Lindby med kappsäcken och budskapet att magister Ehrendt skulle komma efter till fots.

Pojken satte af i sporrstreck mot kyrkbyn, medan den unge magistern stod kvar och såg sig omkring. Allt var sig fullkomligt likt, åren tycktes här gått spårlöst förbi. Den rödmålade klockstapeln hvälfde sina otympliga former öfver ingången till kyrkogården, och dess stora svarta dörr med det tunga låset var som förr i hvardagslag stängd och afskilde strängt kyrkans helgade område från den öfriga syndiga världen. Magistern styrde sina steg till det sedan gammalt bekanta stället, där kyrkogårdsmuren var nedrasad, och hoppade öfver den.

Så väl han kände igen den lilla vanvårdadekyrkogården med de tarfliga fula träkorsen och grafstenarna, af hvilka de flesta voro vittrade och mosslupna eller till hälften nedsjunkna i jorden. På de ställen, där skuggan från ett träd eller en ovårdad syrénhäck föll tät och mörk, frodades nässlor och hundloka, då däremot den stora sträckan, som sluttade ned mot stranden, låg flack och tom. Här gassade solen dagen i ända och brände bort hvartenda grässtrå, medan träkorsen och stenarna ödmjukt kröpo allt djupare ned i den lösa sanden liksom för att söka skugga.

Men där hade kommit åtskilliga kors och stenar till, sedan Carl Gustaf Ehrendt sist satte foten på denna jord. Nyfiket granskade han namnen på dem. Idel gamla bekanta namn, som i hans minne återkallade personerna, sådana han sett dem i sin barndom. Där gömdes styfva, respektinjagande tjockmagade gamla herrar i stångpiska, knäbyxor, strumpor och skor; frodiga fruar, som kommit till julkalasen i sidenklädningar och turbaner och mössor med brokiga fladdrande band på hufvudet; unga vackra flickor, slanka och fina i snäft åtsittande klädningar med korta lif, barhalsade och bararmade. Och nu återstod af dessa gamla bekanta intet annat än

tomma namn, som vinden fläktade bort, när vandraren uttalade ett eller annat af dem halfhögt för sig själf. En tigande församling var det, somnumera ägde intet gemensamt med de lefvandes öde. I forna tider hade han alltid stått på krigsfot med dem, betraktat dessa människor som fiender. De hade bildat liksom en stor ogenomtränglig mur af fastslagna åsikter, kväfvande förbud, tungfotade sedvänjor och svårfyllda plikter, de hade utgjort bakgrunden till denna mäktiga stränga auktoritetsprincip, mot hvilken hans sjudande ungdomsblod upprest sig, när det dref honom ut i världen för att på egen risk och eget ansvar med våldsamt lysten hand rycka till sig kunskapens frukt på godt och ondt.

De välkända namnen väckte äfven nu hans ovilja. Med vämjelse tänkte han på att otaliga människor sålunda skulle födas, dö och nedsänkas i sina grafvar, utan att någonsin en hög tanke eldat deras slöa hjärnor eller en mäktig och djup känsla brunnit i deras torftiga själar. Hvartill ett sådant lif? — Kunde det öfver hufvud taget kallas lif?

Genom hans hufvud flög tanken, att hans hemland liknade denna vanvårdade bortglömda landskyrkogård. Man lefde här på minnet af förflutna dagar, men det lefvande lifvet, det kände man icke. Man visste icke att lifvet sjöd rikt, ungt och varmt där ute i Europa, att det nya samhället skulle störta det gamla och utlefvade, att auktoritetstron, fördomarna, godtycket och hyckleriet voro på vägatt ramla, medan det allmänna broderskapet skulle föra med sig jämlikhetens lycka till alla. Och om den stora, lysande stjärnan, folksuveräniteten, som höll på att uppgå och under hvars tecken land och riken skulle nybyggas, visste man intet, eller vågade intet veta. Man lefde för det lilla jag'et med dess små förmåner och trånga lycka — lefde och dog och stacks ned i jorden liksom alla de, hvilka lågo begrafna här på den lilla landskyrkogården.

Intrycket af en olidlig tyngd, af en förlamande dådlöshet hade öfverallt mött Carl Gustaf, hvart han än vändt sig efter hemkomsten. Redan när han ombord på fartyget närmade sig fäderneslandet och såg den nya hjälmen blänka på S:t Henriks torn i Åbo, var hans själ fylld af dystra aningar. Ju närmare han nalkades hembygden, desto högre spändes hans sinnes oro. Ehuru han ofta i utlandet förtärts af en sugande hemlängtan, hyste han, i det ögonblick han satte foten på land, endast en vild önskan att vända alltsammans ryggen och åter flyga ut i den vida världen, som aldrig tycktes honom skönare och mera lockande än just i den stund han stod på tröskeln, färdig att slå igen efter sig dörren, som ledde dit ut.

Han hade sökt upp några af sina forna gynnare och beskyddare i den gamla akademiestaden. Men hvad hade han väl därvid sett och erfarit? Sinnen,uppskrämda af de radikala idéernas raska framträdande i Europa; bitter fiendskap till all utveckling; utlefvad visdom, som tog sig uttryck i gammalkloka förmaningar att undfly vanvettiga tankar och farliga åsikter. Ju eldigare den unge magistern uttalade de nya åsikter, som skulle skänka hans fädernesland lycka, framgång ja, nytt lif, desto större blef den ovilja, som mötte honom. Häpna, ogillande blickar stirrade emot honom, nyfikna frågor omväxlade med afstyrkande varningar, medan knotiga händer visade på dammiga folianter såsom den enda säkra vägledningen. Allt som gick utöfver de inlärda läxorna, förklarades farligt och förkastligt och var på förhand fördömdt. Lifvet här hemma tycktes honom en vålnadslik tillvaro utan mål, utan värme, utan sol liksom i halfdunkel, när han såg det med blicken strålande af återskenet från den stora nytända frihetslågan där ute i Europa, rusig af de nya lärornas unga vin, hänförd af den stora bedårande tanken om det allmänna broderskapets lycka.

Medan han med bitterhet tänkte på de gjorda erfarenheterna, hade han satt sig ned på marken, där väpplingen väfde sin doftande matta under honom. Då begynte kyrkklockan ringa — helgen, midsommaraftonen, ringdes in.

Så välbekant den ringningen var! Han visste precis huru nästa slag skulle ljuda. Han lyssnadetill slag efter slag, och trots hans ofta uttalade öfvertygelse att den stora fria jordens luft var tusen gånger mera värd än fäderneslandets, hvilken vid hemkomsten rå och unken slagit honom till möte, kunde han likvisst icke värja sig för en egendomlig stämning, som de välkända, föga harmoniska klockljuden väckte hos honom, ty i den landtliga klockans stämma gömdes något af hembygdens gåtfullt bedårande ton. Han hörde icke, att däri ock låg ett enfaldigt genljud af det mänskliga broderskapets röst: den klockan ringde in lifvet, ringde in döden för människorna. — Det fordras ett fint öra och stor kärlek för att fatta tingens dolda väsen.

När klockan om en stund tystnade, sågs en man komma ned från klockstapeln och långsamt och ordentligt vrida om den stora nyckeln två hvarf i låset. Socknens dödgräfvare och klockringare hade blifvit litet gråare i hufvudet och litet styfvare i benen än förr, men eljes var äfven han sig lik, sådan Carl Gustaf mindes honom. Han närmade sig nyfiket, ty en främling var en alltför stor sällsynthet för att lämnas obeaktad. Ämnen att tala om ägde dödgräfvaren-klockringaren i öfverflöd, flera än han någonsin kunde hinna med. Helst afhandlade han sina och socknens gemensamma angelägenheter, som utgjordes af de döda — sådana döda nämligen, som fingo en ståtlig hedervärd begrafningi enskilda grafvar, icke sådana där stackare, som kommo i en gemensam fattiggraf och lästes öfver alla på en gång. Med de lefvande befattade sig dödgräfvaren-klockringaren endast i den mån de ägde samband med hans döda.

Den främmande herrn skulle veta, att man här i socknen icke var sämre än annorstädes, snarare — med förlof sagdt, — ett strå hvassare än i grannsocknen. Ty en sådan likfärd som major Nordenstolpes förliden vecka kunde varit en heder för hvilket samhälle som helst. Majorskan och alla fyra döttrarna hade varit klädda i långa, svarta klädningar och förkläden af finaste hvita kammarduk med fem kvarters höga fållar och tredubbla snibbkragar. Liket hade varit svept i hvitt taft. Där kom folk från alla håll och kanter för att skåda det — kunde herrn tro. Och hvar och en som kom, blef trakterad men en sup brännvin, ty majoren hade alltid varit en frikostig husbonde, han.

Efter beskrifningen af denna ståt kom visserligen liksom en påminnelse om all jordisk ofullkomlighet anmärkningen att Nordenstolpes voro kända för att låna både stort och smått, så ingen kunde veta, hvem som sist och slutligen fick betala kalaset. Men hela socknen hade i alla fall fått vara med, slöt dödgräfvaren-klockringaren sin berättelse, med minen af en man, som uppskattar stundensnjutning. Allt hvad lif och anda hade var på begrafningen utom herr Henrik Ekestam från Henriksberg.

Hvarför var herr Henrik icke där? Han som ändå varit en nära släkting till majoren. — Åhöraren föreföll mera intresserad af denna enda omständighet än af hela den nordenstolpeska ståten.

Visserligen — ja visst hade majoren varit herr Henriks köttsliga morbror. Men det förhöll sig si och så med herr Henrik, antydde klockringaren-dödgräfvaren med hemlighetsfull min och röst. När herr Henrik efter sin fars död kommit hem från akademien lärd och studerad, dugde ingenting af det gamla mer. Allt kastades om från början till slut, hans hjärna var full med tusen nya och tokiga funderingar, det blef nya bostäder för folket, nya redskap för jordbruket — och växthus — och trädgård och — ja ingen kunde minnas alla galenskaperna. Men när han sedan gräft ned och byggt upp alla sina egna pengar och litet mera därtill, var det som om han ingen kraft haft kvar till att taga tillbaka ur jorden det han lagt ned i den. Han bara drack och roade sig, och hela det stora godsets skötsel fick gå vind för våg. Han hade ett sådant ondt skof på sig just när majorens begrafning firades — sades det. — Men jag är rädd för att det går med hela socknen så som med Henriksberg, nu närde gamla, som hållit tillsammans det hela, gå bort och de unga, som ingenting kunna och ingenting vilja, sitta vid styret: först dog gamla nådig herrn på Henriksberg, så prosten, nu majoren — och Lindby-sektern ... klockringaren-dödgräfvaren stod och räknade på fingrarna.

»Hvad!» ropade åhöraren bestört, »han är väl inte död, sektern!»

»Inte precis,» medgaf klockringaren-dödgräfvaren, »men borta från socknen är han i alla fall. Det finns heller inte allt kvar af en mera, när en ger bort det en äger. Inte för det att sekteren hör till den sorten, som klär allting af sig, innan han lägger sig, men Lindby är inte mera sådant det var på hans tid. — Nå men nu ska jag inte stå här och hindra herrn, som kanske har lång väg kvar ännu att resa i kväll,» afbröt sig den gamla pratmakaren. Nyfikenheten att veta något om främlingen segrade slutligen öfver begäret att föra ordet.

»Jaså till Lindby,» genmälde han till den främmandes svar att detta var resans mål. »Nå, om herrn varit där nå’ngång förut, skall herrn själf märka skillnaden mellan förr och nu. Nu för tiden går allt nedåt — nedåt — bara nedåt, säger jag,» ropade han efter den unge herrn, som nickat till honom ett kort farväl utan att inlåta sig på något resonnemang om Lindby och dess invånare.»Le peuple a parfois son pape ou son césar,» sade den unge magistern halfhögt, när han steg öfver kyrkogårdsmuren. Victor Hugo hade, när han skref de orden, skådat djupt

ned i människohjärtat. Men Carl Gustaf tröstade sig med att det icke var den sortens människor han sökte, dem skänkte han tvärtom sitt djupaste förakt. Folket skulle han uppsöka, där det suckade och våndades under olidliga bördor och ändlöst förtryck, där det ropade himmelshögt efter förlossning. För dessa olyckliga ville han förkunna rättvisans, frihetens och broderlighetens evangelium.

Under sådana tankar vandrade han den välbekanta vägen framåt, som förde honom åter till de lefvandes boningar.

VIII.

Midsommar.

Midsommaraftonen fick arbetet sluta tidigare än andra kvällar. Drängen kom körande med ett lass unga björkar från skogen och ställde de doftande träden invid trappan, så de slogo sina färska gröna grenar till ett lummigt hvalf däröfver. Inne sirades med kvistar af björk och blommande syrén och rönn med tunga slokande gulhvita blomklasar; öfver soffor och speglar, i vrår och springor, allestädes där de blott kunde få fäste, stuckos de in och fyllde rummen med sin ljufva sötaktiga doft och sitt blekgröna skimmer.

Det var tomt i huset. Barnen lekte ute på gården och fröken Lovisa hade på helgdagsaftonen satt sig med en poesibok i handen i trädgårdsbersån.

Ulrika och Lars Peter hade gått till kvarnen. Under vägen öfverlade de om de nyaarrendevillkoren och kommo öfverens om att hellre öka sina utgifter med några flera skålpund ull och smör än utsätta sig för de vådor ohörsamhet medförde. När Lars Peter såg att hans hustru »tog sitt förnuft till fånga», samtyckte äfven han till några små förändringar inom hus, som Ulrika länge talat om.

Medan Lars Peter och Ulrika vandrade öfver fälten, gick eftermiddagen öfver till kväll. Den friska midsommarblåsten hade småningom stannat af, sedan den hela dagen kommit med bud om att hafvet låg i närheten, ehuru det endast var en af dess innersta vikar, som skönjdes längst borta bakom udden med dess krans af mörka alar. På himlen fanns icke mera ett moln, vinden hade fört bort med sig de hvita skyarna, som seglat däröfver hela dagen, och fästet utbredde sig i genomskinlig klarhet varmt och strålande. All jordens härlighet sträckte sig mot ljusets källa, som framkallat den: löfträden svällde af ung doftande grönska, tallarna ställde sina långa kådiga ljus rätt upp i vädret, granarna hängde nya ljusgröna fransar öfver sin mörka vinterdräkt. Uppåt, uppåt, sköt allt det jordbundna lifvet, det växte, det vidgades, det bröt sig fram med den samlade kraften hos det som länge legat bundet, som väntat, som bidat. Våren hade varit kärf och kall och långsam att infinna sig, men när så plötsligt värmen kommit, stod allt med ensfärdigt och uppståndet. Värmens budbärare svalorna ilade på sina långa spetsiga vingar fram och åter öfver fälten, och borta från skogen, där furustammarna lyste röda, hördes taltrastens långt utdragna flöjttoner.

Lars Peter blickade förnöjd till höger och vänster, grödan såg så frodig och förträfflig och på allt vis lofvande ut. Ulrika skulle se hitåt — och ditåt — öfverallt bara de bästa förhoppningar om en god skörd.

När de kommo ut till landsvägen, mötte de kärran med Carl Gustafs kappsäck och budet om hans ankomst. Men de fortsatte likvisst den lilla biten väg fram till kvarnen, ty vindskammaren hade i flera dagar stått färdig att mottaga den långväga gästen, och en fotgängare behöfde väl ett par timmar för att tillryggalägga vägen mellan kyrkan och Lindby. Lars Peter passade nu på tillfället att än en gång allvarligt afråda sin hustru från ett ingripande i förhållandet mellan fadern och Carl Gustaf; hvar och en borde sköta sitt och icke lägga sig i andras angelägenheter, sade Lars Peter.

Vid hans tal genomkorsades fru Ulrikas tankar hastigt af en jämförelse mellan honom och den okände brodern,

hvilken stod för hennes fantasi, omskimrad af den tjusning en själfständighetskamp sådan som hans alltid väcker i unga, lifskraftigasinnen. Den jämförelsen utföll icke till Lars Peters fördel. En kvinna kan tillgifva en man att han missbrukar sin kraft och vilja, men feghet och vankelmod väcka hos henne sådan ringaktning, som är tillgifvenhetens farligaste fiende. Ty med ringaktningen följa tallösa jämförelser och hundrade invändningar, hvilka göra sinnet färdigt till rannsakning och dom. I denna strålande midsommarkväll, när hela naturen sträckte sig uppåt mot ljuset, genombäfvades äfven Ulrika af människoandens oändliga längtan efter det som icke var jordbundet. Där låg i denna längtan något af hennes forna tro på det som var stort och dristigt i världen, och omedvetet sökte hennes blickar den sjunkande solen, hvilken i bedårande prakt sände ut långa knippen af flödande ljus. Men för den som skådar in i solen, ter sig allt annat sedan fullt af fläckar. Ulrika hade alls ingen blick mera för den nya kvarnrännan, och hon lät taltrastens långa lockande flöjttoner från den hemlighetsfulla blåskimrande skogen öfverrösta Lars Peters betänksamma tal. — Uppåt, uppåt sträfvade ju allt i denna välsignade midsommarkväll! — —

När solen senare på aftonen gått ned, sågs en rad unga ljusklädda kvinnogestalter med armarna om hvarandras lif vandra utför backen på Lindby.

Där syntes den ståtliga Ulrika, den sirliga rakaLovisa, den hurtiga Jeannette, den långa gängliga Aurora, Carolina Amalia med fräknarna och det röda håret, Greta Stina, som ständigt skrattade, och Amanda, som alltjämt grät. De fem flickorna från länsmansgården hade kommit öfver till Lindby för att »binda lyckan» midsommarkvällen. Därför var det ett tisslande och tasslande, halfhögt tal och hemlighetsfullt småskratt, när de vandrade i en lång rad längs vägen. De yttersta måste gå utmed vägkanten, där daggen i gräset vätte både skorna och kjolfållarna, men också det skrattade flickorna åt, därför att det var midsommarafton.

När de kommo till fältet, där vårsäden bredde sin fina ljusgröna matta öfver tegarna, tystnade pratet och skrattet. Raden upplöste sig och en hvar gick till sitt hemlighetsfulla värf. De ljusklädda gestalterna böjde sig ned öfver sädesstråna och knöto med brokiga garn sitt öde vid de vajande stänglarna. Där knöts svart för döden, som icke borde nalkas — grått för sjukdomen, som icke borde bleka kinderna — rödt för glädjen, som var efterlängtad — grönt för kärleken, som var långt bättre än glädjen — och blått för trogen kärlek, som var det bästa af allt — — men för det gulas kärlekssorger måste alla unga hjärtan bäfva.

Sedan den hemlighetsfulla knytningen skett, satte de ljusa gestalterna sig ned på åkerrenen.Det blef skratt och skämt öfver att Ulrika ännu ville binda lyckan åt sig, hon som själf var bunden, och den fjäskiga Greta Stina hviskade något till Ulrika, som blef blossande röd.

Från vindskammarfönstret hade Carl Gustaf iakttagit de ljusa kvinnogestalterna. Trött efter resan, hade han gått upp i sitt rum, men i stället för att lägga sig till hvila, stannade han vid det öppna fönstret, fången af en underlig fantastisk drömstämning, hvilken lätt tränger sig på den som efter en lång resa ändtligen uppnått sitt mål. Allt föreföll honom overkligt, och dock var allt intill minsta småsak för honom välbekant. Där stod den långa hvita pinnsoffan med sitt rutiga bomullsöfverdrag, stolarna med sina brunnötta lädersitsar, bordet med sin rispade skifva. Spegelglaset i det lilla masurschatullet på bordet, var fortfarande dunkelt, liksom täckt af damm, grönt enris låg strödt framför den hvitlimmade kakelugnen, en viss golfplanka gungade och knarrade, när man steg därpå, allt ända till lukten, som slog emot honom, när han öppnade bordslådan, var välbekant, precis såsom han mindes att det alltid varit. Han kunde hittat fram här med förbundna ögon.

Denna oföränderlighet förskräckte honom och väckte tillika hans ovilja. Emedan han själf var så fullkomligt olik den unga oerfarna gosse, somen gång lämnat detta rum, tyckte han att äfven allt och alla andra borde förändrat sig — men huru kunde man väl vänta sig annat än orörlighet och sömn här hemma — slog han förargad tankarna ifrån sig.

Genom det öppna fönstret trängde ljumma fläktar in till honom med ljuf ånga af rönn och syrén, af rågblom och färska löf, genom luften dallrade blekt sollöst midsommarnattsljus, och nere på vägen syntes de unga kvinnogestalterna. Denna syn gaf hans tankar en annan riktning.

När Carl Gustaf vid sin ankomst blifvit af Lars Peter införd i det gamla hemmet, hade en förlägen tystnad uppkommit, bröderna hade stått som två främmande framför hvarandra. Då hade fru Ulrika trädt in och Carl Gustaf öfverraskad betraktat henne: så ståtlig hade han icke tänkt sig sin broders hustru. I det hon litet blyg och förlägen hälsade honom välkommen hem, och han mottog den fasta tryckningen af hennes stora varma hand, hade han känt det som om han plötsligt kommit i besittning af något godt och värdefullt. Första gången efter återkomsten till hemlandet erfor han något liknande hemkänsla. När han nu såg Ulrika borta på vägen beslöt han hastigt att åter gå ned.

Lars Peter, som satt med sin pipa på gungbrädet, blef mycket öfverraskad af att se brodern, som han längesedan trodde i sängen, träda ut på trappan.»Nej, det är dumt, rent af oförsvarligt att sofva bort en sådan midsommarnatt,» svarade Carl Gustaf på broderns fråga, om det var något han önskade. Och så föreslog han, att de skulle gå ned till åkern för att möta fruntimren.

Lars Peter var hjärtans belåten öfver det vackra vädret. Han hade suttit och erinrat sig en hel rad af föregående kalla och ruskiga midsommaraftnar och kunde därför lifligt uppskatta den närvarande stundens behag. Han blåste ut röken och samtyckte med en stum nickning till broderns förslag, i det han tänkte att ombytlighet hos lärda herrar förmodligen var en frukt af deras studier, ty hans egen ringa erfarenhet af litteraturen hade hos honom stadfäst öfvertygelsen att böcker egentligen skrefvos för att människor skulle motsäga hvarandra, och han fruktade för egen del de stridiga spörsmål läsningen alltid införde i hans tankegång. I själfva verket lämnade han ogärna sin trefliga plats på gungbrädet, emedan han satte stort värde på att i ro röka en pipa efter dagens arbete Fruntimren skulle väl hittat vägen tillbaka, när de fått nog af sina galna upptåg, förmodade han, men som artig värd ansåg han sig dock böra följa med brodern.

Nere på åkern hade Greta Stina och Lovisa, sedan de bundit sin lyckas trådar vid stråna, begifvit sig in i det stora rågfältets drömmande tystnad, därendast de unga grågröna axen bugade sig mot dem. De hade beslutit företaga den hemlighetsfulla vandringen längs nio åkerrenar för att midsommarnatten möjligtvis få se en skymt af någon, som var deras tankars hemliga föremål och deras önskningars dolda åtrå. Länge behöfde dock de kvarblifna icke förkorta väntan med att leta efter fyrväppling längs dikeskanten, innan de båda äfventyrslystna flickorna plötsligt, likbleka och skrikande, kommo utstörtande på landsvägen . . Nej! Å nej, bevare oss väl! ... Hvad de sett, det kunde de rakt inte yppa! ... Men hela historien upplöstes i en flod af skratt, när det visade sig att de båda gestalterna, hvilka i ett nu stått liksom uppvuxna ur jorden framför de förfärade flickorna, voro inga andra än Lars Peter och Carl Gustaf.

Sedan gick den ljusklädda skaran tillbaka till gården igen. Längst borta vid vikens blå rand syntes midsommareldarna som lysande punkter — då och då hördes ett bösskott, mångdubbladt af ekot — och från gungan ljöd ungdomens sång vida omkring i midsommarnattens drömmande ro.

Carl Gustaf gick vid fru Ulrikas sida. Hon var litet förlägen, ty hon visste icke hvad hon skulle säga till en så lärd herre, och alla flickorna sågo nyfiket på dem. Men flickorna hade sinsemellan mycket att tala om halfhögt och hviskande, ochdär hördes skratt och små förskräckta skrik och rop, emedan Lars Peter, som gick efterst, kittlade dem med ett långt grässtrå i nacken och bakom öronen. När flickorna från länsmansgården sedan togo afsked vid grinden och begåfvo sig hem, blef det tyst och stilla på Lindby. Alla sökte hvilan, och Lars Peter slutade som vanligt med att innan han gick till sängs, förvissa sig om att fönster och dörrar blifvit ordentligt stängda.

Mellan blommande rönn och syrén låg släktens gamla hem försänkt i sömn. Men midsommarnatten unnade sömnen och drömmarna blott en flyktig sekund; det sjudande lifvet måste hasta mot sin fulla utveckling under den tid, då natten var glömd; det inbrytande ljuset förbytte drömmen i lif och verklighet.

Nere på fältet sköto de gröna stänglarna upp, omvirade med glädjens röda eller bekymrens mörka garn för flickorna, men för fru Ulrika växte de med kärlekens sköna färg.

IX.

Under lindarna.

Fröken Lovisa hade knutit en näsduk i trekant öfver hjässan, emedan öron och tänder begynte värka om hufvudet lämnades obetäckt, och dessutom hade hon dragit långa halfhandskar öfver sina fina händer till skydd för solbrännan, när hon hjälpte sin syster att breda ut byket till torkning på gräset under lindarna. Men fru Ulrika kom och gick utan en tanke på att vinden for illa fram med hennes hår och solen brynte hennes stora flinka händer.

Bredvid dem fjäskade lilla Fredika med famnen full af dockkläder. Egentligen skulle hon vakta Carl Fredrik, men hade funnit på den bekvämare utvägen att sätta honom i gräset med en sträng tillsägelse att vara snäll så länge hon arbetade. När Carl Fredrik emellertid, gripen af ett omotståndligt frihetsbegär, på sina korta ostadiga benbegifvit sig ut på upptäcktsfärd i den för honom nya och frestande världen, blef det förskräckelse och rop med frågor och bannor till Fredrika, som, sedan gossen ändtligen infångats på väg till svinstian med förklädet fullt af gräs till sina fyrbenta vänner, icke mera vågade vara ohörsam.

Uppe i de gamla lindarna, som stodo i blom, surrade insekterna rusiga af sol och värme och sötaktig blomstersaft. Då och då kom vinden strykande med ett fång fina gula lindblommor, som den strödde öfver de båda arbeterskornas hår och axlar, där blommorna sedan blefvo liggande som ett stänk af matt guld i solskenet.

»Så ljufligt lindarna dofta,» anmärkte fru Ulrika, i det hon gnolade omkvädet till en gammal visa:

»Och linden bär löf, och löfven falla af — men jorden bär alla gröna skogar.»

»Alla gröna skogar,» upprepade hon. »Så stor och härlig jorden är, Lova du!»

Fröken Lovisa svarade intet, hvad var där att svara till den saken? Men inom sig gjorde hon anmärkningen att Ulrika åter begynt sjunga och att hennes sång klingade käck och glad nästan som fordom. Fröken Lovisa hade trott, att de gamla välkända tonerna skulle skänka henne fröjd, men i stället vållade de henne sorg och oro — där trängdesig nu för tiden så många underliga tankar på henne, tankar, som hon helst sköt ifrån sig.

»Se så, man måste hvila och räta på ryggen ibland, det är ansträngande att gå så där nedlutad,» sade fru Ulrika, som satte sig i gräset bredvid barnen och skakade lindblommorna ur håret. Fredrika hade plockat blommor, och af dem band fru Ulrika en krans kring Carl Fredriks panna. När hon sedan betraktade den vackre lille gossen med den brokiga kransen, som lyste i solskenet, och de stora mörka ögonen, som strålade af förnöjelse, måste hon böja sig ned och kyssa honom, ehuru hon sällan eljes smekte sina barn. Och så måste hon ropa Lovisa dit för att se, huru märkvärdigt lik deras fars porträtt Carl Fredrik blifvit. Hade han inte samma strålande blick, samma bruna lockiga hår öfver den ovanligt höga pannan? Gjorde inte till och med gossens lilla näsa ansats till samma bestämda krökning, som på bilden af den käcke unge krigaren i de nyländska dragonernas enkla uniform?

Fredrika, som såg brodern blifva föremål för så mycken smickrande uppmärksamhet, kom fram med ett afundsamt yrkande att också vara lik morfadern. Men det framkallade endast skratt, ty Fredrika var sin far upp i dagen, så lik honom som det ena bäret i skogen liknade det andra. Honhade faderns färglösa hår öfver en låg panna, hans förgät-mig-ej-blå ögon och hans långa haka med den litet framskjutande underläppen, som gaf ansiktet dess karaktär af envis ihärdighet.

Medan granskningen pågick, hade Carl Gustaf kommit dit med sina böcker under armen. — Hvad var det de skrattade och roade sig åt?

Fru Ulrika svarade och begynte därvid tala om sin far. Kanske låg i hennes ord något genljud af de forna dristiga flicktankarna, ty när hon böjde sig ned mot sin lilla vackra gosses ansikte för att där återfinna dragen af den far hon aldrig känt, såg hon något, som var långt utöfver den alldagliga verklighet hon eljes omgafs af, och när hon log mot barnet, log hon mot en bild, spunnen af hennes eget väsens finaste, vackraste drömmar. Det gjorde

hennes leende ljust och hennes blick strålande. Öfverraskad såg Carl Gustaf på henne, allt djupare blickade han ned i hennes vackra ögon och kände, såsom han känt från första stunden han såg Ulrika, att hennes friska enkelhet dolde ett djup, som för honom var lockande att utforska.

Men fröken Lovisa hade blifvit mycket blek och böjde sig ned för att leta efter fyrväppling i gräset.

Nej — nu skulle Ulrika in, där borta vid trappan stod Lars Peter och ropade henne. Carl Gustaf gick med sina böcker till trädgårdsbersån, menfröken Lovisa stannade kvar för att breda ut de återstående kläderna. — Dock gick arbetet icke flinkt undan som vanligt, hennes tankar voro så pinsamt aggande och oroande.

För Lovisa hade lifvet bytt gestalt under denna sommar — och hon visste att Carl Gustaf var orsaken därtill. Alla hennes sträfvanden gingo ut på att behaga honom. Hon hade blifvit uppfostrad till att söka behaga männen, man hade lärt henne att det var på allt vis nödvändigt, viktigt och fördelaktigt att tilldraga sig uppmärksamhet af de män som kommo i hennes väg. Men om än fattigdom och en beroende ställning icke tillåtit henne att i det afseendet hysa någon egen åsikt, visste hon dock att, sedan hon lärt känna Carl Gustaf, hade önskan att behaga honom blifvit hennes väsens starkaste, djupaste och renaste känsla. Ibland trodde hon att hon lyckats eller åtminstone skulle lyckas vinna hans tillgifvenhet, ty han sökte hennes sällskap, han talade långa stunder med henne och läste för henne fransk poesi. Då genombäfvades Lovisa af sällhet och drömde om att också hon skulle bereda hans lycka, det kunde hon, det skulle hon genom den stora ömhet hennes hjärta gömde, men hvilken nu liksom sipprade bort i små betydelselösa handlingar, som ingen hade någon egentlig nytta eller glädje af. Hon drömde om huru lifvet vid hanssida skulle flyta fram likt en stilla sorlande skogsbäck, där förgät-mig-ej-er kransade stränderna och höga pilar lutade sig öfver ytan och ställvis gjorde vattnet så mörkt att det tycktes äga ett omätligt djup. Så invaggade hon sig i den ljufva förhoppningen att hennes många små hänsynsfulla omsorger skulle draga honom till henne, skulle skänka honom glädje och sällhet och förmå honom att sätta sig ned vid den stilla bäckens rand för att med henne fröjdas åt de blå förgät-mig-ej-erna, — det vill säga åt poesierna, — eller med henne blicka ned i pilarnas mörka skugga, — det vill säga den stämning läsningen väckte, — och där hon trodde sig loda lifvets omätliga djup. Men plötsligt kunde hela detta fina och poetiska förhållande vara förbytt, och det skedde alltid så snart Ulrika var närvarande. Ty den verklighet, som fröken Lovisa sökte undfly, därför att den var så ful eller sorglig, den uppenbarade sig alltid full och påtaglig där Ulrika gick fram. Och Ulrika eggade och sporrade Carl Gustaf ut mot denna verklighet, för hvars köld och mödor fröken Lovisa just ville bevara honom. Fruktan för det välde systern visade sig äga öfver Carl Gustaf, väckte hos Lovisa tankar, som hon icke vågade tänka till slut, känslor för hvilka hennes goda ömma hjärta fasade. Men som en guldsökare ängsligt vaktar stället, där han tror rikedom ochlycka ligga gömda, så aktade äfven fröken Lovisa ängsligt på Carl Gustafs ord och gärningar. Och hon kände därvid, som skulle hon ensam fått sitta kvar på lifvets skuggsida och frysa, medan de andra vandrade i dess strålande solsken.

När kläderna voro utbredda och fröken Lovisa gick upp till huset, tog hon den långa omvägen genom trädgården under förevändningen att se om krusbärskarten redan voro stora nog att läggas på buteljer. I självfva verket gjorde hon det dock för att kasta en förstulen blick in i trädgårdsbersån. När hon därinne såg Carl Gustaf nedlutad öfver sina böcker, smög hon på tå genom gräset, så att sandens knarrande icke skulle förråda henne.

Böckerna upptogo dock icke Carl Gustaf. Då och då föll en lindblomma ned och fick blifva liggande på samma sida, utan att han märkte det.

Den inre tvedräkt, som förefanns mellan hans tänkande och handlande, hade allt sedan hemkomsten gjort honom djupt olycklig. Medan hans öga och tanke under den nyss afslutade europeiska resan ständigt mötte tusen nya och storartade intryck, hade lifvet förefallit honom likt en enda festdag. Hemkomsten fordrade af honom ett afgörande, ett handlande, och för en drömmare, en svärmare som han, var detta både svårt och obehagligt. Emedan det varit vetandet i och för sig, som fängslat hanshåg, hade han aldrig tänkt sig en verksamhet för egen del annat än som ett fritt kringsväfvande i vetandets värld; dock hade han tagit det som en självfallen sak att det vetande han sålunda hopsamlade, äfven skulle skänka hans medmänniskor lycka och förmåner, så snart han till dem värdigades kasta några smulor af sitt rika förråd. Och han hade känt sig djupt kränkt och förödmjukad af att

man här hemma icke förstod hvilken värdefull gåfva han kom med.

Medan han häftig och uppbrusande med blicken fäst mot höga mål och själen förtärd af en lidelsefull längtan att se det rätta segra, högljudt fordrade lycka, rättvisa och frihet för alla, afskydde han det långsamma fortgåendet mot ett bestämdt mål jämte den kälkborgerlighet han ansåg ett sådant handlingssätt innebära. I det han hyste ett oändligt medlidande med den förtryckta, plågade mänskligheten i dess helhet, ringaktade han de flesta af de hvardagsmänniskor, som kommo i hans väg. Folket som han sökte, skulle vara stort i sin olycka, men det han fann var endast en skara trälbundna jordkryp, hvilkas små fel och små förtjänster liksom utplånade och utfyllde hvarandra, så att endast en ful flack hvardaglighet återstod.

Han såg från bersån Lars Peter komma upp för backen. Därvid erinrade han sig att hanhade något att meddela brodern och ropade honom an.

»Här är svalt och skönt,» sade Lars Peter, när han slog sig ned på bänken och torkade svetten ur pannan. Han hade brådtom med arbetet som vanligt. Knappt hade man fått höskörden undan, innan rågen stod färdig att skäras, den välsignade värmen med strålande sol lät göromålen utan uppehåll följa efter hvarandra, och denna brådska samt oron för att den gynnsamma väderleken kunde förändras, gräfde fårorna allt djupare i Lars Peters panna.

Så — nå — det lät höra sig, tänkte Lars Peter, i det han lyssnade till hvad brodern sade.

Carl Gustaf hade beslutit att begifva sig till Helsingfors för att söka en lärarebefattning, som var ledig vid stadens skola. »Jag tror mig kunna räkna på en varm rekommendation af mina forna gynnare bland universitetsprofessorerna,» tillade han, »jag är ganska viss på att lyckas.»

Lars Peter nickade bifallande. Han var belåten med broderns beslut att ändtligen söka en verkningskrets, ett ordentligt arbete liksom alla andra honnetta människor. Att bara tala utan att handla, ansåg Lars Peter liktydigt med att så ut säd för vinden. I fall någon gång en tanke uppstod i hans hjärna, sträfvade han ärligt att omsätta den i handling,därför var den sorglöshet, hvarmed Carl Gustaf strödde kring sig vältaliga ord och glänsande framtidstankar ett för honom ofattligt slöseri, som i likhet med allt nytt och okändt framkallade på en gång hans beundran och misstro. Och misstron hade fått öfvertaget, när brodern en dag, såsom hade det gällt den naturligaste sak i världen, bedt om ett tillfälligt penningelån. Carl Gustaf hade förmodligen under resan, medan hans rike elevs pung ständigt stått honom öppen, glömt hvilken sällsynt gäst penningen var på landsbygden i det fattiga Finland.

Jo, häst till staden kunde Carl Gustaf få, när han behagade, svarade Lars Peter, som åter steg upp för att gå. Broderns plan var omsider en klok tanke i den kedja af dårskap, som dessa sista tider hållit alla fångna på Lindby. Ty Lars Peter kunde hvarken förstå eller gilla den sorglöshet, som här gripit omkring sig. Här talades om alla världens ting, här sjöngs, här lästes poesi och disputerades och allt detta skedde på den trägna omtankens och flitens bekostnad. Till och med Ulrikas flinka händer glömde arbetet, för att nu icke tala om hur håglös Lovisa blifvit.

Carl Gustafs beslut att söka ett fast arbete hade blifvit fattadt egentligen därför att hans omgifning af honom väntade ett sådant steg. Människornahade alltid väntat något af honom. Som barn hade han hört vänner och grannar till hans föräldrar med förväntansfull ton förmoda att han skulle blifva något ovanligt, och vid universitetet hade han varit ansedd för en af de mest lofvande unge männen, af hvilken mycket kunde väntas. Det människorna väntade af honom, var dock i allmänhet motsatsen till hans egna innersta önskningar, men med det behof af erkännande och hyllning, som hos honom var ett framträdande drag, gaf han ofta efter för den allmänna påtryckningen, han var ingen fast viljemänniska.

Sedan Lars Peter lämnat bersån, fördjupade sig Carl Gustaf i sitt arbete. Hans afsikt var att i hemlandet genom öfversättningar göra de stora europeiska skaldernas verk kända. Framför honom på bordet låg den nyaste af de nya Victor Hugos Hernani, Byrons Cain och ett band af Campbells dikter, han som sjöng om att tapperhet i krig var ett intet mot lefvande frisinthet i människornas bröst. Carl Gustaf, som ständigt sökte en rikare och bättre

värld, än den han omgafs af, vände sig efter hvarje beröring med den osköna verkligheten med vämjelse från den för att hos skalderna söka ersättning för lifvets fulhet. Af den ande, som susade genom deras verk, hämtade han sin vederkvickelse, likt den som nått bergets topp drickerden starka solfyllda bergsluften och föraktar dalens trälande folk och dalens tunga mörka skugga. — Och dock eftersträfvade han just dessa föraktade människors bifall och brann af medlidande för dem som voro trälbundna.

Medan han läste och skref, föllo då och då de mattgula lindblommorna ned öfver honom.

O-hoj! — Var Carl Gustaf ännu därute? Lars Peter stod och ropade att middagen var färdig.

Medan Carl Gustaf gick upp mot byggningen, kom fru Ulrika ut på trappan, otålig öfver att herrarna läto vänta på sig, så maten kallnade. Hennes hår lyste som guld i solskenet och han hade sin fröjd af den synen. Men när han såg brodern lägga armen om sin hustrus lif, och skjuta henne in genom dörren, uppsteg hos honom en oresonlig vrede mot Lars Peter. Det att han var i sin goda rätt, förargade Carl Gustaf allra mest.

X.

Lif och rörelse.

På Lindby rådde hela sommaren lif och rörelse och munterhet såsom aldrig tillförene. Herr Henrik sågs komma och fara som en hvirfvelvind, ingen var någonsin säker på hvar man hade honom hvarken i ett eller annat afseende. Ständigt disputerade han med Carl Gustaf, knappt hade han trädt med foten öfver tröskeln, innan han begynte retas och säga emot. Men huru ofta han än slog handen i bordet till bekräftelse på att de nya idéerna skulle föra världen »för fan i våld», fanns det ingenting han hellre talade om än det nya, som timade ute i världen.

Det förgick heller knappast en dag, utan att flickorna från länsmansgården gjorde sig ärende öfver till Lindby. Och aldrig satte Greta Stina upp en belåtnare min, än när hon träffade herr Henrik däroch de andra brydde henne för honom, ty ehuru det skämtet fortgått i närmare tio års tid, ägde det ändå samma nyhetens behag för Greta Stina.

När gamle löjtnant Klaes Björnram första gången råkade i delo med Carl Gustaf, reste han hem i vredesmod, het och röd i ansiktet och med en hetsig anmärkning till fru Ulrika att det nu måste vara slut med umgänget för en längre tid, åtminstone så länge Carl Gustaf vistades på Lindby. Men redan följande dag kom han åter och blef sedan en trägnare gäst än någonsin förr. Han talade om allt, han visste besked om allt, han bestred alla andras åsikter. Medan han satt vid toddyglaset och de långa ederna strömmade öfver hans läppar i kapp med tobaksröken, höjde han stämman alltjämt, så man kunde tro att minst ett halft dussin gamla militärer förde kommandot i huset. Han skrek och grälade, han svor och bedyrade att Carl Gustafs nymodiga åsikter om lycka för den stora massan af folket, om allmän folkupplysning och om folksuveräniteten var den värsta galenskap han ännu i sitt lif hört. Löjtnanten ensam visste huru folket borde behandlas, han visste, hvad det behöfde, hvad man skulle lära det, och om Carl Gustaf trodde honom eller icke, så var hufvudsumman af saken jämt upp den att folket lärde sig — veta hut. Den gamle stridsmannen lefde upp på nytt underdet krigstillstånd, som vid hans besök rådde i huset.

Ingen af de unga flickorna ägnade Carl Gustaf en mera odelad och trohjärtad beundran, än den »moster Lindfors» lade i dagen. Dörren till hennes gamla hjärta slogs upp på vid gafvel för en så vacker ung man och en så artig kavaljer som Carl Gustaf var. När »moster Lindfors'» illa medfarna gröna schäskärra stannade vid trappan, och den välmående, rödkindade gamla frun tungt och ovigt steg därur och nigande, krusande och småleende trädde genom dörren, var det nästan som om halfva socknen följt in i huset med henne. Ingen visste som hon besked om allt hvad som hände, intet namnsdagskalas, ingen begrafning, intet bröllop, ingen barnsäng

inom socknen kunde försiggå utan »moster Lindfors'» medverkan. I hennes muntra runda ansikte sutto två små bruna nyfikna ögon liksom två russin intryckta i en mjuk hvetebulle, ögonbrynen ersattes af en flock små rörliga rynkor, som höjdes och sänktes, när gumman pratade, och kring munnen lågo otaliga små veck på lur för att framträda hvar gång den myste eller log. Och för det mesta log den, ty »moster Lindfors» var alltid vid godt lynne, utom menförestiden. När regnet på senhösten gjort vägarna bottenlösa, när isarna ännu icke höllo att åka på, eller när snösmältning och vårslask ställdealltför stora hinder i vägen för samfärdseln, då liknade »moster Lindfors» en fången fågel, som förtärdes af längtan att komma ut, och så fort någon möjlighet blott yppade sig, var hon i farten igen.

Ur gård och i gård gick hennes lefnadsfärd med den gamla gröna schäskärran. För sitt glada lynnes och sina många historiers skull var hon öfverallt en gärna sedd gäst. Man krusade smått för henne och hon kunde äfven taga sin värdighet i akt, när så fordrades. Hon var änka efter en landtmätare, som efter många års vistelse i Ryssland återvändt hem med hofråds titel och värdighet. Härtill kunde hon själf lägga ett gammalt adligt namn, med sorglöst förbiseende af att den gamla ätten på svärdsidan råkat i ett bedröfligt förnedringstillstånd. Minnena från resorna i Ryssland gåfvo hennes historier en fantastisk flykt och hög färg, och i högtidligare stil benämnde hon sig gärna själf Maria Karlowna. Det gemena förtalet, som alltid sticker upp sitt grinande hufvud vid förtjänstens sida, påstod visserligen att det var de enda ryska ord den gamla hofrådinnan lärt sig, men hon själf, som aldrig oroades af grubblande självkritik, kunde i ostörd ro njuta kunskapens frukt och i tillfredsställelsens solljus betrakta både sig själf och sina medmänniskor, tacksam mot försynen, som skänkte henne all denna glädje på hennes lefnadsfärd.För fru Ulrika blef sommaren den underbaraste tid hon genomlefvat. Hon kände det som om hon vaknat upp och återsett den värld hon fordom drömde sig så stor och skön, men sedan glömde för mat och dryck och hvardagens nödtorft. Hennes känslor blefvo mångfaldiga och stridiga. Ibland beredde detta uppvaknande henne smärta, liksom när en domnad lem med en brännande, stickande förnimmelse återfår rörelseförmågan och känner blodets varma ström åter rusa genom ådrorna. Måste lif alltid medföra smärta — kan intet lif vinnas eller skänkas den förutan?

I andra stunder åter kände hon endast fröjd öfver att lifvet vidgades för hennes blick, liksom när solen spelar in i skogens dunkel och kallar fram otaliga fina sällsamma skiftningar, som blicken förr icke uppfattat. Men ögat, som söker solens guld, ser sedan allt annat som idel mörker.

Så skedde ock med Ulrika. Hon kom att granska handlingar och tänkesätt i det nya ljus umgänget med Carl Gustaf låtit uppgå för henne. Förr hade hon hvarken haft tid eller håg för sådan granskning. Hemmets göromål hade fyllt ut dagens stunder med arbete, och nattens timmar hade kommit med den sömn hennes sunda unga kropp kräfde som mödans lön. Hon hade satt in sin friska kraft, sin goda vilja, sin käcka håg på uppgiften att skapa ett hem.Hon hade varit tillfreds med den tysta lugna tillgifvenhet Lars Peter visade henne. För henne hade det fallit sig lika naturligt detta lif, som för fågeln i skogen att bygga bo och fostra upp sina ungar. Men nu var hon blifven skarpsynt. Under granskningen riktades hennes anklagelser alltid mot Lars Peter och allt talrikare och ofördelaktigare blefvo de jämförelser hon anställde mellan honom och Carl Gustaf.

För många af sina stridiga känslor sökte fru Ulrika ett uttryck i sången. Hon hördes ofta sjunga nu för tiden. — —

Den dag Carl Gustaf återvände från sin Helsingforsresa, fann han fru Ulrika sjungande vid arbetet i bagarstugan. Hon såg genast vid hans inträde att något gått honom emot. På hennes fråga huru stadsresan aflupit, slungade han fram den ljungande anklagelsen, att man här i landet med korslagda armar skulle låta blixten slå ned på sig, om blott försiktigheten bjöd att sitta stilla. Carl Gustaf, som räknat på en varm rekommendation af sina forna lärare, hade blifvit i grund sviken. Man hade affärdat honom med det ganska klart och tydligt utsagda beskedet, att man kände till hans samhällsvådliga tendenser, som han icke gjort någon hemlighet af under de veckor han vid hemkomsten vistades i Åbo. Den lärarebefattning han sökte, skullegifvas till en annan, ty han hade gjort sig omöjlig såsom ungdomens lärare — man ansåg honom rent ut sagdt för en farlig person.

Erhållandet af den sökta platsen hade dock i själfva verket för Carl Gustaf ägt ett underordnadt intresse. De kloka

och de försiktiga hade rätt: han var en svärmare, och det han innerst sökte var ett moraliskt understöd i arbetet för sitt land. Med känslan af bitter besvikning sade han till fru Ulrika:

»En dåre, en vanvetting har jag varit, som trodde att jag behöfdes här. Jag kunde hafva mottagit det anbud som gjordes mig af en vän i England att på hans kontor erhålla ett arbete, hvilket skulle lämnat hälften af dagen fri för mina studier. Men den löjliga hemkänslan, som ligger vår släkt i blodet, har drifvit sitt spel med mig. Den som kommer hit, med andra intressen än gräfva i jorden, blir »maktstulen», som folket sade om min farbror, hvilken blef sittande här, därför att han tröttnade i kampen mot lifvets vedervärdigheter.»

Men fru Ulrika hade ett uppmuntrande svar tillhands. Allt skulle ännu blifva godt och väl, så snart försoningen mellan fadern och Carl Gustaf försiggått — hon visste ju huru innerlig hans längtan var att återse och omfamna sin mor. Och fru Ulrikas naiva tro var byggd på en fastare grund än hon själf anade. Är icke längtan efter försoning mellan lifvetsfruktansvärda och obegripliga motsatser en af de djupast ljudande tonerna i ett människobröst, den efter hvilken de andra skola stämmas?

Under Carl Gustafs frånvaro hade underrättelsen kommit från Östankärr att den gamle sekterns sedvanliga sommarbesök, som af många orsakers skull blifvit framskjutet från den ena veckan till den andra, ändtligen var att förvänta. Det blef orsaken till att både brygd och bakning måste företagas, ty ehuru den gamle sektern ogillade allt öfverflöd och kräfde den strängaste sparsamhets genomförande i hushållet, ville han dock icke sakna något af det han var van vid. Allt skulle finnas, men med måtta och utan öfverflöd, all öfverdrift stred emot hans grundsatser. Man skulle låtsa, som om intet annat än det strängt nödvändiga funnes i huset, men ifall något, som icke hörde till lifvets nödtorft, kom på bordet, skulle det komma som en syrpris. En slik liten komedi försatte den gamle herrn i ypperligt humör, och fru Ulrika hade alltid rikligt af sådana öfverraskningar i beredskap. Där bakades godrån och sockerbröd, konjakskransar och honungspepparkakor, och fröken Lovisa formade med konstfärdig hand ut »franska liljor», som var den senaste nyheten, enligt recept från länsmansgården.

Underrättelsen om det väntade besöket sköt för ett ögonblick hos Carl Gustaf känslan af den lidnaoförrätten i bakgrunden och han och fru Ulrika fingo mycket att lägga råd om och öfverväga huru återseendet med föräldrarna skulle försiggå. Icke märkte Ulrika att det de talade om, egentligen gällde hennes egen lycka; icke insåg hon att lifvets lycka numera blommade för henne endast där Carl Gustaf fanns och att hon intet annat åstundade än att behålla honom i sin närhet. Hon visste det icke, ty människohjärtat är ett dåraktigt ting, som griper efter tusen gycklande bilder men skjuter den enkla sanningen ifrån sig.

Och när Carl Gustaf genom fru Ulrikas tal lät öfvertyga sig om att hvarje framgång för honom äfven skulle blifva en vinning för människorna, varsnade heller icke han att målet numera icke för honom var de mångas lycka, utan att han eftersträfvade lyckan för egen del. Och det omedelbara, det enkla och ursprungliga, som han sökte i lifvet och poesin tog omedvetet för honom numera alltid fru Ulrikas gestalt. Ty människohjärtat är en stor bedragare, som med tusen undanflykter för både sig själft och andra bakom ljuset.

När Carl Gustaf sökte bedraga sig själf och andra, nedlade han sin hyllning för fröken Lovisa, som på sitt stillsamma och grannlaga sätt visade, huru högt hon värderade hvarje närmande från hans sida. Väl kunde det hända, att hon kallade de franskapoesier han läste, gudlösa och onda, men hon lyssnade dock med ett uttryck af på en gång skräck och förtjusning, emedan hon godkände allt hvad han gjorde och det därjämte var hennes stolthet att visa sig förtrogen med det fina vettets och bildningens språk. Vid fröken Lovisas sida i poesiens värld kunde äfven Carl Gustaf se förbi den mödosamma kampuppfyllda utvecklingen, som lifvet kräfde med sin obevekliga fordran att hvarje tumsbredd vinning måste gäldas med arbete och möda. — —

Men sedan förberedelserna för det af alla med så mycken spänning och otålighet väntade besöket blifvit gjorda, kom en dag från Östankärr bud om att den gamla frun häftigt insjuknat och att Lars Peter måste resa dit.

Vid denna underrättelse, som gjorde Carl Gustaf förtviflad, stegrades hans ständiga längtan att återse modern, ända till olidlighet. Hans mor sjuk — kanske döende! Äfven han ville resa till Östankärr. — Nu om någonsin skulle tiden vara inne att draga ett streck öfver det framfarna, — hvem tänkte i farans stund på liden eller gjord

oförrätt. Lifvets stora skickelser som visa människorna deras vanmakt, likna strålkastare, hvilka i en sekund låta föremålen framträda i bländande ljus. Carl Gustaf insåg att det som band honom vid hans hem och hans land var en helig och stor känsla, som hvarken kundeupphäfvas af hans egen vilja eller hans egna önskningar, och att de tusen fina tågor hjärtat skjutit sedan barndomen, icke kunde godtyckligt slitas.

Emellertid lät han öfvertala sig att stanna kvar på Lindby. Lars Peter skulle först resa ensam. Fadern hade skrifvit att sjukdomen troligen var ett svårt anfall af moderns gamla onda. Blef stor fara på färde, lofvade Lars Peter tala med fadern att få sända bud efter Carl Gustaf.

Medan Lars Peter midt under brådaste arbetstid sålunda reste till Östankärr, gick Carl Gustaf på Lindby och kunde för ängslan och oro ingenting företaga, ty ovissheten stryper all verksamhetslust, det finns ej namn, ej ord för alla de olyckor den varslar om. Många gånger hade Carl Gustaf redan beslutit resa i sporrstreck till Östankärr, tränga in i huset, se hvarken till höger eller vänster, bara gå rakt fram till moderns säng, falla på knä och lägga sitt hufvud bredvid hennes. Då skulle sjukdomen vika, ty eftersom sorgen tärt hennes lifskraft måste ju glädjen skänka henne nya krafter åter. Men fru Ulrika förmådde honom alltid att öfvergifva den oförnuftiga planen. Ty af huru många göromål än fru Ulrika togs i anspråk dessa dagar, då hon måste stå för arbetet både utom och inom hus, fick hon dock alltid tid till att trösta och uppmuntra Carl Gustaf.

XI.

En bottenlös sjö.

När folket på söndagen återvände från kyrkan, förde det goda underrättelser med till Lindby. Gamla frun på Östankärr var bättre, all fara för lifvet öfverstånden, hade Lindbyherrn låtit säga, och själf skulle han komma hem på måndagsmorgonen. När det budskapet hördes, tycktes allt på Lindby strax återtaga sitt vanliga utseende.

På eftermiddagen föreslog fru Ulrika till barnens stora fröjd att företaga den länge påtänkta vandringen ut till hjortronmossen. I det gula eftermiddagssolskenet låg gården tom, tyst och stilla, alla arbetsredskapen hade blifvit undanställda för söndagens skull. Folket sof efter kyrkfärden, bandhunden hade slumrat in och hönsen hade stora och pösande gräft sig ned i den varma sanden, medan deras sömnigaögon bligade mot solen. Denna söndagsro blef för några minuter störd, när fru Ulrika, fröken Lovisa, Carl Gustaf och barnen med korgar i händerna kommo tågande öfver gårdsplanen. Bandhunden rusade upp och ryckte i kedjan, hönsen sträckte hals och tuppen gol till af öfverraskning, men så snart vandrarna försvunnit bakom grinden, återföllo alla i det stora lugnet och den ljufva hvilan.

Närmast till gården på denna sida låg hagen med albuskar och småskog, och sedan tog den stora skogen vid, den som i långa tider varit Lindbyherrarnes stolthet. Först kom den delen, som blifvit härjad af yxan ett nödår, när gamle sektern var i svårt trångmål och det gällde ingenting mer eller mindre än valet mellan att hugga ned skogen eller låta Lindby gå öfver i främmande händer. Det hade stått hårdt på den gången, när skogen blef fälld, men naturens stora moderliga hand hade genast begynt arbeta på återupprättelse. Snart bundo unga granar krans på krans af sina täta gröna kvistar, och kådiga unga tallar läto i kapp sina årsskott skjuta upp i vädret, så att ungdom och grönska skylde och täckte de gamla döda stubbarna och rötterna, medan någon enstaka gran och fura oupphörligt sådde ut sina frön till evig förnyelse. Efter denna ungskog kom den stora djupa skogen, där det blånade mellan de väldiga granarnas tunga kvistar, därdet svartnade nere bland de stora mosslupna stenarnas skuggor, där färgerna skiftade och växlade öfver de stora raka furorna, när de radade upp sig så långt ögat kunde nå, liksom hade hela världen bestått af idel tallstammar, gråvioletta nedtill, röda uppåt och allra öfverst en liten allvarlig grön krona, däri vinden omformade sin röst till djupa orgeltoner.

Så många stämningar skogen gömde! Här mötte Carl Gustaf den drömfina längtan, som ständigt följt honom i

främmande länder; här fanns den käcka friskhet, som utgjorde en del af fru Ulrikas väsen; här såg fröken Lovisa, stadsbarnet, en del af den obehagliga landsbygden med dess vedervärdigheter, stenar, ruskor och dolda farligheter, som lågo på lur vid hvarje steg hon tog; här trodde lille Carl Fredrik att han hade hela den stora obekanta världen för sig, hvilken hans små ben snart nog tröttnade att genomvandra; men lilla Fredrika såg intet annat än bären, de granna bären, som lyste på tufvorna i hjortronmossen.

Medan de andra ännu höllo på med bärplockningen, sökte sig Carl Gustaf längs den lilla dolda stigen ned till träsket, som fanns i närheten, ehuru det gömde sig bakom skogbevuxna berg. När han nått stranden, stod han och ropade, så det gaf eko i bergen, att de skulle komma och se huru vackert där var.Liksom nedsjunket mellan gråa berg låg skogsträsket, och knotiga tallar vandrade uppför branterna, hvarhelst de blott kunde få en handsbredd fäste i remnorna och mossan. Vid bergens fot skuggades vattnet svart, men midt ute på sjön fångade det himlens färg, som gjorde det hemlighetsfulla djupet blått, lysande blått. På ena stranden, där en sandås strök fram, lutade höga björkar sina kronor tätt intill hvarandra, så att deras mörka silhuett byggde upp liksom en hel slottsmur med torn och tinnar mot den glänsande aftonhimmelen, och när solglöden trängde genom löfverket, strålade där som eld ur lysande bågfönster.

Carl Gustaf föreslog att ro ut med båten, som låg vid stranden, då skulle man komma åt att plocka de praktfulla näckrosorna. Fröken Lovisa, som var rädd att stiga i en båt, föredrog att stanna kvar på stranden för att binda en krans af de stora blå förgät-mig-ej’erna, som växte i mängd vid bäckens utlopp, men fru Ulrika hade sin glädje af näckrosorna. Det var något hemlighetsfullt med dem, som rotade sig i det svarta djupet, ehuru de samtidigt summo på ytan, som om de ingen rot haft. Och vackra voro de, när deras stora blad svängde sin rödskiftande afvigsida uppåt och solen lät det gula i blomkalken glimma som guld.

Medan Carl Gustaf rodde fru Ulrika och barnenut till en grupp af de vackraste näckrosorna, berättade han, att bland folket gingo om denna skogssjö många sägner, som han hört i sin barndom. Allmänt troddes att sjön var mycket djup, emedan vattnet föreföll så mörkt och stränderna bråbranta stupade ned, men på midten, sades det, hade den ingen botten alls. På våren vimlade här af fisk, medan öfriga tider af året allt lif tycktes fullkomligt utslocknadt. Då höll fisken till där nere i det hemlighetsfulla djupet, därifrån den endast vårtiden sökte sig upp för att leka vid bäckens stränder i sådan myckenhet att den kunde fångas med händerna. Aldrig fick man upp något, som en gång fallit i denna sjö. En höst drunknade där en man, eller dränkte sig, trodde folket af olycklig kärlek. Hatt och rock lågo på stranden, dock sågs aldrig mera ett spår af honom själf, huru noggrant sjön än genomsöktes i alla riktningar. Men följande vår kommo stora underliga fiskar upp till lekstället, sådana som ingen någonsin skådat där förr. Folket vågade icke fånga dem, men likvisst hade de icke något annat år synts där igen.

Lilla Fredrika fick en tillsägelse att sitta stilla och hålla i Carl Fredrik, så länge fru Ulrika hämtade upp de stora praktfulla näckrosorna. Carl Gustaf upphörde att ro och lät båten sakta glida från blomma till blomma. Medan han tyst betraktadefru Ulrika, var det som om de känslor för henne hans hjärta gömde, likt fagra blommor stigit upp ur ett djup, som hans tanke icke mäktade loda. Och hastigt och oöfverlagdt såsom orden föddes af känslorna, trängde de sig öfver hans läppar:

Var icke människohjärtat likt denna bottenlösa sjö, där underbara vackra blommor växte ... men bodde icke i dess djup äfven sällsamma fruktansvärda invånare, som ingen riktigt kände ... och som kunde framkalla både rädsla och ångest? ... »Och tror du, Ulrika, att hjärtat någonsin ger tillbaka hvad det en gång fått i sitt våld? Nej, tro aldrig det, djupare, allt djupare drager det till sig sitt rof, alla mänskliga ansträngningar, all vilja, allt förnuft till trots ...»

Fru Ulrika vände sig hastigt mot honom. — Var det solen, som kastade detta bedårande sken öfver de båda människoanletena, när de strålade mot hvarandra? I denna stund slogo deras tankar lika lätta fantastiska bågar öfver till hvarandra som björkarnas kronor på stranden, och deras känslor nådde ingen botten, liksom bottnen aldrig blifvit funnen i djupet af denna sjö. — Kanske var den stund deras blickar möttes, lång, kanske varade den blott en kort sekund.

Plötsligt drog fru Ulrika sina barn till sig. — Jo, de hade suttit stilla, de hade icke rörtprotesterade lilla Fredrika.

— Det var heller icke moderns mening att banna dem, hon bara strök med handen upprepade gånger öfver de små hufvudena. När den skarpsinniga Fredrika häraf slöt att modern var synnerligen nöjd med dem, vågade hon sig fram med sin innersta önskan att komma ut till midten af sjön, där vattnet var så blått, så blått, men återigen måste hon göra den sorgliga erfarenheten att barns önskningar icke blefvo uppfyllda, ty farbrodern rodde mot stranden med sådan fart att vattnet forsade om fören och ingen talade ett ord.

Det strålande skenet öfver de två människoansiktena hade säkert lämnat något spår efter sig, liksom allt ljus har ett återsken. När fröken Lovisa med förgät-mig-ej-kransen mötte de återvändande, antogo hennes blickar ett skarpt forskande och misstroget uttryck. Men hennes tankar och känslor voro stolta som hennes hållning, vana att tyglas och behärskas, därför lät hon ingen ana hvad hon tänkte och kände. Under vandringen hem vände hon sig dock ofta förstulet om för att i smyg kasta en blick på Carl Gustaf, som gick efteråt med lilla Carl Fredrik på armen. Och när hon kom hem, skyndade hon upp i sitt vindsrum, riglade dörren, kastade sig framstupa öfver sängen och grät, som om hennes hjärta kunnat brista, men hon stack lakanet i munnen, så ingen fick höra, huru hon snyftade. Tyhon hade sett bländande solsken ... låtit sig dåras af dess glans ... längtat att värmas af dess strålar ... men hon måste blifva kvar på lifvets skuggsida ... nu visste hon det. Icke var det henne Carl Gustaf älskade — det var hennes syster Ulrika. — — —

Om en stund begynte emellertid fröken Lovisa ofrivilligt lyssna till hvad som försiggick där nere. Röster och steg af kommande och gående hördes, och till och med tyckte hon sig förnimma toner af ett instrument. Sedan hon kammat upp sitt nedfallna hår och baddat ögonen med vatten, måste hon slutligen ned för att se hvad som var på färde.

Lars Peter hade kommit hem. Vid tanken på alla eftersatta arbeten, var det som om marken bränt under hans fötter, så han icke gifvit sig tid att stanna till måndagen, såsom han först ämnat. Tonerna, som trängt upp till fröken Lovisa, lockades fram ur ett klavér, som gamle sektern sändt Ulrika i stället för det han en gång afrådt Lars Peter att köpa. En gåfva, skänkt af en faders hand, till minne af en älskad moders räddning undan döden, skulle naturligtvis blifva dubbelt dyrbar för hans barn, hade den gamle mannen sagt. — Ulrika profvade klavéret och Carl Gustaf sjöng. Där låg något af solskenet kvar öfver dem bägge, tänkte fröken Lovisa, när hon betraktade dem.

Lars Peter frågade, om Lovisa var sjuk, honsåg så blek och frusen ut. Helt visst hade hon suttit för länge där nere vid träskstranden, det var oförsiktigt, ty där skaffade man sig frossan. Om Lovisa ville följa hans råd, skulle hon dricka fläderté och genast gå till sängs, det var bästa botemedlet mot förkylning.

Lars Peter var ovanligt belåten och meddelsam denna kväll. Allt hade ordnat sig på bästa vis med fadern, som varit ömsint och eftergifvande under moderns sjukdom. Nu kunde också föräldrarnas besök väntas med det första. Mamma behöfde omväxling och förströelse och det bästa och nyttigaste för hennes hälsa skulle vara en resa till Lindby, hade den gamle herrn sagt, som själf brann af otålighet att med egna ögon öfvertyga sig om, huru allt stod till på hans kära Lindby.

XII.

Den gamle kloke mannen.

Gamle sektern och hans fru kommo åkande i bredschäsen och Ann-Sofie och Wilhelmina i schäskärran. Bredschäsen var sekterns energiska och handgripliga protest mot ett yngre släktes vekliga öfverhandtagande slösaktiga bruk att åka i vagn.

Hela förmiddagen sågs den gamle herrn, klädd i skor och knäbyxor, omsorgsfullt stärkt krås och grön syrtut

vandra omkring och underkasta allt en genomträngande granskning. Lars Peter måste ut till arbetsfolket, allt måste gå sin jämna gång, som om inga främmande funnits i huset, bestämde den gamle herrn. Han, som hela lifvet igenom tagit sig fram på egen hand och med Guds hjälp fortfarande skulle göra det till sin död, behöfde ingen för att leda honom vid handen här på Lindby, sade han.Och han liksom lefde upp på nytt i släktens gamla hem. Hvarje steg förde honom till något välbekant, hvarje föremål utgjorde nästan en del af honom själf, han kände sig här långt mera hemmastadd än någonsin på det af honom senare förvärfvade Östankärr.

Stödd mot käppen med silfverkrycka, vandrade han långsamt och noggrant betraktande allt, ned i trädgården. Här såg han med tillfredsställelse att hans anmärkning om blommorna, som i fjol inkräktade för mycket på de matnyttiga växternas område, blifvit tagen i öronen af hans svärdotter. Sedan styrde han sina steg ned till stallet och ladugården efter en blick i förbifarten in i bagarstugan och drängkammaren. Han var väntad i stallet, ty redan i våras hade drängen Samuel fått besked om att han vid sekterns sedvanliga sommarbesök kunde motse antingen »påkolja» eller ökning af lönen för unghästarnas skötsel och utfodring. Och som en klok karl förstår sin egen fördel, hade mäster Samuel äfven rättat sig efter omständigheterna och gjort sin sak till »gamle herrns» belåtenhet. När denna granskning sålunda försiggått lyckligt, kunde sektern ännu utsträcka sin vandring till de närmast gården belägna fälten.

Han betraktade brodden, som begynte sticka upp, han betraktade de nygräfda dikena, hanundersökte, mätte och beräknade, han uppgjorde nya förslag, öfvervägde eller förkastade dem, han kalkylerade och begrundade, åsynen af jorden förvandlade den regelrätte gamle mannen till en svärmare och en poet, men en poet, som på styfvern beräknade hvad hans svärmeri inbragte honom. Han glömde sig så länge kvar där nere att lilla Fredrika skickades för att hämta farfar till middagen, som väntade.

På eftermiddagen satt han i Lars Peters rum i den stora skinnklädda soffan och gaf sina åsikter tillkänna. Ekonomien var ... hm ... visserligen aktningsvärd, men åtskilliga ... hm ... m ... anmärkningar kunde dock göras.

Den gamle herrn sög då och då betänksamt en rök ur pipan. Hans magra, högväxta gestalt var framåtlutad, håret låg glänsande hvitt sirligt kammadt fram öfver pannan och fick genom sin längd ersätta hvad som brast i rikedom, så att det nödtorftigt täckte den kala hjässan. Vid tinningarna gick ett par hvita polisonger nedåt kinden och stannade på halfva vägen till hakan, som smal, lång och omsorgsfullt rakad dykte ned i den högt uppstående kragen med bred halsduk öfver kråset.

Detta gamla bleka ansikte med hy liksom af gulaktigt hvitt elfenben visade omisskännelig likhet med Lars Peters. Bristen på hår gjorde pannan högre, eljes voro dragen desamma, — hos bådaåterfunnos samma stora ljusblå ögon och samma litet utstående underläpp öfver den långsmala hakan. Men uttrycket var mycket olika. Medan Lars Peters ansikte intygade att det tillhörde en hederlig envis man, som stred mot lifvets vedermödor med blicken fäst på alla små omständigheter, utan behof eller förmåga att omspänna vidare rymder, vittnade faderns däremot om stort förstånd. Men det föreföll tillika, som skulle alla de rika skiftningar tankekraften kan förläna ett människoanlete, blifvit undanträngda af ett enda förhärskande drag: den kloka beräkningen, som haft den småaktiga egennyttan i i sitt följe. De blå ögonen i det gulhvita ansiktet sågo ut mot världen med ett tungsint uttryck, sådant åren medföra, men en motsägelse var tillräcklig för att låta dem lysa till af viljekraft, hvartill ofta numera kom en tillsats af småaktig gammalmans elakhet, som fann njutning bara af att genomdrifva sin egen vilja, huru oresonlig den än kunde vara. Vid sådana tillfällen satte häftighet och vrede alltid den utskjutande underläppen i darrning. Eljes läto de många fina vecken kring munnen uttrycket skifta. Det kunde blifva skämtsamt, satiriskt, upprördt och till och med känslosamt, men aldrig utplånade alla dessa yttringar viljans självhärskarprägel i det gamla kloka ansiktet. Detta vittnesbörd om intelligens och viljekraft jäfvades heller icke af den gamleherrns tal. Af hans sätt att lägga orden märktes granneligen att han gått i skola hos upplysningstidehvarfvets klara och koncisa författare. Där han satt i sin vårdade dräkt, med sitt afmätta tal och sina sirliga åtbörder, var han ett förkroppsligadt uttryck af den auktoritet, som bjöd och fordrade obetingad respekt och lydnad.

När Lars Peter en stund hört på de gjorda anmärkningarna, kom han fram med en motsägelse, som huru vördsamt

den än uttalades, väckte den gamle herrns ovilja, så att underläppen begynte darra.

»Jag vet hvad jag säger,» svarade han häftigt, »jag vet hvad jag vill. Låter Gud mig lefva, och får hushållningen stå på den fot den nu gör, och välsignar Gud våra företag, såsom han hittills gjort och afvärjer större olyckor, så äro alla våra inteckningar efter fem års förlopp till fullo betalda. Men, jag upprepar det ännu en gång, ett hufvudvillkor för denna saks lyckliga utgång är att såsom nu sker, båda egendomarnas inkomster förenade skola däri samverka — den ena egendomen måste stöda den andra.»

Ett ögonblick sutto båda tysta, därefter fortsatte den gamle herrn:

»I mer än tjugu år har jag dragit denna börda, min käre Lars Peter — hvad betyder mot dettadina sju år. Hvilken skillnad är det icke på de tillgångar du och din hustru började er hushållning med, och dem jag kunde räkna på? Hvilken skillnad på det ödesmål, i hvilket jag mottog gården, med tom pung, tomt visthus, med skulder och intressen att betala genast från första dagen, och det skick, i hvilket ni fingo taga emot den jord jag lämnade eder. Det borde ha varit en uppmuntran för er att på sådana villkor begynna er hushållning. — Och nu — nu föreslår och anvisar jag ännu bättre villkor — men de ömsom gillas, ömsom förkastas. Öga fattas att dem som sig bör inse — förstånd fattas att dem som sig bör beräkna — mod felas att dem upptaga — förmågan brister att dem som sig bör realisera. Och sålunda välja ni det sämre i stället för det bättre, för att sedan ångra, då ångern ej mera båtar till något och saken ej mera kan förbättras!»

Han tystnade och såg på sonen, som oroligt vred sig på stolen.

»Jag skall visst alltid vara nöjd med en ringa behållning,» började Lars Peter, långsamt och tvekande, »så mycket som möjligt skall jag spara och hushålla med hvad jag har omhänder — jag — jag skall komma på säkra fötter, min goda far skall alltid kunna räkra på säkra inkomster från Lindby. Men att öfvertaga det så som min goda far vill,i stället för att som hittills förvalta det — nej, det tror jag inte — det kan jag inte — det ...»

»Dina evinnerliga invändningar reta mig mer än jag kan säga,» afbröt fadern vredgad, »inser du då inte — begriper du då inte att jag vill ert sanna bästa. Jag sjunger ständigt samma visa; sådan den varit, förblir den ock, men den skorrar illa i de öron, som ej begripa dess sanna värde. Jag omstämmer ej mina toner — dock jag *tvingar* ingen att dansa efter min pipa. Jag spelar tillsvidare för mig själf och fägnar mig åt mitt sköna tema. Den dag skall komma då man gärna ville dansa efter den — men musikanten är då borta, hans noter förskingrade och hans pipa tystnad, man måste då fortsätta den gamla polskan, som man börjat — stor sak i om man mister skoklackarna och sulorna midt i dansen.»

Den gamle herrn steg häftigt upp och gick ut ur rummet.

Lars Peter satt ensam kvar. Så slutade det alltid, fadern ville icke höra några invändningar, och likvisst måste denna sak en gång blifva afgjord. I långa tider hade fadern talat och skrifvit härom. Han hade gjort upp vidlyftiga kalkyler, Lars Peter visste på pricken hvilka fördelar och hvilka skyldigheter, som blefvo honom tillmätta, hvilka räntorhan skulle betala och med hvilka summor han efter faderns död borde lösa ut syskonens andelar.

På sitt vanliga noggranna vis hade fadern räknat ut allt och ansåg nu sonens vägran vara icke blott grof otacksamhet utan ock fåvitsk okunnighet och inskränkthet. Men Lars Peter kunde icke — ville icke låta sig föras in i okända svårigheter. Han var nöjd med sin lott såsom egendomens förvaltare, visserligen beroende af en annans vilja men i gengäld utan den risk och det ansvar han så mycket fruktade. Han föredrog den lilla säkra inkomsten framför den mera lysande men osäkrare ställningen ett köp skulle medföra. Han hade aldrig känt något af det himmelstormande frihetsbegär, som sedan tidigaste år för Carl Gustaf utgjort självfva lifvets innehåll.

Nej, — icke var det otacksamhet, som dref Lars Peter till denna vägran, det visste han med sig själf. Fortfarande liksom tillförene var han redo att troget och ärligt arbeta enligt faderns anvisning och blifva honom ett stöd på hans ålderdom. Grunden till hans motvilja för förslaget var medvetandet af att valet i självfva verket endast skenbart var fritt, ty huru saken än afgjordes, skulle han komma att intaga samma beroende ställning som hittills, och då föredrog han det beroende, som skänkte honom själf den största tryggheten. Egentligen var det Ulrika,

som väckt hanstvifvel till lif. När han talade med henne om faderns plan att genom köp öfverlåta Lindby till honom, var Ulrika först mycket belåten och yttrade på sitt rättframma vis: »då kommer svärfar inte mera att bestämma öfver allt här på Lindby.» Men när Peter genmälde, att hans far i alla fall såsom fordringsägare förbehållit sig rätt att öfvervaka gårdens ekonomi och skötsel, svarade Ulrika hastigt, att i så fall allt hellre kunde förbli vid det gamla.

Om nu detta svar visserligen ådagalade den kvinnliga tankens begränsning, kom det dock att utöfva ett bestämmande inflytande på Lars Peter, hvilken varit emot förslaget, ehuru han tvekat att uttala det. Men när han vägrade, var han äfven lifligt öfvertygad om att hans vägran i alla fall stödde sig på djupare bevekelsegrunder än dem den kvinnliga kortsyntheten mäktade fatta. Ty Lars Peter var icke belåten med sin hustru dessa senare tider, han hade liksom en hemlig känsla af att hans auktoritet på något vis undergräfdes, utan att han likvisst kunde stöda detta antagande på några bestämda fakta. Det var som om alla tankar i hemmet tagits i anspråk för Carl Gustafs räkning. Svartsjuka låg icke i Lars Peters natur, men han saknade helt enkelt den gamla säkra tryggheten, som tillåtit honom att äta, dricka, sofva och arbeta utan att oroas af all världens nya tankar. Ehuru han visserligenhyste den passiva önskan att försoningen mellan fadern och Carl Gustaf skulle utfalla på bästa vis för alla parter, önskade han ändå lifligare att afgörandets stund skulle vara förbi och lifvet i hemmet återtaga sitt gamla vanliga utseende. Allt som ledde tankarna ut öfver de vanliga göromålen oroade och förbryllade honom.

Medan Lars Peter inne i sitt rum begrundade de af fadern uppställda villkoren för köpet, hade den gamle sektern gått ut på trappan.

Här fann han lilla Fredrika på nedersta trappsteget i färd med att sticka små pinnar i färska, kådiga röda grankottar; af fyra pinnar och en kott skapade hon behändigt en ko. Och på gårdsplanen tumlade Carl Fredrik med en käpp mellan sina små knubbiga ben förtjust om på en stolt springare.

Fredrika var farfaderns stora favorit. Han betraktade gärna hennes lilla ansikte, däri släktdragen tydligt framträdde, och hade sin förnöjelse af hennes snusförnuftiga frågor och svar, som visade att hon gaf akt på allt. Ibland roade han sig till och med att uppmuntra hennes glupskhet, i det han till sitt försvar anförde att god aptit också var ett släktdrag. I barnens sällskap kunde den gamle herrn bortlägga den värdighet hans egen självkänsla och den allmänna opinionen iklädt honom, och erfara tillfredsställelsen af att någon gång frivilligt nedstigafrån den höjd, till hvilken omgifningens oinskränkta underkastelse lyft honom.

Han satte sig på trappan bredvid den lilla flickan och frågade, hvad hon gjorde.

Hon visade med stolthet på en lång rad till kor förvandlade kottar?

Hvad skulle Frigga med alla korna?

Mjölka dem naturligtvis. Det var mycket bättre och nyttigare att mjölka kor än springa omkring som den dumma Carl Fredrik med en käpp mellan benen och inbilla sig att han red på en häst, påstod flickan snusförnuftigt.

Den gamle herrn log och förmodade att Frigga i alla fall skulle gifva farfar med af mjölken.

»Nej, den säljer jag för pengar,» kom svaret mycket bestämdt.

»Och pengarna, hvad gör du med dem,» frågade den gamle herrn mycket road.

»Sparar dem.»

»Bra, bra!» ropade farfadern skrattande och strök med handen öfver hennes ljusa hår, »du är en riktigt klok flicka.»

Uppblåst af berömmet vände sig Fredrika hastigt mot Carl Fredrik, som nyfiket närmat sig, och gaf honom en ljudlig smäll för att skydda sina kor för hans små händers tillgrepp.

»Inte slå lilla bror,» bannade farfadern.»Men kon är min,» vidhöll den lilla flickan.

»Gråt inte, lilla Carl Fredrik,» tröstade den gamle herrn. I det han föredrog att lämna frågan om äganderätten

oafgjord, tog han gossen på sitt knä och kom honom att glömma svedan för berättelsen om jungfru Marias tjufaktiga kammartärna, som de små svalorna på takåsen kvittrade om. Gång på gång måste farfadern upprepa sin vers för barnet, som genast uppfattade rytmen af kvitter i orden:

»Jungfru Marias nyckelpiga säger att jag stulit af henne ett silkesnystan och en silfversax — men det har jag ej gjort.»

Under det de höllo på härmed, kom fru Ulrika med en börda rent linne och några broderade hvita stärkkjolar på armen.

Nå, — allt stod gud ske lof väl till, tänkte hon, småleende mot gruppen på trappan. När farfar sysselsatte sig med barnen, blef han alltid vid godt lynne, det visste hon. Eljes hade den gamle herrn icke förefallit belåten. Ulrika som noga gifvit akt på skiftningarna i hans lynne, hade trott sig märka ett visst misstroende i hela hans uppträdande och däraf begynt frukta för att han fått kännedom om Carl Gustafs hemkomst. Men om saken blef i förtid röjd, innebar detta ett säkert misslyckande afhela planen. Fru Ulrikas tankar hade småningom kommit att uteslutande sysselsätta sig med Carl Gustaf.

När hans svärdotter gick uppför trappan, förmodade den gamle herrn satiriskt att det »krimskrams» hon bar på armen, hörde till ståten på assembléen hos länsmannen i kväll. Jo, jo, man kunde väl tro att flickorna voro belåtna med att styra ut sig. Den enda förnuftiga af allihopa var lilla Fredrika, som stannade hemma hos farfar, sade den gamle herrn, i det han strök sin favorit öfver håret.

XIII.

I väntan.

»Jesus bevare mig! ... Å! ... Var det bara du, Ulrika!» — Den gamla frun sjönk utmattad tillbaka på soffan igen, därifrån hon hastigt rest sig vid fru Ulrikas inträde. — »Jag som trodde det var Ehrendt. Han vill inte se mig ligga, det gör honom sorgsen, säger han. Friska, glada människor vill han se omkring sig ... därför tycker han om dig, Ulrika ... Du är ung, du är frisk och hurtig ... Jag försöker att inte visa huru klen jag är, men jag lyckas inte alltid dölja det ... Och det värsta är att sysslorna bli eftersatta, när jag jämnt är sjuk ... Jag är så trött, så trött.» — Den lilla tunna gestalten med det smala, bleka ansiktet och de blodlösa läpparna drog rysande upp schalen öfver axlarna, ehuru eftermiddagssolen fyllde rummet med sitt klara, varma sken.»Mamma skall bara ligga stilla ... riktigt hvila ut, här finns intet arbete, som väntar, inga eftersatta sysslor ... Så där ja ... så, nu skall mamma ligga i lugn och ro ... riktigt sofva,» — öfvertalade Ulrika, i det hon bredde schalen öfver den sjuka. — »Sedan kommer den stora glädjen med återseendet ... Då blir allting bra,» hviskade hon hemlighetsfullt tröstande.

De matta ögonen i det hvita ansiktet på kudden lyste upp. — »Den här underbara nyheten har liksom återgifvit mig lifvet,» sade den gamla frun, »när jag kom, trodde jag icke jag skulle orka lefva längre. Kanske blir allting bra, som du säger, Ulrika ... men hvem skall först tala med Ehrendt härom? ... Ja, flickorna få se *honom* re’n i kväll, men inte jag,» kom det klagande. — »Huru ser min son ut, Ulrika? Ingen af de andra barnen var så vacker som han. När jag gick med honom som liten gosse vid handen på gatan i Helsingfors, vände människorna sig om för att betrakta det vackra barnet.»

Fru Ulrika svarade, att han var en vacker man. Hon ämnade tillägga, att han fortfarande icke kunde jämföras med de andra syskonen, men blef blossande röd och vände sig hastigt bort, för att undgå de forskande ögonen i det bleka ansiktet.

»Nej, mamma måste sofva,» förklarade hon bestämdt, i det hon samlade ihop alla de hvita kläderna, som hon lagt ifrån sig. »Sedan, när vi ärofärdigklädda, komma vi och visa hela ståten,» lofvade hon, nickade muntert, stängde

varsamt dörren efter sig och gick upp på vinden.

Uppe i ett af vindsrummen höllo Ann-Sofie och Wilhelmina på med att kläda sig. Det var namnsdag hos länsman Ehneroos, och enligt gammal god sed samlades alla förnämligare personer i socknen den dagen i länsmansgården.

Lovisa hade lofvat hjälpa Wilhelmina med toaletten. Den nymodiga snitten på Lovisas klädningar, det nymodiga sättet att fästa upp håret, hela fröken Lovisas sirliga lilla person hade blifvit lik en uppenbarelse för Wilhelmina. Just så ville äfven hon kläda och kamma sig, just så ville också hon se ut. Hon hade till punkt och pricka lärt beskrifningen att lägga upp håret: först fatta om det med vänstra handen, lyfta upp det i vädret, så låta högra handen möta ofvanför den vänstra och föra det uppåt hjässan, sedan taga bort vänstra handen och stryka öfver håret och slutligen fästa det med en krokkam. Framhåret hade hon redan kvällen förut lagt i pappiljotter och, emedan hon hela dagen gått med en duk öfver pappiljotterna, fått uppbära spefulla och satiriska anmärkningar af fadern.

Men huru än Wilhelmina kammade, blef koafyren icke sådan den enligt förebilden borde vara. Det var också så störande och retsamt att underden spännande kamningen höra alla Ann-Sofies ogillande förmaningar och dystra förutsägelser om stundande olyckor såsom ett rättvist straff för Wilhelminas fåfänga sinnelag.

Med gråten i ögonen störtade hon mot den inträdande Lovisa. Men all sorg var glömd, i samma ögonblick hon såg klädningen, som Lovisa kom med. Aldrig hade Wilhelmina drömt om att hennes gamla linongklädning kunde sys om på ett så makalöst vis. Och snart fick hon äfven med förtjusning betrakta sin koafyr i spegeln. Håret var konstfärdigt fästadt i två öglor högt uppe på hjässan samt föll vid tinningarna ned i två knippen lockar, som förträffligt klädde det runda ansiktet med de barnsligt mjuka dragen, den ljusa hyn och gropar i kinderna. Till slut höll hon andan, medan Lovisa knöt det lilla guldhjärtat och korset, som Wilhelmina fått till konfirmationsgåfva, på ett svart band kring hennes hals »à la Jeannette», som detta nya mod kallades.

Sedan blef det att beundra Lovisas paryr. Den pärlbesatta kammen i Lovisas hår var förtjusande, och en sådan garnering som på hennes nettelduksklädning hade ingen ännu sett här på landsbygden. När Lovisa graciöst lyfte upp kjolen, syntes hennes små svarta skor med sulor så tunna som löf och med korsade sidenband fästade öfver de fina genombrutna hvita strumporna. — Hvad hade icke frökenLovisa själf velat gifva, om hon med denna toalett och alla sina öfriga små omsorger kunnat tillvinna sig någon uppmärksamhet, en beundrande blick, ett ömt ord af honom, som hon otåligt längtade att återse efter de några dagarnas skilsmässa, honom, som hon helst af alla önskade behaga.

Klockan slog redan half fem, voro de icke färdiga ännu! påminte Ann-Sofie förebrående. Wilhelmina vände sig om och granskade förstulet systerns klädsel. Ann-Sofie hade sin fars ansikte med den långa smala hakan, den framskjutande underläppen och det kloka uttrycket. Hennes räta och släta klädningar tycktes sydda enkom för att trotsa all världens fåfänglighet. Också när Lovisas behändiga fingrar fäste på henne den nya klädsamma tyllpelerinen, föreföll det Wilhelmina som skulle den lätta luftiga tyllen stelnat bort i alltför regelrätta veck, i det den slöt sig om Ann-Sofies hals och axlar.

När Ulrika kom med den präktiga, mjuka långschalen af silke, som Lovisa haft med sig från Sverige, föll Wilhelmina å nyo i förtjusning. Schalen hade tillhört Lovisas och Ulrikas mor och klädde förträffligt den ståtliga Ulrika. Genom det kaotiska virrvarret i Wilhelminas hjärna: väntan på det med spänning motsedda mötet med den okände brodern, glädjen öfver den nya koaffyren, dansen och det stundande nöjet, flög en plötslig tanke att där varnågot särskildt med Ulrika i dag, icke kunde det bara vara långschalen som gjorde henne så vacker, så riktigt strålande vacker.

»Så borde den se ut, som möter sin hjärtans kär,» tänkte Wilhelmina. — »Hvad kommer åt dig, Ulla?» fnittrade hon, »sådan har jag aldrig sett dig förr.»

Fru Ulrika svarade icke, hon bara log och uppmanade de andra att skynda sig, i det hon själf sprang nedför trappan.

Där nere beundrades de af barnen och granskades med några ironiska anmärkningar af gamle sektern. När de gingo in och visade sig för modern, sträckte den gamla frun sig mot Ulrika, som till sist stannade kvar därinne, och hviskade med häftigt upprörd stämma: »Hälsa honom tusenfaldt från mig — och kom ihåg att jag snart måste få se honom — jag står inte ut med att vänta längre!»

Fru Ulrika stannade ett ögonblick på tröskeln med handen på hjärtat. Hon kände sig så besynnerligt upprörd vid tanken på att träffa Carl Gustaf. Så hon saknat honom dessa sista dagar ... Så hon gladde sig åt att se honom igen ... Men denna oro ... Nej, nej, hon ville icke tänka därpå ...

Det var onödigt att låta hästar och karlar försumma sitt arbete för att skjutsa fruntimren till länsmansgården, hade Lars Peter sagt, och därförställt om så att det blef plats för dem på lassen med sädessäckar som kördes till kvarnen, därifrån de sedan mycket väl kunde gå till fots den lilla biten väg fram till länsmansgården. Lars Peter gick själf ned till grinden och hjälpte upp dem på lassen. När Wilhelmina var med, blef det alltid rop, skrik och skratt och många bekymmer, men ändtligen sutto de alla uppe på de höga lassen, där de liknade brokiga fjärilar i solskenet och Lars Peter såg dem resa af, medan han ännu på afstånd kunde höra Wilhelminas genomträngande gälla stämma. Själf stannade han hemma, emedan föräldrarna icke orkade resa till festen.

Sedan han sett de bortfarande försvinna vid vägkröken, skakade han liksom till ett svar på sina egna tankar, tviflande på hufvudet och gick upp till gården.

XIV.

Gnistor.

Carl Gustaf var gäst hos herr Henrik på Henriksberg till dess återseendet med föräldrarna kunde äga rum. De båda unga männen sutto kvar vid middagsbordet, sedan de slutat äta, inbegripna i ett lifligt samtal, eller egentligen var det Carl Gustaf som talade. Framför honom låg på bordet ett bref, ur hvilket han hämtade de förvånande nyheter han meddelade herr Henrik.

»Det var som jag sade,» fortsatte han på sitt lifliga vis, »revolutionen låg i luften och i sinnena, när jag lämnade Paris — nu har den brutit ut, öfverraskande, förfärlig, lik orkanen för dem som ej ge akt på tecknen, hvilka båda den. Min vän Dupont är elev vid Ecole polytecnique, han beskrifver huru de där kastade sig in i revolutionen, glödande af hänförelse för folkets heliga sak. Ryktet om hvadsom försiggick ute i staden den 27 juli satte alla unga sinnen och hjärtan inom anstalten i brand. Eleverna stormade fäktsalen, refvo till sig floretterna, läto knapparna flyga af spetsarna och hvässade klingorna under natten mot stengolfven i korridorerna. Så handla fria män — medan vi ...»

Han bet sig i läppen, såg ned i brefvet och läste:

»Revolutionen tog sin början i Palais Royal, kvarteret, som blixtrar af guld och ädla stenar, de rikas och de prostituerades kvarter, där under glansen och prakten all civilisationens uselhet gömmer sig.

Vid solnedgångens sista glöd sågs en man löpa längs Quai de l'Ecole med trikoloren i sin hand. Ingen oro, intet skri förspordes bland människomassan, endast stum förvåning rådde, alla ansikten voro bleka af sinnesrörelse. Ty de färgerna hade man icke skådat på femton år. Detta var signalen till revolutionen, i dessa tre bitar tyg af olika färg läste folkets blickar en hel hjältesaga, i dem låg kejsardömets epopé med drömmen om nya segrar förborgad och slog som en flamma ut mot de lystna blickarna ... Sedan kom hela den märkvärdiga striden, som förvandlade en världsstad till ett slagfält. Upproret grep omkring sig och öfverallt blef det folket, som fick öfvertaget. Hela Paris var gripet liksom af en moralisk berusning, där låg någotöfvernaturligt i denna hänförelse, denna frihetsglöd — lif och själ voro insatser i det spelet.»

Carl Gustafs röst darrade, när han upphörde med läsningen. Sedan återtog han under stigande sinnesrörelse:

»Folkets kamp var från början till slut ädelmod, hjältemod! De voro okunniga, förblindade, dessa människor, men var kampen mindre storartad för det? Där utspelades sublima och beklagansvärda, bizarra och löjliga scener om hvarandra — ty parisaren förnekar aldrig sin natur. Det hände att den rike bjöd sin börs åt den fattige stridskamraten, som icke ätit på hela dagen, och att den fattige, som mellan kulorna sprang och köpte sig bröd, lämnade börsen tillbaka, sedan han tagit blott så mycket brödet kostade. Broderskärlekens ande, jämlikhetens idé härskade oinskränkt under dessa tre märkvärdiga dagar, då solen brände glödande het och kom blodet att sjuda ännu hetare i människornas ådror.

Och hvilken poesi hos detta för sin frihet kämpande folk! Min vän stod vid en barrikad jämte några arbetare. Plötsligt dignade en af dessa ned, helt säkert sårad, trodde de andra, emedan skjortan var blodig och ansiktet täckt af en dödlig blekhet. Men när Dupont böjde sig ned öfver honom, hördes en svag hviskning: ’jag har ingenting ätit i dag, jag dör af hunger.’ Ett femfrancsstycke till bröd tryckteshastigt i hans hand. Och i detsamma grep mannen med handen under sin blodiga skjorta samt drog ur barmen fram en flik af en rojalistisk fana — ’tag denna i utbyte, herre’, — sade han.»

Carl Gustaf sprang upp och begynte gå fram och åter i salen. Aldrig hade han såsom i denna stund känt sig förvissad därom att frihetens stora, heliga sak slutligen måste segra, att folkens rättfärdighetskamp måste kufva maktens och penningens välde, men aldrig hade han äfven varit genomträngd af ett djupare förakt för den slapphet, likgiltighet, ljumhet och dödsdvala, som med blytyngd låg öfver hans fädernesland. Han gick häftigt fram till fönstret och slog upp det, här behöfdes luft, han kände sig nära att kväfvas.

I eftermiddagssolljuset låg landet för hans öga så tyst, så stilla, så oberördt liksom slumrande — och dock gömdes under denna tystnad tusen möjligheter för den som förmådde väcka dem till lif. Men Carl Gustaf såg dem icke. Hans tankar gingo ut mot ett stort, stolt folk, som kämpade för sin frihet med vapen i hand. En sådan kamp tycktes honom lätt och skön, hvad hade han icke gifvit för att vara med i denna beundransvärda strid. Hans skönhetstörstande sinne hade alltid åtrått det som var vackert, ståtligt, glänsande i världen och drifvit honom bort från den fula hvardaglighet som omgaf honom. Hansflammande längtan hade lyst honom likt en eldstod mot ett okändt mål och lämnat det som låg honom närmast i skugga och idel mörker. Han kunde icke förstå ett tålmodigt, långsamt danande, han föraktade ett sakta fortgående under ringa villkor, han hörde till släktet från 1830, revolutionen låg honom i blodet.

Herr Henrik satt tyst kvar vid bordet och strök med handen den brunfläckiga stöfvaren, som lagt sina stora framtassar öfver sin herres knän. På Henriksberg tillätos djuren långt större friheter än människorna. Djuren, dem förstod sig herr Henrik på, dem höll han af, de voro hans stumma vänner, som aldrig motsade honom, aldrig retade honom, aldrig missförstodo honom, såsom människorna gjorde. Han hade också andra vänner, plantorna, som fyllde hans växthus, trädgård och boning med prakt och doft och sålunda hjälpte honom att glömma världens fulhet. Han föredrog stumma vänner, emedan han icke tålde motsägelser. Människorna hade alltid varit hans fiender. Han hade varit så rädd för att hans djupaste tankar, finaste känslor och bästa afsikter skulle missförstås, att han sorgfälligt gömt dem inom sig. Men tankar och känslor likna ungt vin, som jäser, som sväller, som sjuder och slutar med att spränga kärlet, om där icke finns rum nog. När tankarna hotade med att blifva herr Henrik öfvermäktiga, sökte han dränka dem i drycken, somströmmade ur faten i Henriksbergs gamla grundmurade källrar, som gnistrade i de slipade kristallkarafferna på den massiva ekskänken, som skummade i de tunga silfverbägarna med det gamla släktvapnet uppå. Ju mer brännande han åtrådde harmoni, dess mer disharmonisk blef hans omgifning, dess fulare och råare blef verkligheten omkring honom, dess mera stegrades hans hat till människorna, som utgjordes af dryckeskämparna, samlade kring honom till gillet, hvilket varade natt och dag. Herr Henrik hade suttit så länge hemma ensam eller bland all möjlig fulhet och råhet, tills han glömt att människor kunde skänka hvarandra annat än misstro och förakt, och därför hade han lärt sig gömma känslans värme och tankens lyftning bakom ironins brokiga täckmantel.

I det han gaf stöfvaren en knäpp på nosen till straff för visad snålhet, frågade han hånfullt, hvad Carl Gustaf

egentligen ansåg att man borde göra här hemma. Hvem skulle göra hvad? — Folket, hade Carl Gustaf sagt! Å folket! — Herr Henrik kände folket. Han som dagligen såg det omkring sig, visste hvad folket var. Slöa, trälbundna, okunniga varelser, omöjliga att uppfostra, utan håg för vetande, utan förmåga att tänka och skaffa sig en bättre tillvaro — sådan var den stora massan. Herr Henrik hade, gud bevars, gjort ett försök att bygganya bostäder åt sina arbetare på Henriksberg, men det hade varit det galnaste af alla hans galna företag. Hela vinsten blef den att folket förde smutsen med sig från de gamla husen till de nya och att ohyran fick mera plats att breda ut sig. Af allt hvad som gjordes för folket, kunde man endast vänta ett misslyckande. Den stora, okunniga hopen följde som en hjord ledaren, dit han lockade den med brödstycket i ena handen och piskan i den andra; så hade det skett i alla tider, och så skulle det äfven alltid förblifva. Folket hade det just så som det förtjänade att hafva.

Nej, de som borde få det bättre ställdt i världen för sig, voro djuren, de snälla, underdåniga djuren. Dem ville herr Henrik hjälpa, deras ställning ville han förbättra. Ty kom det an på honom, kunde djuren gärna helt och hållet ersätta människorna, tränga undan människorna, äta upp dem, om så behagades, herr Henrik skulle visst icke hindra dem i detta lofliga förehafvande, tvärtom skänka dem allt möjligt understöd och erkännande för denna bragd. Det skulle sedan blifva mycket bättre att omgifvas af riktiga djur än af sådana fän, som människorna i alla fall voro ...

»Du menar icke det du säger,» afbröt Carl Gustaf häftigt, »det du hånar är det bästa inom dig själf. Du finner nöje af att rifva sönder det somen gång var våra skönaste ungdomsdrömmar, våra yppersta tankar. Du minns lika väl som jag, huru vi tänkte och talade den tiden, då världen gick upp för oss i sin härlighet och vi sträckte oss mot denna nya värld med oändlig längtan att famna allt och alla däri. Du hånar människorna, därför att du fruktar för att de skola håna dig.»

»Och du,» genmälde herr Henrik, »du talar så vackert om människorna, men i grunden föraktar du dem lika mycket som jag — ja, kanske mera, ty du kan bara lefva tillsamman med några utvalda — men jag lefver om med alla sorters folk,» tillfogade han cyniskt. — »Du talar om att skänka människorna lycka. Kanske vill du sätta nya tankar i hufvudet på »moster Lindfors» eller på löjtnant Klæs, som äro så innerligen belåtna med höga öfverheten? Eller vill du kanske förmå Norberg med träbenet och halta Greta att styra sina stapplande steg in på en annan stråt än auktoritetstrons breda allfarväg? — Ja, jag skämtar inte, de flesta människor hysa i grunden samma uppfattningssätt, de lefva och dö nöjda i tron på det gamla och bestående och eftersträfva intet nytt. — Så vidt jag vet är drängen Janne den enda du lyckliggjort — med din gamla rock. Han ser förbannadt löjlig ut i den, svänger han inte på sig och tar efter dig, så härom dagen, när jag kom till Lindby och såg Janne påafstånd, trodde jag det var du. — Men jag inser inte hvilken lycka det ligger däri att folket blir likt oss.»

Den skarpa udden i herr Henriks förlöjligande klander träffade Carl Gustafs sårbaraste punkt. Känslan af vanmakt, när det gällde handling, kom honom vanligtvis att gentemot herr Henriks skeptiskt klara syn på saken gripa till ordens vapen, i hvilkas förande han visste sig vara den starkare. Men i det sinnestillstånd, hvari underrättelserna om de stora världshändelserna försatt honom, ville han icke inlåta sig på en af de vanliga dispyterna. För honom stod lifvet i denna stund rikt och helt, sådant det måste lefvas för stora måls förverkligande. Han såg endast den ljusa vägen, som ledde upp mot det mänskliga broderskapets höjder, och glömsk af farorna och hindren, utbrast han med blicken mot det solbelysta landskapet, som syntes genom fönstret:

»Jag vill icke lefva den dagen jag ej mera tror på människornas förmåga att blifva lyckliga — i frihetens välsignade ljus. — Och minns, att aldrig strider någon förgäfves för frihetens heliga sak — vi själfva kunna besegras, men de som komma efter oss, få räkna sig vår kamp till godo.»

En djup tystnad inträdde. Oaktadt hån och motsägelser rönte herr Henrik ett djupare inflytande af Carl Gustafs tänkesätt, än han själf ville tillstå.Med sitt klara, skarpa förstånd insåg han, att Carl Gustaf var en svärmare, en drömmare, som aldrig skulle genomföra några reformer. I större förhållanden kunde han blifvit en folktalare, som eldande och eggande drifvit människorna ut mot stora dåd, ty i hans ord bodde gnistans tändande makt, och bärkraft fingo de af en lefvande tro på framtiden. Men en underlig vilsen fågel var han, som förgäfves här sökte

hemortsrätt, ty på drömmar kunde icke framtiden byggas och gnistor mäktade ej sprida ljus öfver landet.

Medan herr Henrik tyst strök stöfvaren öfver ryggen, stack en tjänsteflicka in hufvudet genom dörren med beskedet att någon ville tala med herrn, och herr Henrik lämnade rummet.

Men hans tankar rörde sig fortfarande kring Carl Gustaf och det förda samtalet. Under inflytande af den stämning vännens ord väckt, kastade han sig vid inträdet i sitt rum på soffan, öfver hvilken hans blänkande jaktredskap hängde med en ståtlig dekoration af ett par väldiga älghorn. Mången mörk stund hade hans finger här legat på bösslåset, färdigt att trycka af. Hvad hindrade honom väl? Han såg upp på vapnen — ett skott — och så tog det slut på eländet och alla de aggande tankarna blefvo tysta. — Sedan skulle man finna honom död här. Han hade icke varit tillräknelig — eller skottethade af våda brunnit af, skulle det heta, så att hela socknen kunde komma till begrafningen. Hvad de skulle äta — och dricka sedan! Alla de stora faten i källrarna skulle slås upp, medan gamla herrar, som själfva i sin ungdom varit stora vildhjärnor, skrymtaktigt talade om dårskapens fruktansvärda följder och ...

Han hörde någon röra sig borta vid dörren. Det var icke stöfvaren, såsom han trodde, utan en kvinna med en schal öfver hufvudet.

»Eva — hur understår du dig — hvad gör du här?» — for han ut, när kvinnan slog schalen tillbaka, så ansiktet blef synligt.

Det var en vanlig ung allmogekvinna, som föreföll hvarken otålig öfver den långa väntan eller sårad af det ovänliga mottagandet.

»Han är sjuk — gossen,» — sade hon. »Jag tänkte få pengar till droppar och litet till mat, medan sjukdomen varar, han liksom inte tål vid att ha det som vi andra.»

Herr Henrik drog tigande ut en skrifbordslåda och grep därur en sedel. Så blef lådan tom, sedeln var dess enda innehåll, men det bekymrade föga herr Henrik, som alltid tog så länge något fanns att taga. Besynnerligt nog kunde han i dag icke bara kasta pengarna till kvinnan och bedja henne draga för fan i våld. Han såg för sig det CarlGustaf talat om. Han såg tusen sinom tusen svarta valkiga arbetshänder sträcka sig upp öfver den torfva de gräfde i och gripa efter något, som äfven de ägde rätt att fordra af lifvet. — »De som komma efter oss, få räkna sig vår kamp tillgodo,» — mumlade han, och vände sig till kvinnan, som stirrade på honom häpen öfver frågan:

»Du säger att han är ett klokt barn?»

Om gossen var klok? Ja, det kunde hon intyga. Läste han inte, så liten han var rent i bok, utan att någon visste huru han lärt sig det. Hela visboken kunde han utantill, så visorna kommo som klart vatten från honom. När klockaren hört läsningen, hade han sagt, att gossen med sådana förståndsgåfvor kanske kunde blifva klockare. Själfva pastorn ...

»Nå, ja,» afbröt herr Henrik kvinnans tal, som porlade fram likt en skogsbäck, hvilken öfvervunnit ett hinder, — »jag har tänkt på saken — jag skall tala med pastorn, gossen måste lära något — gå i skola — få uppfostran — han är nu i alla fall — hur gammal är han?» frågade han otåligt.

»Går på sjette året, fyller sex till Michaëli,» svarade kvinnan. Lärdomen och skolgången gjorde intet intryck på henne i bredd med tanken att hennes barn skulle blifva föremål för ett rådslående med själfve pastorn.»Klockaren sade, att pastorn ...» började hon ånyo.

»Nej, seså, gå nu!» skrek herr Henrik.

Kvinnan drog åter schalen skyndsamt öfver hufvudet, sade adjö, neg och försvann.

Herr Henrik ropade på någon som skulle bära in rakvattnet och lägga fram hans kläder. Det var tid att göra sig i ordning för namnsdagsfirandet hos länsman Ehneroos. Men medan han klädde sig, hördes han halfhögt upprepa: »de som komma efter oss ... de som komma efter oss ...»

Carl Gustaf fann herr Henrik på trappan med hela skaran tjutande, skällande hundar omkring sig. Han snärtade

med en piska till höger och vänster, men de fyrbenta vännerna som visste att slagen icke voro menade att tagas på allvar, fortsatte med ömhetsbetygelserna till stort förfång för husbondens nyborstade kläder. Carl Gustaf, som brann af begär att begifva sig af, ropade med ett försök att öfverrösta hundarnas skall, att klockan var mycket, men herr Henrik, som såg honom iklädd pikéväst, brun frack, tätt åtsittande hvita pantalonger och lackerade skor, gjorde endast en spefull bugning såsom ett erkännande åt denna elegans utan att likvisst upphöra med den vilda leken. Först efter ytterligare en uppmaning af Carl Gustaf att skynda sig utdelade han några kraftiga rapp, som kommo hundarnaatt tjutande draga sig tillbaka, hoppade upp i jaktkärran bredvid den otålige vännen och körde såsom en rasande nedför alléen — — —

När herr Henrik och hans gäst på natten åkte hem, sutto båda tysta. På människors vanliga vis sökte hvardera genom tystnaden föra både sig själf och den andre bakom ljuset. Herr Henrik, som händelsevis blifvit vittne till sammanträffandet mellan Carl Gustaf och Ulrika, hade därvid uppdagat en hemlighet, som låtit det sticka till inom honom likasom af hat mot vännen. Hela aftonen hade han sedan följt Carl Gustaf med en uppmärksamhet, som denne slutligen icke kunnat undgå att varsna och finna besvärlig. Han hade icke druckit och var svårare att komma till rätta med, när den godmodighet vinet plägade skänka honom saknades.

För Carl Gustaf hade allt annat bleknat bort i fru Ulrikas närvaro, till och med glädjen att möta systrarna hade varit ett intet i bredd med sällheten att åter stå vid Ulrikas sida, åter höra hennes glada hälsning och alla hennes små otåliga anmärkningar och infall i anledning af att deras planer med återseendet och försoningen skredo så långsamt framåt. Men med den oändliga förmåga människorna äga att bedraga sig självfva trodde han likvisst att glöden i hans hjärta var den eld, som skulle upplysa världen och att hans dröm om lycka varden stora drömmen om mänsklighetens broderskap. Dock var gnistan blifven strålen i fru Ulrikas öga och drömmen var det svaga hjärtats eviga dröm om lycka för egen del. — — —

Under de båda männens nattliga färd hem genom skogen syntes endast den glimmande glöden i cigarrerna som två små lysande punkter i det stora mörkret.

XV.
Natt och tystnad.

En liten gestalt i nattröja och kort hvit kjol, med ett litet blekt vissnadt ansikte inom den hvita nattmössan sågs upprepade gånger smyga sig ut i förmaket på Lindby. Hon smög på tåspetsarna, icke ett ljud förnams hvarken när hon kom eller gick. Tunn som en skugga stod hon långa stunder vid fönstret och såg ut i den månljusa natten, spejande och lyssnande — så smög hon tillbaka in i gästrummet igen, där den gamle herrn vid hennes sida i sängen snarkade jämt, regelbundet och respektingifvande.

Hon var så rädd att på något vis störa hans hvila, för hvarje gång hon kröp ned under täcket, lyssnade hon ängsligt om andedragen voro lika regelbundna som vanligt. För henne var det omöjligt att sofva, innan hon träffat barnen, som hon hvarje minut väntade hem från länsmansgården. De hadesett Carl Gustaf, de hade hört hans röst, de hade talat med honom, medan hon, som icke orkade fara på besök, som icke — nej, det var icke att härda ut i sängen, hon måste upp igen och fram till fönstret, nu hördes bestämdt ljudet af åkdonen, som närmade sig.

Men när detta ljud visat sig lika bedrägligt, som alla de öfriga ljuden hon trott sig höra genom nattens tystnad, försjönk hon ånyo i sina tankar, sina minnen. Så här i mörkret och tystnaden blef åter den nattliga världen för henne den enda verkliga, den enda, i hvilken hon allt sedan sonens flykt från hemmet, riktigt lefvat. Om hvad som tilldrog sig i denna värld, gick aldrig ett ord öfver hennes läppar. När omgifningen såg henne år efter år blifva allt tunnare och blekare, när läkaren skakade på hufvudet, talade om »vapörer» och föreskref många

läkemedel, anade ingen af dem hvilket öfvermått af kraft denna späda varelse förbrukade under ett sådant lif i tvenne skilda världar.

Så ändtligen! Nu hördes ett ljud genom nattens stillhet — det blef starkare — det närmade sig verkligen — det var åkdonen, som stannade på gården — vindstrappan knarrade sakta under lätta, försiktiga steg.

Nu smög sig den lilla gestalten i hvit kjol och nattmössa varsamt uppför trappan, hon måste sättasig ned och hvila två gånger, innan hon kom upp, men upp skulle hon, upp måste hon.

Å, mamma! — Hur kom mamma hit? — Så förskräckta döttrarna blefvo.

Om de hade träffat Carl Gustaf — huru han såg ut, — huru han mådde? Frågorna och svaren föllo snabbt som strida, uppfriskande regndroppar om våren; alla talade om hvarandra. Carl Gustaf var så ståtlig — så vacker — så god — så öm — han hade hälsat tusenfaldt och sagt, att nu gaf han sig icke mera till tåls, innan han fick omfamna sin mor. — Wilhelmina ömsom skrattade och ömsom grät, medan hon berättade. De andra måste jämt tysta ned henne, — tsss! hvad skulle det icke blifva för ett spektakel utaf, om fadern vaknade. Han låg i rummet där under och skulle säkert komma upp för att se hvad de hade för sig.

Man rörde sig ljudlöst i strumpfötterna, man hviskade och hviskade, det tog ingen ände på alla frågor och svar. I kväll vid festen hos länsmannens hade planen blifvit uppgjord — hyss — rörde sig icke någon därute på vinden? Wilhelmina måste sakta öppna dörren och lyssna hvad det var — se så — stilla! nu knarrade dörren! — Jo, Carl Gustaf skulle komma till Lindby i morgon — i öfvermorgon — i skymningen, när fadern var vid glad och god sinnesstämning — Ulrika skulle sätta sig vid klaveretoch sjunga och spela faderns älsklingsvisor för att göra honom välstämd, ty när han var i stämning kunde han ju både le och tåras. Då skulle Carl Gustaf stiga fram och alla de andra i samma stund förenade bedja fadern att låta det förflutna vara glömdt. Det måste lyckas. Carl Gustaf skulle åter intaga samma plats som fordom i fadershjärtat och i hemmet. Då skulle alla åter känna sig lyckliga och lugna. — Det viktigaste var blott att fadern icke på förhand fick kännedom om den uppgjorda planen, ty detta skulle blifva detsamma som ett säkert misslyckande. Hans hjärta måste tagas med storm, han måste öfverraskas, röras vid åsynen af sin återvände son. Men fru Ulrika fruktade för att hemligheten icke skulle kunna bevaras, hon fruktade för att moster Lindfors ... Den gamla frun var visserligen alldeles intagen af Carl Gustaf, men hennes vördnad för sektern kände inga gränser, och det låg i hennes natur att alltid gifva den rätt som hon sist talade med.

Ja, ja, det var bra såsom barnen bestämt, och afgörandet fick icke längre uppskjutas, med Guds hjälp skulle allt ännu gå lyckligt. Det lilla bleka vissnade ansiktet inom den hvita nattmössan hade ett spändt förväntansfullt uttryck, all den flämtande lifskraften samlade sig i ögonens feberaktiga glöd. — Och återigen måste hennes döttrar berätta hvadCarl Gustaf sagt, huru han varit klädd, huru han sett ut, — den gamla frun tröttnade icke att lyssna liksom barn aldrig nog ofta höra den sagan om igen, där deras drömmar få lefvande lif.

Matta strimmor af dagen kunde redan skönjas, när ljudlösa gestalter i tunna hvita dräkter smögo öfver vinden. Endast vindstrappans sakta knarrande lät ana att de icke voro skuggor, som flydde för ljusets ankomst.

Sedan den gamla frun försvunnit in i gästrummet, stod fru Ulrika kvar i det stora ödsliga förmaket. Hon såg genom fönstret, huru tunga dimmor lägrat sig öfver ängarna, huru alla föremål blefvo otydliga och utan form i det färglösa grå ljuset, hon tyckte sig känna, huru den fuktiga osunda luften trängde in i rummet. En rysning genomilade henne, när hon stod där ensam med sina underliga tankar. Förr hade tankarna aldrig fått makt öfver henne ... men allt var nu så olikt mot förr ... Hon var rädd för tankarna ... formlösa voro de som dimmorna därute ... Voro tankar synd? Måste hon undfly dem? ... Hon tog i låsvredet till sängkammardörren, men drog åter häftigt handen tillbaka, som om hon bränt sig.

Förmodligen uppkom därvid något buller, ty det lilla bleka ansiktet stack åter ut genom dörren till gästrummet.»Är du där Ulrika — har du ännu icke lagt dig?»

Det gamla ansiktet hade ett lyckligt hoppfullt uttryck. Ulrika iakttog det. — Andra kvinnor hade lefvat ett långt lif af försakelse, flög tanken genom hennes hufvud. Hon nickade hastigt till god natt och gick in i sängkammaren.

—

Br-r! Sekterns lynne var liksom vädret i april. Den gamle herrn hade blifvit störd i natt, hvad som oroat honom visste han icke själf, men där hade icke varit tyst och stilla i huset såsom vanligt — naturligtvis, när fruntimren voro ute och roade sig till ljusan dag. — Medan hans döttrar sprungo fram och åter för att utföra hans befallningar, lät han dem förstå att man aldrig kunde vänta sig något godt däraf att fruntimmersnycker uppfylldes.

Lyckligtvis kom löjtnant Björnram redan i god tid på förmiddagen uppåkande på gården. Han skulle köpa potatis, hvilket gaf sektern det oväntadt välkomna nöjet att mot »det välborna nötet», som han benämnde löjtnanten, framslunga en beskyllning för dålig hushållning. Aldrig kände sig sektern belåtnare än när han fick tala om landthushållningen och nöjet blef dubbelt, om misshushållningen kom på tal. Ju hetare löjtnanten högg omkring sig på måfå, ju ifrigare han till sitt försvar affyrade hela salvor af eder, desto mera logiskt och bindandebevisade sektern att en sådan hushållning som löjtnantens ledde till en säker ruin. Och när han slutligen höll den stackars löjtnanten fången i sin spetsfundiga bevisföring liksom en klok spindel fångar en dum surrande fluga i sitt nät, steg den gamle sekterns humör tills det blef likt strålande aprilsolsken.

Väl var att den gamle herrns uppmärksamhet sålunda blef afledd från hvad som försiggick omkring honom, eljes hade han knappt kunnat undgå att lägga märke till en hemlighetsfull oro i huset, liksom en fortsättning af den nattliga ofriden. Man hviskade, talade halfhögt och tystade ned hvarandra, man sökte på allt vis dölja att något upptog tankar och sinnen och gjorde det därför så mycket mera uppenbart.

Frampå förmiddagen sågs sektern styra sina steg ned till mangelrummet.

Rätt så! — Just så ville den gamle herrn se sina barn. Ann-Sofie och Wilhelmina hade gått dit för att hjälpa Ulrika och Lovisa med manglingen. Det rena hvita linnet veks, slätades och lades på stocken, medan Ulrika och Ann-Sofie växelvis drogo den tunga mangeln.

»Driftighet och omtanke — det har alltid varit mitt ordstäf,» sade den gamle herrn, i det han slog sig ned bland de flitiga arbeterskorna. »Ingen onyttigflärd, intet prål med onödiga kunskaper, bara arbete, ihärdigt anspråkslöst arbete, det skall vara mina döttrars uppgift, därmed böra de förnöta sin dag, och när dagen är förliden ödmjukt tacka Gud för dess möda.»

»Kan man nu tänka sig,» fortfor han, »en större dumhet än den min syster Carolina gör sig saker till. Hon och hennes man ha varit resta till Åbo för att placera sin dotter — i en pension. Bevisar icke detta härliga och upplysta grundsatser af en präst! Och hvad skall man tänka om en prästmor, som ej har nog vett och duglighet att hemmavid uppfostra en rättskaffens prästdotter! Hvad vill man göra af en sådan flicka? Jo, en tidehvarfvets bortskämda docka. Hvad vill man låta henne lära i en sådan pension. Fåfänglighet — idel fåfänglighet för en flicka i hennes position. Ve, att dumheten är så stor och förståndet så litet, att en far och mor så föga förstå värdera det rena barnahjärtat, dess oskuld och goda böjelser! För att få det bortskämdt, dess seder befläckade, dess oskuld kränkt, för man det oskyldiga offret i en pension. Kan man inte rodna af harm vid tanken på en sådan onaturlighet!»

Döttrarna hörde på utan att föranledas till motsägelse. Den tystlåtna Ann-Sofie godkände obetingadt sin fars stränga principer, och dentanklösa Wilhelmina nöjde sig vanligtvis med ett tyst kringgående af den allsmäktiga faderliga viljan, fullkomligt tillfreds blott ingen upptäckt följde. Men på fru Ulrikas kinder hade färgen kommit och gått. Med hemlig skräckfylld glädje tänkte hon på den stundande händelse, som för en gång skulle bryta denna allsmäktiga vilja, och under inflytande af denna tanke utbrast hon häftigt:

»Det är dock godt att kvinnorna få lära något.»

Oppositionen kom oväntad, men när den gamle herrn var vid godt lynne tog han oföränderligt allt misshagligt såsom skämt. Med en underström af ironi svarade han:

»Nå nå, min söta Ulrika, skall också du göra invändningar? Hvad har du här borta på den lugna landsbygden med

tidens fåfänglighet att skaffa. Öfverlämna du åt din gamla svärfar domen öfver hvad som är rätt och orätt och var nöjd att du ej behöfver bry din hjärna med sådant.» Han nöp sin svärdotter i kinden, i det han steg upp för att gå.

Men hvad hade kommit åt Lovisa, frågade han. Hon hade blifvit både blek och mager här på landet; vantrifdes hon eller kanske gjorde kärlekssorgen kinden smal och hvit?

Sedan han sålunda riktat de öfrigas uppmärksamhet på Lovisa, som blifvit blossande röd, lät han höra sitt lilla torra skratt och förklarade atthan med stor saknad skildes från sina kära flickor — allihopa. Men han kunde icke lämna mamma ensam längre. Hon hade varit orolig hela morgonen, han begrep icke hvad som gick åt henne, ögonen glänste och i stället för att som vanligt sitta stilla, sysslade hon med allt möjligt. Han hade fruktat för ett nytt anfall af sjukdomen, men hon hade sagt, att hon icke på länge mått så väl som i dag.

Fru Ulrika drog mangeln så våldsamt, att Ann-Sofie på den motsatta sidan nästan föll framstupa och skrek till af förskräckelse.

»Spara dina krafter Ulrika,» sade den gamle herrn muntert, »i kväll vill jag höra musik.»

När han lämnat rummet, utbrast Ulrika:

»I kväll är tiden inne.»

Om en stund gick ett bud öfver till Henriksberg. — Och inne i gästrummet på soffan mot den hvita kudden lyste ögonen i det lilla vissnade ansiktet med all den glöd hoppet kunde inblåsa i en flämtande, slocknande lifsgnista.

XVI.

Eld.

Tiden var redan liden fram på eftermiddagen mot skymningen, medan alla i förmaket väntade på att höra fru Ulrika sjunga. Hon var ännu i mjölkkammaren men skulle snart få arbetet undan, förmodade Lars Peter, som själf gick ut och in.

Sektern hade i forna tider i Stockholm varit mycket intresserad af musik och till och med själf blåst flöjt, ehuru denna konst, liksom allt annat han fordom älskat och sysselsatt sig med, numera uppslukats af det allenarådande intresset för landthushållningen. Dock hörde han fortfarande gärna då och då litet musik och var, som han sagt till Ulrika, denna afton särskildt stämd härför. Han väntade med otålighet hennes ankomst och hade i god tid kallat alla samman i förmaket, ty han önskade, han fordrade att få dela sina nöjen med sin familj, sadehan. Men som oftast gingo hans blickar öfver till soffhörnet, där den gamla frun satt — han kunde icke begripa hvad som gick åt mamma i kväll.

Äfven för öfrigt härskade en oro, som i högsta måtto irriterade den gamle regelrätta herrn. Lars Peter gjorde sig jämt något ärende ut, och Wilhelmina fjäskade oupphörligt fram och åter i rummet, utan att någon orsak kunde upptäckas, hvarför hon gjorde det. Fadern gaf sitt ogillande tillkänna: han hade aldrig af sin dotter väntat en sådan missaktning som att hon icke hörde på, när han talade om huru visorna fordomdags sjöngos till ackompagnement af flöjt. Wilhelmina slog skuldmedveten ned ögonen och lyssnade en minut andäktigt huru fadern gnolade en melodi, medan han angaf takten med pipskaftet, men nästa stund var hon åter i rörelse, lik en fången fågel, som rastlös hoppar från pinne till pinne. Hvad hon egentligen hade för sig, det visste hon icke själf, hon visste bara att hon omöjligt kunde sitta stilla, medan hon väntade på Carl Gustafs ankomst.

Plötsligt störtade fru Ulrika in — »Rian brinner, nyåkersrian brinner!» ropade hon.

Lars Peter sprang ut. Han ringde i matklockan för att kalla folket samman och de vanliga klockslagen ljödo hemska och ångestfulla vid denna ovanliga timme. Så bar det af till den brinnande rian för att bärga hvad som

möjligen stod att rädda.Carl Gustaf, som just varit på väg från Henriksberg till Lindby, hade från landsvägen sett elden slå ut genom en glugg i rian, han hade skyndat dit och sålunda varit en af de första på brandstället. Alla som kommo tillstädes, bildade kedja med vattenhinkarna för att raskt få vatten upp ur den närbelägna bäcken. Men arbetskrafterna och redskapen voro få och bristfälliga och den långvariga torkan hade låtit bäcken nästan sina ut, så elden grep omkring sig med rasande fart, tills snart hela byggnadslängan stod omhvärfd af lågorna. De skröpo ut genom springor, gluggar och dörrar, de slickade girigt upp längs väggarna, dansade utmed takkanten och foro fräsande uppåt det halmtäckta taket. Däruppe tog elden först riktig fart. Gnistorna sprutade ut ur flammorna och stego mot skyn som stora eldkvastar, hvilka brusto sönder, smulades och hvirflade omkring såsom otaliga lysande punkter i den tjocka kväfvande röken. Och när taket störtade in, slungades brinnande sädeskärfvar högt upp i luften där de fräsande drefvos fram af vinden.

I kedjan med vattenämbarna hade Carl Gustaf och fru Ulrika kommit att stå bredvid hvarandra. De hade icke växlat ett ord, ty eldens dån och ropen omkring dem öfverröstade allt tal, och brådskan med de fyllda och tomma ämbarna påkallade deras uppmärksamhet, men hvardera genomträngdesaf lyckan att veta den andra i närheten. Liksom vinden dref upp elden, så hade skilsmässan kommit deras känslor att slå upp i full låga. Medan vattenämbarna sändes fram och åter, berörde deras händer hvarandra. Först snuddade Carl Gustafs hand vid fru Ulrikas; nästa gång grep han tag i den; sedan upprepades detsamma hvarje gång. De glömde att de voro länkar i kedjan, de tyckte sig stå ensamma, han och hon, medan elden kastade öfver dem sitt heta blodröda sken. Nu låg icke liksom den vackra kvällen vid skogssjön varmt strålande solsken öfver två lyckliga människoanleten, hvilka undrande blickade ned i känslans okända djup, nu slog lidelsens förtärande flamma glödhet upp i dem. — —

Hos det gamla herrskapet, som stannat kvar därinne, medan de unga skyndade ned till åkern, väckte branden stor ängslan och oro. Sedan den gamla frun något återhämtat sig från den första förskräckelsen och lagt sig att hvila på soffan igen, begaf sig sektern upp på vinden för att bättre iakttaga eldsvådans förlopp. Den branta trappan kändes mycket mödosam för hans styfva ben, men det låg icke i den gamle herrns natur att afstå från ett en gång började företag. När han ändtligen kom upp, gick han in i ett af vindsrummen, följd af »moster Lindfors», som pustande och stönande efter ansträngningen i trappan, med en massa små förskräckta utropoch afbrutna, oafslutade meningar beskärmade sig öfver olyckan.

Den gamle herrn gick fram till fönstret i det halfskumma rummet och därvid föll hans blick händelsevis på bokhyllan, som var fylld af böcker. Denna ovanliga syn i ett hem, där en bok var en sällsynthet, väckte hans uppmärksamhet. Nyfiken tog han en af böckerna för att i det döende skymningsljuset granska den. Pärmen föll upp och han läste skrifvet på första sidan namnet: Carl Gustaf Ehrendt. — Den gamle ryggade tillbaka liksom för ett slag. Med darrande händer plockade han ned från hyllan den ena boken efter den andra. Samma namn stirrade från dem alla emot honom.

Nu förstod han! — Nu begrep han orsaken till all oro, all hemlighetsfullhet, som han icke kunnat undgå att lägga märke till. Inom få ögonblick hade han med sina frågor förmått »moster Lindfors» till en bekännelse om hvad som här försiggått. Men när han efter en stunds tystnad och begrundande åter vände sig till den gamla frun för att få ytterligare besked i saken, fanns hon icke mera i rummet. Ehuru hon visserligen var öfvertygad om att sektern alltid hade rätt, greps hon dock, sedan hon yppat hemligheten, af en dunkel aning om att ett ansvar härför hvilade på henne. Men i fall det gällde att stå till svars för sina ord, brukade den gamlavälvilliga frun, som alltid ansåg att den hon sist talade med hade rätt, helt enkelt förklara att »*hon* ingenting sagt». Och när hon såg sektern i högsta grad upprörd stirra mot böckerna på bordet, passade hon på att draga sig ur spelet genom att smyga sig bort.

Hos den gamle mannen steg vredens våg allt högre. Först hade han förnummit en underbart vek känsla vid åsynen af det namn, som under åratal icke gått öfver hans läppar och varit bannlyst ur hans hus. Men endast i första ögonblicket kände han det så; ju mera han besinnade huru hans barn handlat mot honom, dess mera öfverväldigades han af vrede. Den aldrig kufvade själfhärskarnaturen kräfde ut sin rätt. Man hade trotsat hans vilja ... man hade fört honom bakom ljuset ... böckerna, denna nya tids böcker, som han af hjärtat hatade, hade smugglats in i släktens hem, som han byggt fast och starkt ... De nya samhällsvådliga lärorna skulle störta hans

verk ... Det lugn han under åratal tillkämpat sig, skulle åter störas ... nya strider följa ... Nej, ett sammanträffande måste till hvarje pris afstyras. Hade han icke köpt sin ålderdoms ro genom arbete och försakelse? Kunde han icke kräfva lugn såsom den rättmätiga lön, lifvet var honom skyldigt?

Kanske gömde sig ock en hemlig fruktan för det oberäkneliga i människonaturen bakom den gamle mannens hastigt fattade beslut att genast gåned till åkern, för att hindra ett sammanträffande med den återvände sonen, ställa Lars Peter och Ulrika till ansvar för deras svek, betaga dem lusten till ett nytt försök, och därefter begifva sig hem till Östankärr ännu samma kväll. — —

Sedan elden helt och hållet fått väldet öfver den brinnande rian, hade hvarje försök att släcka blifvit uppgifvet. Endast några sotiga män, som sprungo fram och åter för att akta på bränderna, hvilka nu och då slungades ut, rörde sig som svarta silhuetter mot den lysande bakgrunden. De öfriga hade dragit sig ett stycke längre bort på vindsidan, där de utan att besväras af hettan och röken kunde följa det ståtliga skådespelet till slut. Dit kom äfven Lars Peter svettig och sotig. Han sade något om olyckan, hvilken han dock märkvärdigt nog bar med större lugn än de vanliga små motgångarna. Men plötsligt tystnade han och stirrade förfärad förbi den han talade med.

Där stod hans far och framför honom Carl Gustaf, belyst af det flammande eldskenet, såsom hade det varit klaraste dag.

Ett ögonblick rådde djup tystnad, endast lågornas sprakande och dånet af en fallande bjälke hördes.

»Fader,» utbrast Lars Peter med darrande stämma, »det är din son — det är Carl Gustaf.»

»Nej, nej!» skrek den gamle mannen, »jagkänner ingen med det namnet! En gång ägde jag en son, som hette så, och som jag älskade mer än mina öfriga barn, men likt ett vilddjur sönderslet han sin faders hjärta ... Jag vill aldrig se honom mera ... Jag vill ha lugn och ro på min ålderdom ... Men ni,» — vände han sig till de kringstående, — »ni ha velat öfverrumpla mig, handlat oärligt mot mig. Det har jag sannerligen icke förtjänt — jag vet allt hvad som försiggått här bakom min rygg.»

Medan de öfriga stodo stumma af förskräckelse, kastade sig fru Ulrika ned på knä. Liksom en lifdömd ber om nåd, bad hon fadern låta det framfarna vara glömdt och återgifva sonen en plats i fadershjärtat och i släktens hem.

Den gamle mannen betraktade henne ett ögonblick misstroget, skarpt och forskande. — »Tag vara på din hustru, Lars Peter,» vände han sig till sonen, »tag vara på henne, säger jag dig ... så beder en kvinna endast för någon som är henne kärare än lifvet.»

Sedan gick han fram till sin äldsta dotter och tog hennes arm. — »Kom, Ann-Sofie, kom Wilhelmina, så snart hästarna blifvit förspända, reser jag hem ... De som handlat så mot en dygdig far, få stå till svars inför Gud.» — — —

Det var så tyst, som om huset legat utdödteller försjunket i djup sömn efter den brådskande afresan. När Lars Peter kom in i förmaket för att söka Ulrika där, gick han på tå, som om han varit rädd att störa någon sjuk eller döende, och talade med lågmäld röst om sitt beslut att genast resa efter till Östankärr. Kanske skulle under färden i den stilla månljusa natten faderns sinnesuppror lugna sig, så att Lars Peter kunde komma till tals med honom i morgon, — ty nu hade ju ingen tillåtits yttra ett ord. Det gällde bara att handla, innan det blef för sent.

Och Lars Peter gick ut igen, utan att fru Ulrika sagt ett ord till svar.

Uppe i vindskammaren stod Carl Gustaf färdig att begifva sig bort. Bort måste han smyga från detta hus än en gång som en tjuf om natten ... Bort, så långt att aldrig ens ljudet af hans namn mera skulle nå fram till det stället af jorden, som en gång varit hans hem. Alla andra tankar, alla planer och önskningar hos honom hade vikit för den enda fruktansvärda vissheten att han älskade sin broders hustru och därför måste bort från sin broders hem. Han kunde icke mera föra sig själf bakom ljuset i den tron att han här arbetade för de mångas lycka och de förtrycktas rätt. Hans enda tanke, hans enda önskan var — broderns hustru. Den gamle mannens skarpsinniga ord hade ställt honom och Ulrika nakna inför hvarandra — därförmåste han bort. Blodet sjöd i hans ådror, det bultade i hans tinningar ... Bort! Bort! ringde det liksom med klockors klang öfver döda människor.

Han öppnade dörren och lyssnade. Allt var tyst, liksom utdödt där nere. Varsamt smög han fram öfver vinden nedför trappan. Han hörde icke en snyftning, som kom från en mörk vrå vid den andra vindskammardörren. Han såg icke, huru en liten kvinnogestalt, som eljes höll sig så stolt och stram, satt nedhukad därborta i det täta mörkret, huru hon böjde sig ännu djupare när han gick förbi, krökte sig så lågt, som om hon intet högre önskat än att böja sig ända ned till jorden för hans skull. Han såg det icke, ty människorna akta det föga värdt, som de icke måste kämpa sig till.

När han kom ned i förstugan, varsnade han ute på gården i månskenet kärran, som blifvit förspänd för de resandes saker, men kvarlämnats såsom obehöflig. I den ville Carl Gustaf kasta sig upp och försvinna utan att lämna spår efter sig liksom vinden försvinner i natten.

Men i det han skulle smyga förbi förmaksdörren, såg han inne i rummet fru Ulrika och stannade obeslutsam. Hon stod vid fönstret där månskenet föll in som en bred ljusväg öfver golfvet. Högrest och kraftfull var hennes gestalt, sådan Carl Gustaf mången gång beundrat den. Skulle han icke en enda gångännu se in i hennes strålande ögon, trycka hennes trofasta hand, höra hennes goda, glada ord? — Blott en enda gång? Var det för mycket begärdt af honom som hemlös måste ut i det mörka, stormiga lifvet?

Fru Ulrika, som stått orörlig, vände sig om, och i samma ögonblick var han vid hennes sida, slöt henne i sina armar, och öfverhöljde hennes hufvud med sina kyssar.

»Du följer mig, Ulrika!» jublade han ... »Jag ser, att du följer mig, du kan icke mera stanna här, när jag är borta ... Har du hört folket tala om människor, som äro »maktstulna», huru de intet förmå, huru de förtäras af sina egna tankar, huru de tvina bort och dö, om icke en klok kvinna råder bot på sjukdomen? Sådan är jag, Ulrika ... sådan har jag varit allt sedan jag kom hem. Men nu vet jag, hvar hjälpen finns. Du är klok, Ulrika. Du ser ut mot lifvet med fröjd, Ulrika ... Jorden är stor, den är full af glans och härlighet för oss två ... Kom ... kom genast. Där ute väntar hästen, du sätter dig upp vid min sida ... så är lifvet vårt och vi besitta jorden!»

Hans lidelsefulla tal afbröts af ett svagt rop från kammaren bredvid: »Mamma!» ljöd det ... »Mamma!»

Fru Ulrika hörde det icke, Den smärta hon erfarit, när svärfaderns ord blottat hennes lönligaste tankar, hade varit lik ett slags stum öfverraskning.Nu vid Carl Gustaf tal tycktes det henne som om alla hennes fagraste ungdomsdrömmar stigit fram och gycklat omkring henne med tusen löften om det som var stort och dristigt och skönt i världen. Hans armar, som omslöto henne, skulle lyfta henne upp och bära henne ut mot framtidens och lyckans underfulla, obekanta land ...

Då ljöd åter den späda rösten med ett förfärans rop, halfkväfdt af ångest: »Mamma, mamma!»

Fru Ulrika lyssnade ... hvem ropade henne?

»Mamma, mamma!» jämrade barnrösten.

Hon slet sig lös ur det famntag, som hållit hennes kropp och själ fångna. Inne i sängkammaren i sin lilla bädd bredvid den breda tvåmanssängen stod Carl Fredrik upprätt med feberblossande ansikte. Fru Ulrika hade glömt barnen. Den lille gossen, som smugit sig efter stort folk till brandstället, hade återvändt hem och somnat in på sängen i våta skor och kläder, utan att modern tänkt på honom. Nu var den hemska sjukdomen där med den kväfvande andnöden, som skulle strypa honom. Med blixtlik klarhet stod det för fru Ulrika att hennes barn skulle dö. Han måste dö för hennes synd skull ... Ty synd, intet annat än synd, hade alla hennes tankar varit i långa tider — det förstod hon nu.

»Vik hädan, frestare!» ropade hon förfärad till Carl Gustaf, som följde henne.När han såg henne på knä framför sängen, omslutande med sina armar den lilla gestalten, som ångestfullt hängde sig fast vid henne för att söka hjälp, slog han händerna för sitt ansikte. — Och strax därpå försvunno hofslagen af en bortilande häst i nattens tystnad.

»Hjälp!» ropade fru Ulrika inne i sängkammaren. »Hjälp, han kväfs!»

Då lösgjorde sig ur den mörkaste vrån i förmaket en skugga, som i månljuset vid fönstret visade sig vara en man. Den mannen hade alltid i sina tankar ställt fru Ulrika på ett altar högt öfver sig själf och alla andra människor, och till henne hade han sett upp ur all den synd och skam och förnedring han själf lefde i. Han hade stigit öfver tröskeln till förmaket i samma stund Carl Gustaf slöt Ulrika i sina armar, och hade varit färdig att kasta sig öfver honom och dräpa honom, som han förr kallat vän. Men uttrycket, som han såg i fru Ulrikas ansikte, höll honom tillbaka. Ty det uppenbarade för honom att också hon var en svag människa, som led och ängslades och behöfde skydd. Den synen verkade på honom med kraften af en upprättelse. Orörlig blef han stående kvar i den mörka skuggan.

Herr Henrik hade enligt aftal kommit för att blifva vittne till försoningen mellan Carl Gustaf ochhans far. Nu när fru Ulrika ropade, var det herr Henrik, som stod vid hennes sida. Hans händer voro lätta och mjuka som en kvinnas, när han tog den lille gossen i sina armar; han var rådig och påpasslig, när andnöden och den skarpa hostan hotade med att kväfva barnet, och aldrig hade fru Ulrika trott att någon kunde färdas så snabbt mellan Lindby och kyrkbyn, som herr Henrik gjorde, när han for efter läkemedel.

Men när hon på morgonen, sedan faran var öfverstånden och Carl Fredrik somnat, ville tacka herr Henrik för all den hjälp och tröst han skänkt henne i denna förtviflans natt, var han försvunnen. Och mången dag förgick, innan han åter visade sig på Lindby.

Det som hände på Lindby den gången, förblef ingen hemlighet, ty alltför många ögon och öron hade varit vittne till hvad den gamle sektern sagt och gjort. Halta Greta, som bodde bredvid landsvägen, sade sig hela natten oupphörligt hört hästar spränga förbi, men, när hon skyndat till fönstret, hade hon ingenting sett och det väckte hos henne tvifvel om att hästarna varit riktigt vanliga hästar. När hon sedan i morgongryningens första obestämda ljus åter såg någon köra förbi, så gnistorna yrde om hästhofvarna, då förstod hon hvem som varit ute den natten. Och när hon på morgonen fickkunskap om gamle sekterns hastiga hemresa och magister Carl Gustafs plötsliga försvinnande från gården, hade hon den triumfen att se sina förutsägelser till punkt och pricka gå i fullbordan. Carl Gustaf hörde till dem i släkten, som kommo och foro och aldrig kunde få någon varaktig stad; lärdomen hade förvridit hufvudet på honom, liksom fordom på Peter och summan af saken blef att gamle sektern nu som alltid hade haft rätt.

På Henriksberg tilldrogo sig samtidigt icke mindre märkvärdiga händelser. I daggryningen hade herr Henrik kommit hemåkande. Hvar han hållit till hela natten, visste ingen, men hvit var han i synen som ett lärft, medan ögonen glödde likt eldkol i det bleka ansiktet. Han gick rakt in i matsalen, där dryckesbordet blifvit dukadt kvällen förut, och sopade med ett enda tag bordet rent, så glas, krus och buteljer susade om öronen på dryckeskämparna, hvilka somnat in på soffor och golf.

Förfärade öfver ett sådant brak och larm, och yra och förvirrade af allt drickande, rusade de upp och ropade att domens timme slagit. Det var det sista de hade att säga på Henriksberg, ty fem åkdon höllo, som herr Henrik befallt, framför trappan och förde dem bort. Sedan dess satte de aldrig mera foten inom det huset.

XVII.

Hvardag — söckendag.

Dagarna kommo och dagarna gingo, tillsamman utgjorde de bara liksom en enda lång arbetsdag. Tiden förrann utan att synas lämna spår efter sig, människorna stirrade med blicken mot jorden, fjättrade likt slafvar vid torfvan, som skulle föda dem, de buro dagens tunga och hetta och kände all arbetets förbannelse.

På Lindby blef aldrig mer Carl Gustafs namn uttaladt, ty det gifves varelser och ting så farliga att nämna vid

namn, att den som ordar om dem, drager olyckan öfver sig och andra. Numera oroades Lars Peter aldrig af andra tankar än dem som rörde det gamla välkända arbetet, han såg intet annat än jorden vid sina fötter och hörde intet annat än dånet från såg och kvarn, från loge och brygghus. Han var belåten såsom det nu blifvitställdt. Molnet, som kunnat hota hans äktenskapliga himmel hade ju dragit bort med Carl Gustaf, och sedan Lars Peter en gång gjort bot och bättring inför fadern, böjde han sig helt och hållet för dennes starka vilja och lät icke mera narra sig att lyssna till sin hustrus invändningar. Medvetandet om att hans eget och familjens lugn och välstånd sålunda bereddes, nedtystade numera hos honom hvarje tanke, som hotade att bringa oreda i hvardagslifvets lugna gång.

Däremot hade fru Ulrikas öra blifvit så fint att det urskilde ljud, som andra icke förnummo; hennes öga hade blifvit så skarpt, att det kunde skåda sådant, som för andra var fördoldt. Men att se och höra mer än andra, är detsamma som att lida mer än de. Det Ulrika nu för tiden såg, var hvarken gladt eller godt, mest var det omgifningens fel och svagheter, som trädde i dagen för henne.

När Lars Peter vandrade kring sina ägor, kastade han alltid i förbifarten en nyfiken blick öfver till grannens. Aldrig hade han kunnat drömma om en sådan förändring, som där försiggick. Henriksbergs vanvårdade fält grönskade åter och fyllde med skördar de tomma ladorna och riorna; dess stora skogar, som förr blifvit sköflade och i utbyte mot dryckesvaror sändt sina skatter till staden, fingo åter växa orörda; de rika fiskevattnen, som fordom varitlämnade öppna för hvar man, skiftades och betalade skatt till gården. I socken begynte man rent af få en hög tanke om herr Henrik såsom jordbrukare. Ju högre denna allmänna aktning steg, dess större blef ock det allmänna bekymret öfver att den gamla ätten i Finland skulle utslockna med honom och det präktiga fideikomisset öfvergå till en gren af släkten i Sverige. Ty herr Henrik förblef ogift, trots alla ihärdiga och uppfinningsrika försök att bringa honom på bättre tankar. Lika fylldt af gäster som Henriksberg förr varit under dryckeslagens tid, lika tomt och tyst förblef det sedan. Endast en gång om året, på ägarens födelsedag, upplät den gamla herrgården enligt åldrigt gästfri god sed sina dörrar för allt socknens herrskap, då ingen, som bara kunde röra sig ute, underlät att infinna sig. Den dagen dignade borden under rätternas öfverflöd, källrarna sände ut sina oförfalskade varor ur de gamla solida faten och alla gästerna gingo mätta och nyfikna omkring och beundrade de gamla möblerna samt växthusens och trädgårdens härligheter. Från denna trädgård och detta växthus, som praktiskt och förståndigt folk aldrig kunde underlåta att strängt ogilla, härstammade de utsökta blomsterbuketter, med hvilka herr Henrik på bestämda namnsdagar regelbundet uppvaktade några af socknens damer och därigenom alltjämt sades hålla en hoppets gnista vid lif hos en och annan af de ogifta mottagarinnorna.Dock förärades till ingen så vackra buketter som till fru Ulrika. När blommorna kommo till Lindby, skämtade fröken Lovisa med ett blekt löje öfver att sådana buketter nästan kunde liknas vid en kärleksförklaring, men ingen fäste eljes någon betydelse vid blomstersändningen, ty herr Henrik hade alltid varit ansedd för en högst egenartad person, som kunde tillåta sig hvad han behagade. Fröken Lovisa afsåg också med sitt yttrande endast att taga hämnd på herr Henrik för allt det gyckel han jämt dref med henne.

Den förändring, som försiggått på Henriksberg, var ett ständigt ämne för Lars Peters begrundande. Det blef nästan en vurm hos honom att gå och snegla öfver till grannens ägor och beräkna hvad en sådan landthushållning i stort kunde inbringa, och därvid kände hans förvåning öfver att herr Henrik verkligen åstadkommit detta, inga gränser. Men så snart fru Ulrika hörde honom tala härom, bestred hon hans åsikt. Så klok som herr Henrik var, kunde man af honom vänta hvad som helst, bara man använde sina ögon till att se och sitt förstånd till att döma med, påstod fru Ulrika spotskt.

Nu för tiden sade hon alltid emot Lars Peter. Hon hade blifvit otålig, nyckfull och trätgirig. Hennes tankar liknade stora svarta fåglar, som med hvassa näbbar och klor riktade hugg och slag motmannen; allt ledsamt och obehagligt, som hände, lade hon honom till last.

Värst blef det, när gamle sektern kom till Lindby eller Lindbyborna reste på besök till Östankärr. Den gamle herrn kunde icke förlåta sin svärdotter att hon velat trotsa honom, och emedan hon stått högt i hans gunst, blef fallet desto djupare. Hon åter kunde icke glömma det hugg den gamle riktat mot henne, ty en kvinna tillgifver aldrig att hennes hjärtas hemlighet lägges i öppen dag för allas blickar. Sålunda hade det redt sig till kamp på

fullt allvar mellan gamle sektern och fru Ulrika. Aldrig nämndes ett ord om det framfarna, man måste låtsa som om ingenting händt eller allt blifvit glömdt; men i själfva verket låg minnet af gjord och liden oförrätt kvar och gräfde upp alla de fula, stygga tankar människohjärtat kan gömma, och de formades ut till ord och uppsåt, hvilka lades i bakhåll för att brukas, när tillfälle blott gafs. Striden mellan svärfadern och fru Ulrika fördes med tusen fördolda afsikter att såra och förödmjuka, att klandra och trotsa. All denna ofrid, detta gnat och kif, gjorde lifvet så ömkligt smått och fult, sinnet så tungt och tankarna så hårda och bittra.

Dagens arbete lämnade föga tid öfrig för dessa onda, mörka tankar, men när i skymningen dagens sysslor blifvit ändade, och kvällens göromål ännuicke tagit vid, då var deras tid inne. I skymningen stod fru Ulrika alltid vid fönstret i förmaket. Där lefde hon i minnet om allt hvad som händt den märkvärdiga sommaren, då luften varit fylld af sol och ljus, då tankarna hos henne vaknat till lif och känslorna sökt sig upp ur hjärtats underfulla, okända djup.

Det är mycket lättare att i ett afgörande ögonblick fatta ett stort beslut, än att sedan uthärda dess följder under långa grå hvardagar. När fru Ulrika stannade kvar hos sitt sjuka barn, tycktes henne plikten lätt, nu var den blifven till en tung börda. Under hvardagslifvets tryck grumlades det som varit ljust, rent och starkt i hennes känslor; det som varit dristigt och stort i hennes drömmar krympte ihop, och hennes sinne fylldes af ömkliga uppsåt och små själfviska önskningar.

Barnen fingo lära sig gå på tå och tala sakta, när mor i skymningen hvilade vid fönstret i förmaket. Hon ville icke blifva störd, hade de hört, och aktade sig noga för att öfverträda tillsägelsen, emedan de kände till ohörsamhetens följder.

Men när kvällsysslorna åter kallade fru Ulrika ut, visste hon att lifvet var endast slit och släp och att arbetet blifvit satt på människan till en förbannelse.

XVIII.

En hvar på sin post.

Utöfver Europa flög en hemsk främmande gäst med dödens svärd i sin hand och de förfärliga svarta plågorna i sitt följe. Från Indien hade eröfraren satt sig i rörelse för att göra sitt triumftåg öfver jorden, listens och våldets allhärjartåg. Hvart än han kom, blefvo land och riken honom underdåniga. Han steg öfver den kinesiska muren och nådde fram till Peking; han tog det vida Sibirien utan möda; med den brännande solen såsom bundsförvant härjade han längs Afrikas kuster. Det stora ryska riket upplät utan motstånd sina portar för honom, Moskwa trampade han under fötterna och med sitt gissel fällde han de i Polen för friheten kämpande skarorna till jorden.

Straffet för alla samhällets synder lät han gå ut öfver den stora okunniga massans hufvuden. Därfattigdomen rådde i all dess nakenhet och ohygglighet, där människorna lefde hopgyttrade i de stora städernas fattigkvarter och i jordvåningarnas möglande fukt, där gatorna svettades ut sin orenlighet mellan stenläggningen, och stinkande vatten förde in gift i människokropparna, där gjorde han glänsande eröfringar. Denna fruktade fiende var koleran. Ju okunnigare och mera förslafvade människorna voro, desto ödmjukare gingo de den mäktige till möte, desto djupare mot jorden bugade de sig, när oket träddes öfver deras nacke.

Äfven till Finland sträckte den mäktiga sina eröfringsplaner. Här fanns icke mycken motståndskraft den tiden. Slö okunnighet mötte våldsgärningen både i städerna och på landsbygden, ty få voro de som här ännu vigt sitt lif till kamp mot okunnighet och trälsinne. Drömmare kallades de som ropade ut väckelser och varningar till folket; den som icke kunde hålla sin mun, såldes till främmande land, på det icke den stora allmänna tystnaden skulle störas. Det sägs att tystnaden gömmer stora okända djup, men märk väl att i den största tystnaden: i grafvens

stillhet och på de högsta höjder, där evig tystnad råder, där upphör ock allt lif. Intet är så farligt och försåtligt som tystnaden. — — —

En hösteftermiddag stod fru Ulrika som vanligt vid fönstret i förmaket på Lindby. Duggregnetgjorde allt fult och grått, dimmorna stego våta, täta och kalla längs de grunda stränderna och kröpo utmed de lågt belägna fälten. Hösten skulle blifva både tidig och våt, om gamla tecken slogo in, ty regnet hade begynt med nytändningen, därför fick man motse regn ända till nästa månskifte, och tranorna hade vid sin tidiga flyttning flugit så högt att man säkert måste vänta stark nederbörd.

Fru Ulrikas ansikte bar samma mulna prägel som landskapet. Allt smått och trångsinnadt, tungt och fult i hvardagslifvet hade liksom höstliga dimmor dragit däröfver och förjagat det forna solskenet och den forna glädjen därur. Medan hon likgiltigt såg ut, varsnade hon borta bland dimmorna på fältet något mörkt, som långsamt närmade sig. Ett ögonblick drog den förflugna tanken genom hennes hjärna att det var den alltid saknade, som vände tillbaka. Hon såg — nej — det var bara några män i grofva kläder, de gingo långsamt och försiktigt, skredo varsamt fram liksom med fruktan och buro något tungt mellan sig. Nu kommo de uppför backen — fru Ulrika såg att deras börda var en människa — Lars Peter var det de buro hem — gud i himmelen hvad hade händt!

Under arbetet på fälten hade Lars Peter blifvit träffad af det härjande gisslets slag. Karlarna, som burit honom hem, hviskade om att där funnos flerasjuka här och hvar i gårdarna och stugorna, men man vågade icke yppa det af fruktan för myndigheterna och sjukhusen.

Trots allt som gjordes för att råda bot mot den hemska sjukdomen, dog Lars Peter följande dag. Det var ett af de svåraste kolerafallen läkaren hade sig bekant i hela den trakten. Sedan sjuknade både fru Ulrika och flera af husfolket. Då var fröken Lovisa outtröttlig att vårda dem både natt och dag, doktorn kunde icke nog prisa hennes mod och rådighet under denna svåra tid, ty han hade sannerligen icke väntat sig så hurtig hjälp af fröken Lovisa, som eljes var så rädd och försagd.

»Han föll som en man på sin post,» lydde omdömet om Lars Peter i liktalet, som blef hållet öfver honom. Den omständigheten kastade glans öfver hans lifsgärning, som ingen någonsin förr funnit i minsta mån märkvärdig. Och den gaf också anledning till att man öfverallt bara talade om hans goda egenskaper.

Tungt drabbade slaget af Lars Peters död den gamle sektern, ty vid denne son hade han numera knutit alla sina förhoppningar i lifvet. Hans stora tanke att för all framtid betrygga sina efterkommandes ställning hade under årens lopp krympt ihop till endast själfvisk vinningslystnad och fordran på lugn och ro för egen del. Hans tredje son Simon ägdevisserligen en stark kropp och armar som kunde utföra åtskilligt arbete, men han var slö till förståndet, och tankeförmågan hade år efter år allt mera omtöcknats, så att han blifvit oförmögen till hvarje själfständig verksamhet. På hans hjälp kunde fadern således icke räkna vid genomförandet af sin stora plan att under en ständigt fortgående samverkan mellan Lindby och Östankärr uppnå en ekonomisk ställning, som aldrig tycktes den gamle mannen nog fast och solid.

Ehuru sorgens svarta moln vid Lars Peters död gjorde den gamles lefnadsafton mörk och dyster, förmådde de likvisst icke förmörka hans klara, rediga tanke. Efter noggrant öfvervägande fattade han beslutet att anförtro förvaltningen af Lindby åt fru Ulrika, ty om han än fann mycket att klandra hos sin svärdotter och i allmänhet satte föga lit till kvinnotankar och kvinnoförstånd, måste han dock för sig själf medgifva att Ulrika var både klok och väl förfaren i alla göromål. Och dessutom hade han ett fast grepp om henne: i fall hon glömde att göra sin plikt, drabbade följderna af en sådan försumlighet hennes barn.

När fru Ulrika steg upp från sjukdomen, rådde i huset en underlig tomhet efter Lars Peter. Hon kände saknad efter honom emedan hon blifvit van vid honom under alla de år de lefvat tillsammans,men sörjde honom gjorde hon icke, ty sorgen är kärlekens insegel, medan saknaden är vanans afföda. Och om fru Ulrika träffades af sådana samvetsförebråelser, som efter ett dödsfall med hesa ångerfyllda röster hväsa om glömda plikter, onda tankar eller dolda synder, öfverröstades äfven de snart af alla de omsorger, hennes nya ställning medförde. Ty när

omsider allt blifvit ordnadt efter Lars Peters död, befunnos stora räntor för gäld påförda Lindby, och för fru Ulrika gafs ingen annan utväg än att söka pressa fram dem ur jorden. Trälbunden var äfven hon nu; allvarsam och fåordig gick hon vid sitt arbete; aldrig sjöng hon mera, och blicken riktade hon nedåt, medan hon grubblade, öfvervägde och räknade. Och om hon ännu höll fast vid sin gamla sed att i skymningen stå vid fönstret, var det endast af slö vana hon såg ut mot den hemlighetsfulla, blåskimrande skogen, icke väntade hon numera på någon, som skulle komma vägen framåt med dristiga nya tankar i hufvudet och kärlekens röda ros i handen. Hon var bara glad att hvila sig en stund, innan aftonsysslorna begynte.

Vid hennes sida i det dagliga arbetet gick tyst en liten rak, sirlig gestalt. Fröken Lovisa hade blifvit bofast på Lindby. När hennes morbror dog i Stockholm, ägde hon intet annat hem än det hennes syster Ulrika bjöd henne. Så skicklig ochhändig, som Lovisa var, kunde hon alltid göra nytta i ett hem, sade Ulrika. Dag efter dag blef fröken Lovisa alltmera stilla och tyst och ingen önskade heller att hon skulle tala, ty hennes ord föllo ofta skarpa och bittra, utom när de riktades till barnen. Hvad hon tänkte på eller önskade och hoppades, visste ingen. Fröken Lovisa blef bara högmodigare år från år, sades det.

Efter Lars Peters död begynte herr Henrik tidt ofta komma öfver till Lindby. Fru Ulrika kunde behöfva en handräckning vid arbetet och ett godt råd då och då, antog han. Småningom vande man sig på Lindby att se den gula schäsen från Henriksberg regelbundet åka upp på gården en gång i veckan.

Herr Henrik gycklade som förr med fröken Lovisa. Ofta hördes han håna det goda och nyttiga han själf och andra utförde, och nu liksom förr visste man aldrig riktigt hvar man hade honom. Gamle sektern skakade mången gång på hufvudet med en förmodan att för en sådan galenpanna som herr Henrik alla förehafvanden dock sist och slutligen måste taga en ända med bedröfvelse. Men fru Ulrika satte stort värde på herr Henriks åsikter och frågade honom ofta om råd.

Sedan en tid tillbaka hade något begynt sysselsätta hennes tankar och ledt dem från det vanligaalldagliga arbetet. En dag, när herr Henrik kom till Lindby, talade hon därom med honom och yppade för honom sitt bekymmer. Hon förstod icke, huru det var fatt med Carl Fredrik, sade hon. Han hade växt upp till en lång gänglig gosse med smala axlar och stora händer och fötter och gick omkring med ett underligt frånvarande uttryck i ansiktet. Oftast hörde han icke, när man talade till honom, eller om han hörde och gaf svar, kommo svaren alldeles bakvända. Obeskrifligt tafatt och lat var han äfven vid arbetet. Fru Ulrika fruktade för att han skulle blifva lik sin farbror Simon.

Efter det herr Henrik en stund begrundat saken, föreslog han att taga gossen med sig till Henriksberg för att där någon tid gifva akt på honom. Sedan skulle han yttra sin åsikt.

Men frågan var löst, redan när herr Henrik följande gång återvände till Lindby. Han berättade för fru Ulrika att Carl Fredrik hela tiden hållit till i det gamla biblioteket på Henriksberg. Ingen och intet hade kunnat locka honom därifrån och när herr Henrik frågat honom om hvad han läst, hade han varit hvarken tyst eller tankspridd utan gjort reda för alltsamman, så det varit en fröjd att höra på. Något tvifvel kunde icke råda därom att den undervisning han fick af klockaren, var alldeles otillräcklig. Gossen borde sändas i skola — hanvar snarare lik Carl Gustaf än Simon, slöt herr Henrik bestämdt.

Efter detta samtal med herr Henrik begynte fru Ulrikas tankar sysselsätta sig med något annat än att räkna, samla och spara. Det var som om nämnandet af Carl Gustafs namn brutit hennes tankars trånga kretsgång.

XIX.

Frihet.

Intet tvifvel kunde råda därom att gamle sektern hade något i sinnet, och att alla hans tankar upptogos häraf.

Huru försvagade än hans kroppskrafter blifvit efter hans hustrus och Lars Peters död, ägde hans tankekraft dock skärpa och klarhet som förr. Men han omgaf numera allt sitt görande och låtande med en ogenomtränglig mur af hemlighetsfull tystnad, ty han hyste intet förtroende till kvinnors råd eller kvinnors omdöme, och den svagsinte Simon var icke i stånd till att fatta annat än hvad den dagliga erfarenheten småningom lät intränga i hans omtöcknade hjärna.

En dag flera år efter Lars Peters död lät sektern kalla herr Henrik till Östankärr. Oaktadt han länge fasthållit vid åsikten att herr Henrik var en odåga och en farlig person, hade dock jordbruketsfortsatta uppblomstring på Henriksberg äfvensom herr Henriks skarpsinniga ingripande i kommunens angelägenheter slutligen framtvingat den gamle stränge herrns gillande.

När herr Henrik svarade på hans kallelse genom att skyndsamt resa till Östankärr, stängde sig sektern inne med honom till ett långt, hemlighetsfullt samtal. Hvad därunder afhandlades, visste ingen, ty äfven herr Henrik iakttog en orubbligt sträng tystnad. Men efter den dagen tycktes den gamle herrn gå och vänta på något, och under denna väntan förbyttes hans vanliga viljekraft i en osäkerhet och oro, som medan veckor och månader förrunno, alltjämt tilltogo och synbarligen tärde på hans svaga hälsa.

Oaktadt skröplighet och svaghet gjorde sektern årligen sitt sedvanliga besök på Lindby. Han gaf sig ingen ro, innan han undersökt, granskat och med egna ögon förvissat sig om att allt där gick såsom han ville och fordrade. Med honom följde Ann-Sofie, som förblifvit ogift och som skötte hushållet på Östankärr och vårdade den gamle fadern på sitt ordkarga, tungsinta, plikttrogna vis.

När sektern detta år som vanligt mot hösten infann sig på Lindby, lät han åter genast sända bud efter herr Henrik och väntade honom med alltjämt stegrad otålighet. Äfven nu förblef samtaletmellan dem hemligt. Dörren till gästrummet hölls sorgfälligt stängd, så att fruntimren icke på sitt vanliga nyfikna vis skulle lyssna och af uppsnappade halfva ord och meningar bilda sig en egen åsikt i i saken. Efter denna öfverläggning var emellertid gamle sektern ännu oroligare och retligare till lynnet än förr, och fru Ulrika fick den gången höra mera klander och flera anmärkningar öfver Lindbys förvaltning än eljes.

En dag kort efter detta samtal, medan i skymningen sektern hvilade sig på sin soffa och Ann-Sofie gått upp i vindsrummet, såg fru Ulrika från fönstret i förmaket herr Henrik åka upp på gården. Det var icke den dag han vanligtvis brukade komma, och genast vid hans inträde kunde hon äfven af hans häftiga åtbörder förstå att något ovanligt var på färde.

När han hörde att den gamle herrn, som upprepade gånger under dagens lopp frågat efter honom, dragit sig tillbaka till sitt rum, begynte han vandra fram och åter i förmaket med händerna på ryggen, synbarligen tveksam om han skulle säga något, som han tycktes brinna af begär att omtala.

»Nå, jag kan så godt först som sist tala om det,» afbröt han med vanlig häftighet sin tvekan. »Det jag har att säga, rör Carl Gustaf ... Hans far har ångrat sin oförsonlighet, har bedt honom vända åter hem, har lofvat glömma det framfarna. Den gamlekänner sina krafter aftaga ... det måtte föra med sig underliga tankar, när man sålunda ser världen liksom vika undan och evigheten träda fram, sådant ger en människa mycket att tänka på, och mycket ter sig väl då annorlunda än det förr gjorde ... Men när han faller undan, behöfs här en mans hand för att hålla det hela samman, säger den gamle. Hvad han afsett i lifvet har dock varit att skapa varaktig lycka och trygga sina barns och efterkommandes framtid — men visst har han gjort det på sitt eget vis och utan att de haft ett ord med i laget,» anmärkte herr Henrik ironiskt. — »Nå ja, därom må andra döma. — För att upprätthålla sitt verk bjuder han nu Carl Gustaf ett hem och en säker utkomst; för sådana förmåner skall väl denne omsider låta alla dåraktiga griller fara, resonnerar sektern. Jag har nu i långa tider hjälpt honom med forskningarna efter den förlorade sonen, som ju varit spårlöst försvunnen sedan ...»

Meningen afslutades icke och herr Henrik skyndade att fortsätta: »Jag har skrifvit till höger och vänster, till kända och okända, till konsuler och affärshus, det har icke varit någon lätt uppgift att först finna en utgångspunkt, skall jag säga. Men nu ... nu har jag full klarhet i saken,» herr Henriks röst ljöd allt mera upprörd

och slutligen framstötte han orden med sådant eftertryck, som omhan strukit under hvart enda ett af dem. »Carl Gustaf kan aldrig komma hem. Han har såsom frivillig tagit del i polackernas frihetskamp. Hjältemodigt har han kämpat för deras sak och frihetens, och nu måste han liksom så många af de bästa bland dem lefva landsflyktig i främmande land ... hem till Finland kan han icke komma.»

Fru Ulrika lyssnade andlöst till hans ord. Hon visste icke om de hos henne väckte glädje eller smärta — ty nära flätas dessa två samman i känslans djup — hon visste endast att den tunga tystnadens tid var förbi. De småsinnadt stygga, bittra och fula tankarna, som långa års ordlösa ensamhet hopat i hennes sinne, löstes och skingrades genom en hemlighetsfull underbar kraft.

Förgäfves sökte herr Henrik fånga en skymt af uttrycket i fru Ulrikas bortvända ansikte.

»Kusin Ulrika,» afbröt han den djupa tystnad,som inträdt, »jag har ... något att säga för egen del ... Det att du trott på mig, Ulrika, har varit en kraft till upprättelse; jag har tänkt att arbete kunde försona ... kunde återupprätta ... mina känslor för dig...»

Fru Ulrika vände sig hastigt mot honom. En gång förr hade han sett kärlekens flammande glöd öfver hennes ansikte lysa och försvinna, liksom när solen går ned i svarta ovädersmoln. Det uttryckhan nu såg däri, liknade ljuset af en stor klar stjärna, som med sitt sken skulle vägleda henne i alla hennes lifsdagar. — Han förstod att han aldrig kunde äga annat än hennes vänskap.

»Så är det dock sist och slutligen icke af de yttre händelserna vårt öde afgöres,» sade han långsamt, med möda uttalande orden, »i vårt inre formas det och tager gestalt ... men är det mindre dunkelt därför, och mindre gåtfullt detta människoöde?» tillfogade han bittert.

Så böjde han sig ned och kysste tyst fru Ulrikas hand, vände sig hastigt om och gick in till gamle sektern.

Men fru Ulrika stod kvar vid fönstret. Hennes tankar kommo och gingo klara och förunderliga, den slöa tanklöshetens tid var förbi. Nu gafs det icke mera något namn, som måste hållas hemligt af fruktan för ofärd och onda anslag, nu stod det namnet förklaradt för henne i frihetens strålande ljus. Med stolthet tänkte hon på honom, som lärt henne att lif och frihet voro ett; med glädje tänkte hon på huru allt det hon i ungdomen drömt sig dristigt och stort, tagit gestalt i hans ord. Men bäfvande sporde hon, om friheten endast kräfde offer? — Hon tänkte äfven på sig själf och den tunga villsamma väg hon vandrat, huru stenarna där sargat hennes fötter blodiga och mödorna gjorthennes hjärta hårdt. Men nu såg hon äfven den färden annorlunda än förr. — »Aldrig har ännu en kamp för friheten kämpats förgäfves,» hade hon hört Carl Gustaf säga. De orden förstod hon nu, förstod huru en sådan strid tände ljus i människornas sinnen och skapade världen ny för dem. Ty ett nytt ljus hade uppgått för henne, och i dess sken skådade hon ut mot framtiden. Hon såg att hennes eget lif skulle förflyta liksom förr: dag skulle foga till dag nytt arbete och ny möda. Men hennes arbete skulle få ett mål, som kunde blifva mödans lön. Allt hennes trots sjönk ned, hon önskade intet, hon fordrade intet för egen del, det hon ville kräfva ut, var det unga släktets rätt. Hennes son skulle blifva något stort — en hjälte skulle han blifva såsom hennes fader — såsom Carl Gustaf varit ... Ty aldrig upphör ett kvinnohjärta och ett kvinnoöga att spanande skåda ut mot framtiden efter sin hjälte.

Ulrika! ... Var Ulrika där! — Ann-Sofie ropade. — Ulrika skulle komma in till far!

I gästrummet satt gamle sektern i sin stora stol. Hans slocknande lifskraft var kommen tillbaka, blicken hade fått glans åter och stämman klang. Lifvets stormar och pröfningar hade alltid funnit honom med upprätt hufvud och rak rygg färdig att möta dem, och så måste det ännu förblifva till det sista.Den gamle kallade sina döttrar dit för att själf meddela dem den plan han uppgjort och huru den strandat, så skulle historien om den vanbördige sonen i all framtid komma att blifva ett varnande exempel i släkten, sade han. Medan han talade, fästes hans öga skarpt på Ulrika. — »Den högstes vilja har ledt saken annorlunda än jag såg den,» slutade han. »Jag fogar mig efter hans ledning och inser det visa däri, ty en, som gripit till vapen mot sin krönte och smorde furste, var dock icke värdig att kallas min son.»

Det blef alldeles tyst i rummet, ingen yttrade vidare ett ord. — — Och sedan den gamle herrn befallt alla att

aflägsna sig, fick ingen den aftonen mera komma in till honom.

När efter denna händelse spänningen, i hvilken väntan försatt den gamle sektern, var försvunnen, tycktes hvarje flyende dag föra bort med sig en del af hans lifskraft. Oaktadt tankens skärpa förblef oförändrad, voro hans kroppskrafter så försvagade, att resan hem från Lindby måste uppskjutas vecka efter vecka. Men än en gång mäktade hans okufliga vilja göra sig till denna bräckliga kropps öfverman. Gamle herrn var timrad af kärnvirke och hade alltid följt sin egen lag, sade doktorn, som tog sig en pris snus och nös på saken, när han fick veta att sektern den dag, han enligtläkarekonstens regler egentligen skulle burits till grafven, reste hem till Östankärr.

Fru Ulrika hade beslutit att före svärfaderns afresa med honom tala om den plan hon uppgjort för Carl Fredriks framtid. Hon kände numera ingen glädje af ett trotsigt förhemligande och hon hvarken ville eller kunde sätta planen i verket utan den gamles vetskap. Oupphörligt hade hon dessa sista veckor öfvervägt och begrundat saken, och därvid hade hennes anlete fått en ljus, förhoppningsfull uppsyn och hennes blickar hade ofta uppsökt Carl Fredrik, som gick omkring i hemmet med ett spörjande, hungrigt uttryck i sina djupa ögon. — Gossen måste först i skola och sedan skulle han få välja sin bana själf, hade fru Ulrika beslutit, och medlen att bekosta studierna skulle hon anskaffa, om hon än måste fördubbla sitt arbete härför.

När hon stod inför gamle sektern för att tala med honom, darrade hon litet på rösten. Förr en gång hade hon velat mäta sin vilja med hans, men vanmäktig blifvit slagen tillbaka genom känslan af sin egen skuld. Men nu var hennes uppsåt rent och det gjorde henne stark; när det gällde hennes barns rätt, fick ingen i världen vara starkare än hon.

Sedan hon slutat tala, blef det tyst i rummet. Från den gamle mannen kom intet svar, han satt stum liksom försjunken i tankar. Var det kroppenskrafter som sveko? Var det minnet af något längesedan förflutet, som drog genom hans själ? Eller var det lifvets och utvecklingens omutliga lag, som bryter de dödligas viljor? — Länge satt den gamle tyst. Slutligen vände han sig bort från de spörjande kvinnoögonen — och gjorde med handen ett tecken att fru Ulrika skulle gå. — —

*

Sålunda hände sig en dag på Lindby att det blå matsäcksskrinet med röda rosor på locket togs ned från vinden och fylldes af fru Ulrikas flinka händer med lifsmedel, som Carl Fredrik skulle föra med sig, när han reste till skolan i Borgå. Det blef billigare att sända kost med, än att betala hans underhåll i reda pengar, ty sådana var det ondt om i landet. Hvar gång bud gick till Borgå lofvade fru Ulrika förstärka matförrådet. Och fröken Lovisa smög ned i skrinet så många pepparkakor och »franska liljor» hon bara kunde få rum för utan att fru Ulrika varsnade dem.

När Carl Fredrik reste, fick Fredrika stanna hemma. Hon var stora flickan, som måste hjälpa till i hushållet, där hennes två unga kraftiga armar väl behöfdes, emedan fröken Lovisa blifvit så klen och svag. »Lilla Fredrika» måste trampa den stigen, som kvinnofötter nött i århundraden.Sedan gick arbetet på Lindby sin jämna gång såsom det skett i dagar, veckor, månader och år förut. Aldrig stannade det af hvarken under de processer, som arfskiftet efter gamle sektern förde med sig, eller under nödår och hårda tider. Myndig och rak i ryggen, fastän åren småningom gjorde gestalten stor och ovig och stegen tyngre än förr, höll fru Ulrika uppsikt öfver allt både inom och utom hus. Fåordig var hon blifven och sällan log hon numera, men öfver hennes ansikte låg åter ett förhoppningsfullt uttryck, liksom ett återsken af den forna ungdomsglädjen.

Så byggdes genom trofast arbete i de gamla enkla hemmen landet åter upp. Men först när en stråle af frihetens eviga ljus fått tränga genom dagens arbete och möda, kunde dess framtid skapas. —

När en sådan stråle fångas af kloka, klara kvinnoögon, bådar den framtidens dag.

Epilog.

När ungdomsskeppets stolta segel försvann bakom en ändlös dynings rand, då stack ett annat upp ur hafvets spegel, som förde lifvets vinning till min strand.

Ibsen.

På Lindby hade en dag två korpar kraxande flugit öfver byggningen och kretsat fram och åter, så att deras skri kunde höras af alla i gården. Det betyder, som hvar man vet, död för någon af husbondefolket.

På Lindby fanns ingen annan af familjen numera kvar än fru Ulrika. Det gula huset med sitt brutna tak och de två vindskammarfönstren därunder liksom två ögon på hvardera gafvelsidan, var sedan många år tillbaka bebodt endast af den gamla ståtliga frun.

Men till högtiderna vid jul eller påsk hördes bjällerklang afbryta den vanliga stillheten, slädar sågos ila fram öfver de snöhöljda, blåskimrande fälten och stanna vid trappan på Lindby gård. Ur fällar, pälsar och schalar stego fram stora och smågestalter, en talrik skara, som tog det gamla hemmet i besittning. Alla barnabarnen måste kyssa fru Ulrika på hand, vördsamt tal och skick, artighet och respekt för gammalt folk hörde till saken på Lindby, icke ens de yraste och själfsvåldigaste af barnen vågade bryta seden i det afseendet. Sedan när helgen var förbi, försvann åter ljudet af de unga, glada rösterna och de snabba, raska stegen. Slädarna förde åter bort hela skaran i pälsar och fällar, bjällerklangen hördes småningom allt svagare för att slutligen dö bort i den svartblå, snöhöljda skogens tystnad. Den gamla frun, som stod på trappan, såg dem försvinna vid backens krökning, men kunde ånyo vid fönstret inne i förmaket med blicken följa de bortresande ända till skogsbrynet.

Mången gång hade fru Ulrikas son, professorn, föreslagit att hans mor till vintrarna skulle flytta in till staden. Numera stod ju allt på Lindby på säkra fötter; allt folket var gammalt i gården; hushållerskan, som genom ett helt lifs arbete från hönspiga svingat sig upp till sin nuvarande värdighet, kunde väl se om hemmet, och fogden, som grånat i fru Ulrikas tjänst, kunde stå för det yttre arbetet. Till våren och sommaren skulle fru Ulrika sedan åter resa ut för att ordna och ställa, styra och råda, såsom hon var van, men vintertid borde hon söka litet hvila och förströelse, sade hennes son.Men fru Ulrika ville icke höra talas om sådant. Hon var van vid landsbygden både när jorden grönskade och när snön gjorde den hvit. Hon var van att se skogen lik en blåsvart mur mot grå vinterhimmel och hvit snö; se den ljusna med knoppar och hängen mot klarblå vårluft; se den svälla af grönska i sommarsolsken; se den rodna och gulna, när hösten kom; se ån slingra sin blänkande fåra genom fälten och hafsviken skymta fram längst borta bakom udden. Denna omgifning utgjorde en del af hennes lif, en del af henne själf.

Förgäfves skämtade hennes son öfver att hon, som på gamla landsbors vis satt inne i rummen både vinter och sommar, hade föga fröjd af omgifningen. Men hvarken öfvertalning eller kloka bevis förmådde kullkasta fru Ulrikas öfvertygelse att intet annat öga och ingen annan hand än hennes kunde vaka och råda öfver Lindby.

Sällan sågs numera någon främmande åka upp för backen på Lindby. De flesta af de forna grannarna och sockneborna voro döda, och i deras ställe hade växt upp ett nytt släkte, som såg lifvet med andra ögon, lyssnade till dess röster med andra öron och sträfvade mot andra mål än de gamla gjort. En fanns dock kvar, som troget kom på besök en gång i veckan. Hvar och en i socknen kände till den gula schäsen eller den gröna bredsläden, somsommar och vinter kördes i skarpaste traf, när herr Henrik åkte till Lindby.

Den gamle herrn ansågs allmänt för ett stort original. Han gick klädd såsom modet fordrade på trettiotalet. Gamla sockneborberättade att han i unga dagar varit en stor vildhjärna; men huru det kommit sig att han plötsligt slagit om och begynte ett annat lif, det hade ingen någonsin mäktat utgrunda. För sin ironi och kvickhet var han både fruktad och eftersökt i sällskap och hans ord vägde tungt vid afgörandet af socknens angelägenheter. Och allmänt beklagade man att den finska grenen af ätten skulle utslockna med honom. Det var visserligen en känd hemlighet, att en mycket framstående ung vetenskapsman vid universitetet i Helsingfors var hans son, och att herr Henrik Ekestam ingenting högre önskade än att erkänna honom som sådan och insätta honom i alla sonliga rättigheter,

men man visste ock att den unge mannen afböjt anbudet med den stolta förklaringen, att han skattade det namn han själf gjort ryktbart, högre än det som blifvit honom vägradt den tiden han behöft stödet och skyddet af ett namn.

Hvarje vecka på bestämd dag och tid stannade den gula schäsen eller gröna släden framför trappan på Lindby. Alltid, både vinter och sommar, kom herr Henrik med en blombukett, som framlämnadestill fru Ulrika, i det han med gammaldags artighet kysste henne på hand och frågade, huru det stod till med »kusin Ulrikas» hälsa. Buketten togs emot med en sirlig nigning till tack för både blommorna och efterfrågan, och hvarje gång påstod sig fru Ulrika aldrig hafva sett vackrare blommor än dem »kusin Henrik» förärade henne just den gången.

Innan de båda gamla slogo sig ned vid brädspelet, fanns alltid mycket att afhandla om jordbruket. I fall någon af fru Ulrikas åtgärder vann herr Henriks synnerliga bifall, kunde han lifligt gå fram och tillbaka i rummet och bedyra, att »kusin Ulrika» var »ett ovanligt fruntimmer, ett högst ovanligt fruntimmer». Men när spelet kom i gång, bevisade han dock att till och med ett så ovanligt fruntimmersförstånd icke kunde mäta sig med en manstanke, när det gällde spelets finaste beräkningar.

Stundom fick spelet hvila eller långa stunder blifva stående på samma punkt, ifall de spelande fördjupade sig i politiken. Nu för tiden talades ofta på Lindby om det som hände ute i världen, och när Carl Fredrik kom på besök till sin mor, kunde det gå hett till mellan honom och herr Henrik. Ju närmare tiden nalkades det märkvärdiga året 1863, desto oftare gåfvo de inhemska angelägenheterna ämne till samtalet och när slutligen detta år på försommaren landtdagskallelsen ljudit öfver landet ochherr Henrik rustade sig till att representera sin ätt, skådade de båda gamla ofta undrande framåt mot de händelser, som bådade Finlands nyvaknande vår.

En dag, när herr Henrik som vanligt kom på besök, blef han icke mottagen. Fru Ulrika var sjuk, men det var ingenting att fästa sig vid, sjukdomen skulle hafva sin öfvergång, blott hon hvilade sig ett par dagar, lät hon hälsa och säga honom. Men när herr Henrik följande dag kom igen för att höra huru där stod till, möttes han af budskapet om fru Ulrikas död. Hon hade blifvit funnen död i sin säng på morgonen. Då reste herr Henrik hem och stängde sig inne, så att icke ens hans husfolk såg till honom på flera dagar.

Emedan fru Ulrikas plötsliga död inträffade kort efter händelsen med de båda korparna, som folket i gården lagt märke till, rådde både sorg och förskräckelse på Lindby. Fru Ulrika hade varit en gammaldags husmor, ärad och aktad af allt sitt folk, men aftnarna närmast efter den sorgliga händelsen togo äfven de af tjänarna, som eljes icke voro innesittare, gärna vid mörkningen plats i köket, där ljus alltid var tändt och ingen löpte fara att blifva lämnad allena.

Så snart budet om dödsfallet hunnit till Helsingfors, kom fru Ulrikas svärdotter genast utresande till Lindby, följd af sina båda döttrar.En eftermiddag sutto de båda unga flickorna framför det nötta gamla sybordet vid fönstret. Den yngre kastade krusflorsremsan, som hon fållat, otåligt ifrån sig.

»Usch, så mörkt det blir — förresten har det på hela dagen inte varit ljust. Så dyster och tråkig hösten är — att någon står ut med den på landet, är mer än jag begriper. Man kan ju inte röra sig ute, får bara sitta som en fånge och höra huru regnet plaskar från morgon till afton. Nej — om jag kunde göra som jag ville, skulle jag söka upp evig vår och sommar med solsken och blommor — det kunde kallas att lefva det!» — Och den glada, unga flickan log vid tanken på sin drömda härlighet.

Den äldre stillsamma systern lade också bort arbetet, i det hon vände sig mot fönstret. — »Se, Emmy, se hur vacker skogen är, se huru de röda och gula löfven lysa! Jag trifs på landet» — sade hon tankfullt. »Här är lugnt och fridfullt, såsom aldrig i staden. Jag var oftare här hos farmor än någon af er andra ... hit till fönstret kom hon alltid en stund i skymningen ... Jag har mången gång undrat öfver hvarför hon gjorde det och hvad hon därvid tänkte på, hennes ansikte hade icke då sitt vanliga uttryck ... Död» — den unga flickan skakade rysande på hufvudet — »det käns såunderligt att veta farmor död ... Död ... det är en förfärande tomhet. Här i rummen, där jag varit van att se farmor, skrämmer denna tomhet mig. Nej, jag kan icke fatta det ... jag kan icke tro att farmor aldrig mer skall sitta här i sin stora stol, aldrig mer komma in med sin ringande nyckelknippa i handen, aldrig

mer i skymningen skåda ut genom fönstret med sitt egendomliga uttryck i ansiktet.»

»Vet du, Eva,» afbröt den yngre, »egentligen kände vi farmor bra litet.»

»Kände vi inte farmor,» sporde den äldre häpen, »hvad menar du?»

»Jag menar det jag säger,» svarade systern bestämdt, »vi kände henne inte. Tänk efter Eva, hvad visste vi om farmor? Jo, det visste vi att vi måste gå raka, sitta stilla, kyssa på hand, vara på allt vis hyggliga, lydiga och flitiga här på Lindby. Ibland som barn blef jag riktigt förtviflad öfver all denna förträfflighet och måste springa upp på vinden. Där stampade jag med fötterna, knöt näfvarna, ref och slet hvad jag fick tag i eller piskade riktigt grundligt upp mina dockor, alltsamman bara därför att jag icke stod ut med att vara snäll dagen i ända, men icke vågade visa mig för farmor, sådan jag var. Och alltid undrade jag om farmor också skrattade och grät, jublade och längtade liksom jag, när hon var ung, ty nu var hon ju alltid så lugn och behärskad.»»Du oroliga varelse, du kommer säkert alltid att längta efter något och önska dig sådant, som du icke kan äga», svarade den äldre systern förebrående, »alltid är du full af planer och förhoppningar, dina löjen och tårar störta fram liksom regn och solsken i april. Gamla personer, som kände farmor i hennes ungdom, påstå visserligen att du är lik henne, sådan hon var den tiden — men jag kan aldrig tro det. Jag förmodar tvärt om att människorna fordomdags voro mycket större och bättre och helare än nu för tiden.»

»Det tror inte jag, visst inte, eller om de voro hvad du kallar »helare», var orsaken den att deras känslor blifvit tillbakaträngda,» protesterade den yngre. »Jag har alltid afskytt den där 'gamla, goda tiden'. Om man riktigt gärna ville göra något, riktigt brann af begär att veta något, riktigt af själ och hjärta åtrådde något, hette det alltid: så gjorde man icke förr, eller det skulle aldrig fordom gått an, eller sådant kom aldrig förr i fråga! Hvarför var allt fordom stort, godt och upphöjdt, medan allt nu för tiden måste anses lågt, syndigt och orätt? Jag tycker tvärt om att med tiden allt borde förändras till det bättre.»

»Emellertid,» genmälde den ifriga försvararinnan af det gamla och vördnadsvärda, »äro icke nutidsmänniskorna så ståtliga och behärskade som farmor var, nämn en enda att ställas i bredd med henne.»»Ståtlig, må vara,» medgaf den unga glada flickan, »solen och månen äro också ståtliga,» gäckades hon, »men visst äro de bra långt ifrån oss. Jag vill ha någon att kyssa och älska, någon att tala med, icke bara att se upp till. Och glädje och lifvets skönhet bero icke af sådana där upphöjda känslor. Ty uppåt eller nedåt hvad betyder det, om blott kärleken finnes. Tror du att farmor älskat och varit älskad?»

Den äldre systern förmodade att hennes farmor älskat sin man och sina barn och blifvit älskad af dem tillbaka.

Den yngre kom åter med en invändning: »När jag talat med pappa om hans hem och om farmor, har han aldrig velat gifva riktigt besked. Han har sökt draga sig ur spelet med påståendet, att barn i forna tider icke fingo umgås så närgånget förtroligt med sina föräldrar, som nu för tiden. — Var inte farmor ofantligt glad, när hon ändtligen fick sända pappa i skolan, var hon inte stolt öfver att pappa alltid var den förste i klassen, blef student med högsta betyg och magister på otroligt kort tid? har jag frågat. — Nej, om det hade hon aldrig talat, hon hade bara förmanat honom att iakttaga sparsamhet, flit och ordning och ofta klandrat men aldrig berömt honom. Och ändå var det farmors högsta önskan att han skulle studera, under otaliga försakelser hadehon skaffat medlen därtill och vågat höja sin röst mot hans gamla stränga farfar, som ville göra honom till jordbrukare.»

Den lifliga unga flickan vände sig mot ett oljefärgsporträtt, som i bred svart ram hängde på väggen, rynkade pannan och knöt energiskt handen mot bilden af en gammal man.

»Han där, gamle sektern, var en sträng och hård man. Nej, det säger jag dig, Eva, inte för allt i världen ville jag lefvat i den så kallade 'gamla goda tiden'. Då måste man blifva så där skygg och tillbakadragen som gamla moster Lova eller så där slö och utsläpad som pappas faster Wilhelmina, hon som hade haft sjutton barn.

»Du är full af motsägelser, Emmy,» afbröt den äldre förebrående, »nyss ogillade du farmor därför att hon var sträng och bestämd.»

»Alls ingen motsägelse, Eva,» försvarade sig den unga glada flickan, »du skall höra huru jag menar det. Hos dem

alla hade något af deras innersta personliga lif blifvit tillbakaträngdt och förkrympt, de voro icke sådana de af naturen varit ämnade blifva. När gamla moster Lova och jag sutto på tu man hand, berättade hon ofta om forna tider. Nu efteråt har jag tänkt, att hon som alltid var så tillbakadragen, säkert kände sig glad att någongång gifva sina känslor luft, ofta talade hon mera till sigsjälf än till mig, tror jag, tänkte högt och glömde att jag hörde det, eller också trodde hon att ett barn icke förstod det. Men däri tog hon grundligt miste, jag har så väl af hennes historier kunnat sluta till att hon älskade pappas farbror Carl Gustaf, men att han icke besvarade hennes kärlek emedan, ja, — naturligtvis tror du det icke — emedan han älskade farmor.»

»Ditt hufvud är ständigt fullt af de otroligaste historier,» gendref den äldre förståndiga systern, men i rösten spårade den yngre likvisst ett uppmuntrande tonfall af sådan nyfikenhet, som ingen ung flicka kan tillbakahålla, när talet rör kärlekshemligheter.

»Ja, tro hvad du behagar,» svarade den unga glada flickan. »Jag har hört pappa tala om sin farbror Carl Gustaf, som blef förbannad af sin stränge gamle far och sedan dog i främmande land. Af hans papper, som skickades hem efter hans död, hade man sett, huru rikt begåfvad han varit. Han liknade en af dessa vårens sångfåglar, som komma för tidigt och som bära vårens budskap till andra, men själfva duka under för den köld de alltför djärft velat trotsa. Sålunda hafva många krafter gått förlorade för vårt land och kommit andra länder tillgodo, sade pappa. Men ser du Eva,» — den unga glada flickan böjde sig framåt och hviskade:— »om Carl Gustaf älskade farmor och hon honom, bordehon hållit honom kvar hemma eller ock följt honom på hans lefnadsfärd i främmande land, då hade han och hon säkert blifvit det de varit ämnade till.»

»Gud bevare mig så du talar, Emmy!» Den äldre systern såg djupt ogillande på henne. »Hvad hade i så fall blifvit af farmors hem och hennes båda små barn, om jag får fråga? Men sådan gammaldags pliktuppfyllelse ingår väl ej i din nymodiga lära.»

Den unga försvararinnan af den allsvåldiga kärlekens rätt befriades från ett svar därigenom att dörren öppnades och någon trädde in. Det stora rummet låg redan så insvept i skymning, att flickorna icke kunde se hvem den kommande var.

»Onkel Henrik!» utbrast Eva öfverraskad, när ur skuggan vid dörren trädde fram en gammal herre med en stor blomsterkorg i handen. »Var så god och sitt ned, mamma kommer genast, jag skall gå och säga till.»

»Nej, nej, nej!» nästan skrek den gamle herrn och gjorde en häftigt afvärjande åtbörd. »Jag kommer för att säga kusin Ulrika mitt sista farväl ... det är till henne jag kommer ... jag vill icke se någon annan ... Kan jag icke få gå in?» frågade han lugnare och vände sig mot den stängda dörren.

»Jo,» svarade den äldre systern, »jag skall låta tända ljusen därinne.»Sedan dörren stängts efter den gamle herrn med blommorna, vände sig Eva till sin unga glada syster:

»Nyss talade du om, Emmy, huru du ansåg att farmor borde handlat, men jag skall berätta dig något, som åsynen af onkel Henrik återkallat i mitt minne. Det skedde 1863, den gången jag som liten flicka bodde här hos farmor hela sommaren, medan du och gossarna hade scharlakansfeber. En eftermiddag, när farmor som vanligt satt här vid fönstret och moster Lova i länstolen midt emot, hörde jag plötsligt farmor säga: ’Syster Lova, dina ögon bära längre än mina, ser du icke någon komma därborta på vägen?’ Moster Lova, som slumrat in, spratt till och skuggade med handen öfver ögonen för att i smyg gnugga sömnen ur dem. — Nej — hon såg ingenting. — Men farmor höll vid, att hon ändå sett en gestalt på vägen. 'Och sällsam blef jag till mods vid den synen’ sade hon, ’det kändes som om något af det jag fordom kallade lycka, varit på väg till min boning’.

Jag, som också skådat ut, kunde upplysa farmor om att det hon sett, var postbudet, men att gamla Stina den dagen föreföll så besynnerligt hög och stor, emedan hon bar postväskan på hufvudet.

Medan farmor läste brefvet, som budet lämnade fram, och däri pappa skref att han blifvit vald tilllandtdagsman, antog hennes ansikte ett egendomligt uttryck, och så plötsligt drog hon mig till sig och kysste mig — kysste mig två gånger — farmor, som vi eljes bara fingo kyssa på hand! — Då tänkte jag, att hon säkert fått det hon brukade vänta på i skymningen här vid fönstret.

Den kvällen blef olik alla andra kvällar jag kunde minnas. När onkel Henrik kom som vanligt, hörde jag honom och farmor tala om Finlands framtid. Allt hvad de därvid sade, uppfattade jag väl icke, men det förstod jag att deras tal gällde något stort och heligt. Jag hörde dem nämna farmors far, som stupade i kriget 1808 — Carl Gustaf Ehrendts namn hörde jag ock, han som kämpade för människornas frihet i främmande land, sade de — men det djupaste intrycket fick jag af onkel Henriks ord att pappa skulle strida för friheten hemma i Finland, — att det var en lycka för landet att äga sådana söner och en lycka för dem att äga ett land. Och hela kvällen låg det ljusa skenet kvar öfver farmors ansikte ... Ja, Emmy, det säger jag dig, hos farmor framträdde både i känslor och handling endast några stora bestämda drag. Hon hade icke liksom du och andra nu för tiden tusen skiftande infall och otaliga stridiga önskningar på en dag men ...»

»Nej, Eva, nej,» ropade den unga glada systern. »Jag vill icke se världen sålunda — blott genom ettfönster som farmor, som kvinnorna fordom gjorde! Jag vill ut i lifvet, ut i dess glädje och skönhet, icke lefva så där ömkligt smått och trångt! Lifvets fröjd vill jag dricka — icke försaka den! —Jag vill ...»

Den stängda dörren till de inre rummen öppnades sakta af herr Henrik, som återvände från sitt sista besök hos fru Ulrika. Tigande gick han fram och åter öfver golfvet med händerna på ryggen, medan de båda systrarna tysta betraktade den sällsamma gästen.

»Hon var ett ovanligt fruntimmer, ett högst ovanligt fruntimmer,» utbrast han slutligen, men orden ljödo som en snyftning och voro knappast ämnade att höras.

Sedan den gamle herrn ännu en stund tyst fortsatt sin vandring, vände han sig plötsligt till de unga flickorna och sade på sitt häftiga vis:

»En sådan kvinna som er farmor är det bästa, det största, det starkaste i världen. Till henne kunde en man sätta tro och lit, hon kände icke till något svek. Där en sådan kvinna bor, där finnes ro, där finnes ett hem, i hennes händer ligger framtiden. — Hvad tror ni det blifvit af er far, om hon icke varit sådan hon var? Jo, en stympare, en stackare, en vinddrifven usling lik oss andra, hade han blifvit, i lifvets smuts och uselhet hade han fått trampa signed, liksom vi, om icke hennes trofasta starka hand hjälpt honom däröfver ... Och det säger jag er mina små mamseller — jaså fröknar heter det ju nu för tiden — kom inte med några nymodiga funderingar. Tacka Gud för att han gifvit er en sådan farmor och blif henne lik så blifva ni bra.»

Innan de häpna flickorna tänkt på att yttra ett ord till svar, hade den gamle herrn försvunnit med ett kort farväl och en sirlig gammaldags bugning.

Tysta stego systrarna upp och gingo långsamt på tå genom de mörka rummen till det bortersta, där den döda låg.

Här rådde djup stillhet, den landtliga höstkvällens stora oändliga ro. Det var som om allt i detta gamla hem upphört att lefva, andas och finnas till, sedan hon, som varit dess själ, lämnat det.

Det gamla gråhåriga hufvudet med det bestämda viljestarka ansiktsuttrycket och de kraftigt formade dragen, som sjukdomen icke fått härja och plågorna icke förvandla, låg på kudden med dödens outgrundliga insegel öfver pannan.

Var det ro eller var det förintelse?

Så står det släkte, som lefver, ständigt med lifvets eviga spörsmål inför det släkte, som försvinner i döden. Ständigt sträcker lifvet sina händer ut mot döden med en bäfvande bön om förbarmande eller med en dunkel segerviss aning om att detdock sist och slutligen varder den starkaste. Men sorgen, som söker spränga dödens portar, kastas vanmäktig tillbaka, aldrig har ännu någon sorg förmått bryta dödens insegel. Den stumma resignationen kan endast strö blommor vid den tröskel, som ingen lefvandes fot mäktar öfverskrida.

Öfverraskade sågo de båda unga flickorna, huru den dödas läger blifvit höljdt i blommor. Ljusskenet från den gammaldags armstaken lyste öfver en bädd af blommor, höstens sena blommor, som föreföllo än praktfullare, därför att de voro så sällsynta; helt visst hade Henriksbergs trädgård och växthus blifvit plundrade på hvarenda blomma för att skänka en sådan prakt. Här lågo djupröda rosor, som svartnade innerst i kalken, här lågo

georginer, dunkla som tungsinta tankar, här lågo skära rosor, ljusa som unga flickdrömmar, och matta gula och hvita rosor, som färglösa smögo sig intill det bleka ansiktet och händerna för att låta deras skrämmande hvithet försvinna under de bleka blombladen liksom för en smekning af kärleksfulla händer. Men vid vänstra sidan låg en praktfull lilja. Den sträckte sin stjälk med sina stora rena hvita klockor från den dödas hjärta uppåt, så att den öfversta blomkalken lik en glänsande krona lutade sig ned öfver hennes hjässa.

Den yngre af flickorna lät sina ögon undrandehvila på den praktfulla växten, som tycktes henne skönare än någon hon skådat förr. Låg icke blomman där lik ett vittne om något som var oförvanskligt i ett människolif, och gömde den icke i sin kalk ett människohjärtas innersta bikt?

Den unga glada systern hviskade till den äldre: »Han har älskat henne, han har älskat henne!» — I blomman, som kärleken lagt ned vid dödens tröskel läste hon ett vittnesbörd om lifvets härlighet.

Den tankfulla systern såg tyst på den döda. Också hos henne uppsteg vid åsynen af blommorna en sällsam aning om huru de stora starka känslorna förmådde omforma lifvet och gifva det innehåll, men liljan, nedlagd för det gamla hemmets härskarinna, tycktes henne vara ett vittnesbörd om något ännu mer, något som mäktade trotsa död och förgängelse ....

Så tog hon tyst armstaken och de båda systrarna lämnade rummet, där höstkvällens kyla trängde in genom det öppna fönstret.

När de försvunno med ljuset genom de mörka rummen och vände tillbaka till lifvets verksamma oro, bredde sig stillheten åter öfver det förgångna, som ändats i döden.

Men genom mörker och tystnad binda starka osynliga band släkte vid släkte, binda dem så fast att de aldrig lösas. Och intet våld och ingenmakt kan hindra denna skara att nå fram till en ny dag, i den tiden, då män icke mera äro råa och maktfullkomliga, kvinnor icke mera fega och lögnaktiga utan sida vid sida skola bygga framtidens stora hem.